

FÖRSVARSMAKTEN

Handbok Säkerhetstjänst
Säkerhetsprövning

2025

Handbok
Säkerhetstjänst Säkerhetsprövning

H SÄK SÄKPRÖVN

© Försvarsmakten har upphovsrätt till detta verk.

Förrådsbeteckning:	M7739-353056
Bild på omslaget:	Försvarsmakten
Publikationsklass:	A
Tillgängliggörande:	Försvarsmaktens intranät
Beslutsfattare:	Överste Magnus Ellvén, C SäkK
Produktionsformat:	InDesign, A5
Tryck:	Försvarsmakten, FMLOG 2025

Versionshistorik

OBSERVERA

Om du läser denna publikation i pappersform kontrollera att du har den senaste versionen.

Fastställd och gällande version finns alltid publicerad på Försvarmaktens intranät.

Version	Beställningskod	Datum för när versionen börjar gälla/ska tillämpas	VIDAR – handlings nr	Anmärkning
1.0	B	2017-05-01	FM2016-23437:4	
2.0	B	2025-09-01	FM2025-1872	

Förslag på ändringar och förtydliganden etc. insänds till must@mil.se

Förord

Denna handbok innehåller anvisningar med förklaringar och beskrivningar avseende säkerhetsprövning i Försvarsmakten. Anvisningarna utgår ifrån det verksamhetsansvar som Försvarsmaktens säkerhetsskyddschef har enligt Försvarsmaktens arbetsordning. De råd, riktlinjer och rekommendationer som anges ska följas om det inte finns särskilda skäl för att genomföra verksamheten på annat sätt. I de delar handboken återger lag, förordning, föreskrifter eller andra bindande bestämmelser är handboken bindande och i dessa delar ska det som framgår av handboken följas.

Målgruppen för handboken är personal i Försvarsmakten som genomför något moment inom säkerhetsprövningsprocessen eller i övrigt tar del av uppgifter som förekommer inom säkerhetsprövning. Detta inkluderar personal som leder arbetet med personalsäkerhet inom organisationsenheten eller som genomför utbildning i säkerhetsprövning i Försvarsmakten. För de myndigheter som Försvarsmakten har tillsynsansvar för avseende säkerhetsprövning gäller de delar i handboken som hänförs till lag, förordning och föreskrifter.

Syftet med handboken är att ge metoder och verktyg för att kunna utbilda i och genomföra säkerhetsprövning. Utgångspunkten i arbetet med handboken har varit att förtydliga och effektivisera Försvarsmaktens metoder och processer för säkerhetsprövning. Detta har resulterat i ett mer omfattande praktiskt metodstöd för inhämtning, bearbetning och analys av uppgifter inom ramen för grundutredningen. I syfte att minimera obefogade och administrativt resurskrävande säkerhetsprövningsåtgärder som inte nödvändigtvis stärker personalsäkerheten, har arbetet även resulterat i förändringar i regelverk.

En organisation i tillväxt med en komplex och föränderlig hotbild behöver ett personalsäkerhetsskydd som är funktionellt och verksamhetsan-

passat, där relevanta säkerhetsmässiga krav är i balans med tillgängliga resurser. Med hänsyn till detta strävar handboken efter att frigöra tid och resurser för att kunna kraftsamla på det som är kärnan i Försvarsmaktens personalsäkerhetsskydd: personkännedom. Genom kunskap om personen, förståelse för dennes liv samt ett ömsesidigt förtroende, har Försvarsmakten förutsättningar att tidigt uppmärksamma och stötta medarbetare i riskzonen. På så vis kan Försvarsmakten proaktivt motverka riskfaktorer som annars kan utvecklas till insiderhot.

Den här versionen av handboken är en revidering av *Handbok Säkerhetstjänst Säkerhetsprövning* från 2017. Utöver handboken publicerar personalsäkerhetsavdelningen vid Must information, blanketter och dokumentmallar, så som samtals- och intervjuguider, på Försvarsmaktens intranät Emilia.

Handboken gäller i fred och hela konfliktskalan. Innehållet i denna publikation omfattas inte av sekretess.

Sammanfattning

Den här versionen av handboken har följande nyheter jämfört med tidigare version:

Kapitel 1 Inledning innehåller, likt tidigare handbok, en introduktion till säkerhetsprövning i en mer utvecklad form.

Kapitel 2 Säkerhetsprövningens grunder är ett nytt kapitel med sammanfattande information om de olika moment som ingår i en säkerhetsprövning.

Kapitel 3 Juridiska grunder är ett omarbetat kapitel (tidigare kapitel 2 Juridiska grunder och ansvarsförhållanden) som tagits fram i syfte att förenkla och förtydliga den praktiska tillämpningen av bestämmelserna avseende personuppgiftsbehandling, känsliga personuppgifter, sekretess, bevarande, gallring och registrering.

Kapitel 4 Ansvar och behörighet är ett omarbetat kapitel som tidigare låg under kapitel 2 Juridiska grunder och ansvarsförhållanden. Information avseende utbildning och behörighet har förtydligats.

Kapitel 5 Grundutredning är ett omarbetat kapitel (tidigare kapitel 4 Metod för säkerhetsprövning) som tagits fram i syfte att förtydliga metoden för genomförande av grundutredning samt de moment som tillkommit i samband med *Reglemente Säkerhetstjänst*.

Kapitel 6 Säkerhetsprövningsintervju är ett nytt kapitel som innehåller fördjupande information om de frågeområden som är av betydelse från ett säkerhetsperspektiv.

Kapitel 7 Tolkningshjälp och bedömning är ett nytt kapitel med inspiration från tidigare avsnitt 4.6 Tolkningshjälp och bedömning av information. Syftet är bland annat att förtydliga kravnivåer, definiera bedömningsgrunder samt ge stöd vid signifikansbedömning.

Kapitel 8 Kontroll i register är ett omarbetat kapitel (tidigare kapitel 5 Kontroll i register) med fördjupande information om de olika momenten i registerkontrollprocessen.

Kapitel 9 Beslut i ärende om säkerhetsprövning är ett omarbetat kapitel (tidigare kapitel 8 Säkerhetsskyddsbeslut i personärende) grundat på de förändringar som följer av *Reglemente Säkerhetstjänst*.

Kapitel 10 Uppföljning av säkerhetsprövning är ett omarbetat kapitel (tidigare kapitel 6 Uppföljande säkerhetsprövning) med uppdateringar av de förändringar som följer av *Reglemente Säkerhetstjänst*.

Kapitel 11 Avslutning av säkerhetsprövning är ett nytt kapitel som innehåller delar av avsnitt 9.5 Avgångssamtal från tidigare handbok. Kapitlet ska tydliggöra vilka moment som ska vidtas i samband med att en person avslutar sitt deltagande i den säkerhetskänsliga verksamheten.

Kapitel 12 Utredning i personärende är ett omarbetat kapitel (tidigare kapitel 7 Utredningsstöd inom säkerhetsprövning) som innehåller en utvecklad metod för genomförande av bland annat säkerhetssamtal.

Läsanvisning

Denna handbok ska användas som stöd vid säkerhetsprövning inom Försvarsmakten. I handboken finns detaljerade beskrivningar av de olika momenten som ingår i en säkerhetsprövning och hur man ska gå till väga vid det praktiska genomförandet.

Handboken är uppbyggd på sådant sätt att den både går att läsa från pärm till pärm och som ett uppslagsverk då ett specifikt moment ska genomföras. Inledningsvis avhandlas säkerhetsprovningens grunder, juridiska grunder, ansvarsförhållanden samt utbildning. Därefter beskrivs metoder för hur grundutredning, säkerhetsprovningsintervju, bedömning och kontroll i register kan genomföras. Slutligen återfinns stöd för uppföljning av säkerhetsprövning som inkluderar skyddssamtal, avslutningssamtal och utredning i personärende.

I handboken hänvisas till intervju- och samtalsguider samt dokumentmallar som ska användas vid säkerhetsprövning. De fastställda versionerna uppdateras löpande och återfinns digitalt på Försvarsmaktens intranät Emilia.

När *ska* används i löpande text är det ett krav som hänförs till gällande lagstiftning eller ett krav som Försvarsmakten har beslutat i interna regelverk. Sådana krav är tvingande i all säkerhetsprövning i Försvarsmakten. När *bör* används i löpande text är det Försvarsmaktens rekommendation.

I 3 kap. 1 § säkerhetsskyddslagen (2018:585) återfinns begreppen *anställning* samt *deltagande i verksamhet* som beskrivning av när säkerhetsprövning ska genomföras. I denna handbok kommer i huvudsak begreppet *befattning* att användas i syfte att underlätta läsförståelse.

HANDBOK

Med organisationsenhet avses Högkvarteret samt förband, skolor och centrum, vilka är angivna som organisationsenheter i förordningen (2007:1266) med instruktion för Försvarsmakten. Med Must avses den militära underrättelse- och säkerhetstjänsten i Högkvarteret. Med personalsäkerhetsavdelningen avses personalsäkerhetsavdelningen vid Must.

Innehåll

Versionshistorik.....	3
Förord	4
Sammanfattning	6
Läsanvisning	8
1 Inledning	17
2 Säkerhetsprövningens grunder	19
2.1 Säkerhetsprövningsprocessen.....	20
2.1.1 Befattningsanalys	21
2.1.2 Grundutredning.....	22
2.1.3 Kontroll i register.....	23
2.1.4 Beslut i ärende om säkerhetsprövning.....	24
2.1.5 Uppföljning av säkerhetsprövning	25
2.1.6 Avslutning av säkerhetsprövning	25
3 Juridiska grunder	27
3.1 Behandling av personuppgifter.....	28
3.2 Personlig integritet och känsliga personuppgifter.....	29
3.3 Sekretessbedömning.....	30
3.3.1 Sekretess till skydd för verksamheten	30
3.3.2 Sekretess till skydd för den enskilde	31
3.3.3 Skriftliga beslut i ärende om säkerhetsprövning.....	32
3.3.4 Beslut om placering i säkerhetsklass.....	33
3.4 Allmänna handlingar och minnesanteckningar	33
3.4.1 Registrering av allmänna handlingar	36
3.4.2 Bevarande, gallring och rensning.....	37

4	Ansvar och behörighet	40
4.1	Personalsäkerhetsavdelningens ansvar	40
4.2	Ansvar vid organisationsenheten	41
4.3	Ansvar för säkerhetsprövning av totalförsvarspliktiga.....	43
4.3.1	Säkerhetsprövning vid grundutbildning.....	43
4.3.2	Säkerhetsprövning vid repetitionsutbildning	44
4.4	Ansvar för säkerhetsprövning vid befodrantsutbildningar.....	44
4.5	Ansvar för säkerhetsprövning vid frivillig försvarsverksamhet.....	45
4.6	Ansvar för säkerhetsprövning vid säkerhetsskyddsavtal	45
4.7	Utbildning och behörighetskrav.....	46
4.7.1	Godkänd utbildning	48
4.7.2	Bedömning av lämplighet.....	50
5	Grundutredning	52
5.1	Grundutredningens tre faser.....	54
5.2	Självrapporteringsformulär grundutredning.....	56
5.3	Kontroll av betyg och intyg.....	58
5.3.1	Genomförande av kontroll av betyg och intyg.....	60
5.4	Referenstagning	64
5.4.1	Informell referenstagning	66
5.4.2	Genomförande av referenstagning.....	67
5.4.3	Referenstagning vid säkerhetsklass 3 eller övrigt deltagande.....	68
5.4.4	Referenstagning vid säkerhetsklass 1 och 2.....	71
5.5	Kontroll av förekomst på internet och sociala medier.....	72
5.5.1	Genomförande av kontroll av förekomst på internet och sociala medier	74
5.5.2	Sökmetodik.....	76
5.6	Ekonomisk kontroll	78
5.6.1	Genomförande av en ekonomisk kontroll	80
5.7	Dokumentation av en grundutredning	81

HANDBOK

5.8	Sammanfattande krav grundutredning	82
5.9	Grundutredning vid befattningsbyte	84
5.10	Mindre omfattande grundutredning	86
5.10.1	Vilka moment kan bedömas tillföra något nytt i sak?	87
5.10.2	Dokumentation av en mindre omfattande grundutredning	91

6 Säkerhetsprövningsintervju..... 93

6.1	Intervjuguider	94
6.1.1	Föränderliga och statiska frågeområden.....	96
6.1.2	Frågor om medkontrollerad	97
6.1.3	Hänvisning till sekretess under samtalet.....	98
6.1.4	Inspelning genom ljud- och bildupptagning	99
6.2	Förberedelser inför säkerhetsprövningsintervjun	100
6.2.1	Val av lokal	101
6.3	Intervjuns inledning	102
6.4	Frågeområden	104
6.4.1	Inledande frågor om motiv och drivkraft	104
6.4.2	Utbildning och arbetslivserfarenhet.....	106
6.4.3	Anknytning till utlandet	115
6.4.4	Resor.....	118
6.4.5	Familj och släkt.....	121
6.4.6	Övrig livssituation	123
6.4.7	Ekonomiska förhållanden	125
6.4.8	Spel om pengar.....	128
6.4.9	Hälsotillstånd.....	130
6.4.10	Alkoholbruk.....	133
6.4.11	Narkotika, dopningsmedel och läkemedel	135
6.4.12	Beroendeproblematik.....	140
6.4.13	Körkort och vapeninnehav.....	142
6.4.14	Kontakter med rättsväsendet	144

6.4.15	Internet och sociala medier	148
6.4.16	Lojalitetsband.....	150
6.4.17	Sårbarheter.....	151
6.4.18	Kompletterande frågor.....	152
6.4.19	Avslutning	152
6.5	Dokumentation av säkerhetsprövningsintervju.....	153
7	Tolkningshjälp och bedömning	156
7.1	Helhetsbedömning.....	157
7.1.1	Kravnivå	157
7.2	Informationsvärdering.....	158
7.3	Säkerhet i bedömning	160
7.4	Bedömningskriterier	161
7.4.1	Lojalitet	161
7.4.2	Pålitlighet	163
7.4.3	Sårbarhet	164
7.5	Signifikansbedömning	165
7.5.1	Allvarlighet	165
7.5.2	Omständigheter	166
7.5.3	Motivbild.....	167
7.5.4	Närhet i tid och frekvens	168
7.5.5	Ålder och mognad	168
7.5.6	Beteendemässiga förändringar och övriga åtgärder	169
7.5.7	Bristande samarbete	170
7.5.8	Påverkan, utpressning, utnyttjande och tvång	171
7.6	Generella skyddsfaktorer	172
8	Kontroll i register.....	174
8.1	Utlämnning av uppgifter.....	176
8.2	Registerkontrollprocessen.....	177
8.2.1	Inga uppgifter lämnas ut.....	178

8.2.2	Uppgifter lämnas ut.....	178
8.3	Ansökan om deltagande i säkerhetskänslig verksamhet.....	179
9	Beslut i ärende om säkerhetsprövning	182
9.1	Beslut i ärende om säkerhetsprövning som meddelas digitalt..	183
9.2	Beslut i ärende om säkerhetsprövning som meddelas skriftligt	184
9.2.1	Beslutsformuleringar.....	185
9.3	Villkor vid beslut i ärende om säkerhetsprövning	187
9.3.1	Särskild uppföljning	188
9.3.2	Restriktioner.....	190
9.4	Omprövning av beslut i ärende om säkerhetsprövning.....	190
9.5	Delgivning av beslut.....	191
10	Uppföljning av säkerhetsprövning.....	193
10.1	Anmälan om förändring av de personliga förhållandena.....	194
10.2	Självrapporteringsformulär uppföljning	195
10.3	Uppföljande samtal	196
10.3.1	Förberedelser uppföljande samtal.....	197
10.3.2	Genomförande av uppföljande samtal	198
10.4	Dokumentation av uppföljning	202
10.5	Skyddssamtal.....	205
10.5.1	När ska skyddssamtal genomföras?.....	206
10.5.2	Förberedelser och genomförande av skyddssamtal.....	206
10.6	Dokumentation av skyddssamtal.....	207
11	Avslutning av säkerhetsprövning	209
11.1	Avslutande samtal.....	209
11.1.1	Förberedelser avslutande samtal	210
11.1.2	Genomförande av avslutande samtal	211
11.1.3	Dokumentation av avslutande samtal.....	212

12 Utredning i personärende	214
12.1 Genomförande av en utredning i personärende	214
12.2 Utredningsmetodik.....	217
12.2.1 Utredningsplan.....	217
12.2.2 Inhämta uppgifterna.....	218
12.3 Säkerhetssamtal.....	221
12.3.1 Förberedelser säkerhetssamtal	221
12.3.2 Genomförande av säkerhetssamtal.....	222
12.3.3 Förslag till samtalets disposition	223
12.3.4 Dokumentation av ett säkerhetssamtal.....	224
12.4 Utredningsrapport.....	225
Redaktionell information	230
Bildförteckning	232
Källförteckning	234

1 Inledning

Bild 1.1 Antonia Sehlstedt/Försvarmakten.

En person kan, genom sitt agerande, på olika sätt utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet. Det kan exempelvis handla om personer som frivilligt eller efter utpressning lämnar ut säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter till annat land eller saboterar viktig infrastruktur eller materiel på uppdrag av en antagonistisk aktör. Sådana personer skulle kunna orsaka förödande skada för Sverige och vår gemensamma säkerhet.

För att få delta i Försvarmaktens säkerhetskänsliga verksamhet, eller ta del av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter, ska man bedömas vara godkänd från ett säkerhetsperspektiv. Denna bedömning görs först efter att en person genomgått en säkerhetsprövning. I Försvarmakten genomförs säkerhetsprövning i slutfasen av en rekryteringsprocess.

Den viktigaste delen av säkerhetsprövningen är att skapa och bibehålla en bred och djup personkännedom. Under grundutredningen sker detta exempelvis genom att utredaren tar referenser och inhämtar informa-

tion om den prövade under säkerhetsprövningsintervjun. Det är under grundutredningen som basen för en god personkännedom skapas.

För att bibehålla personkännedomen ska den prövade därefter följas upp under tiden som den deltar i verksamheten. Det sker kontinuerligt, bland annat genom att personen själv får rapportera in förändringar i livssituationen samt genom uppföljande samtal. Den dagliga kontakten på arbetsplatsen är dock den absolut viktigaste och mest effektiva metoden för att bibehålla och fördjupa personkännedomen. På så vis kan man tidigt uppmärksamma och hantera omständigheter som skulle kunna leda till framtida problematik.

Det är viktigare att etablera en sund och välavvägd säkerhetskultur än att förlita sig på ett onödigt ingripande och resurskrävande kontrollsystem. Sådana system kan vara kontraproduktiva från ett säkerhetsperspektiv och exempelvis leda till minskad rapporteringsbenägenhet.

En viktig princip inom säkerhetsprövningsprocessen är proportionalitetsprincipen. De åtgärder som vidtas ska vara rimliga, lämpliga och nödvändiga för att kunna göra en bedömning av om den prövade uppfyller kraven för en godkänd säkerhetsprövning. Säkerhetsprövning är dessutom en säkerhetsskyddsåtgärd som innebär ett intrång i den personliga integriteten, vilket ställer ytterligare krav på att åtgärderna ska vara proportionerliga och inte mer omfattande än vad som krävs.

2 Säkerhetsprovningens grunder

I säkerhetsskyddslagen föreskrivs tre säkerhetsskyddsåtgärder som samverkar och som utgör ett sammanhållet system för skydd av säkerhetskänslig verksamhet. Dessa säkerhetsskyddsåtgärder är informations-säkerhet, fysisk säkerhet och personalsäkerhet.

Personalsäkerhet är en säkerhetsskyddsåtgärd som syftar till att förebygga och förhindra personrelaterade hot mot Sveriges säkerhet, som exempelvis spioneri, sabotage, terroristbrott och andra brott som kan hota den säkerhetskänsliga verksamheten. Säkerhetskänslig verksamhet är verksamhet som är av betydelse för Sveriges säkerhet eller som omfattas av ett för Sverige förpliktigande internationellt åtagande om säkerhetsskydd.¹

Personalsäkerhet omfattar både säkerhetsprovning och utbildning i säkerhetsskydd. Åtgärderna ska förebygga att personer som inte är pålitliga ur säkerhetssynpunkt deltar i säkerhetskänslig verksamhet där de kan få tillgång till säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter eller i en verksamhet som av någon annan anledning är säkerhetskänslig. Personalsäkerhet ska även säkerställa att de som deltar i säkerhetskänslig verksamhet har tillräcklig kunskap om säkerhetsskydd.²

Säkerhetsprovningen ska klarlägga att personal som deltar i Försvarsmaktens säkerhetskänsliga verksamhet är pålitliga från säkerhetssynpunkt och lojala mot de intressen som skyddas i säkerhetsskyddslagen. Omständigheter som kan innebära en sårbarhet i säkerhetshänsenande ska även beaktas.³ Deltagandet kan avse exempelvis anställning, utbildning och praktik, men även vara en följd av en säkerhetsskyddad upp-

1 1 kap. 1-2 §§ säkerhetsskyddslagen (2018:585).

2 2 kap. 4 § säkerhetsskyddslagen (2018:585).

3 3 kap. 2 § säkerhetsskyddslagen (2018:585).

handling med säkerhetsskyddsavtal. Säkerhetsprövningen ska slutligen utmyнна i en bedömning av om den prövade uppfyller kraven vad avser lojalitet, pålitlighet och sårbarhet ur ett säkerhetsperspektiv.

LOJALITET	PÅLITLIGHET	SÅRBARHET
Lojalitet mot Sveriges inre och yttre säkerhet, så som Sveriges försvarsförmåga, nationella oberoende och demokratiska statsskick.	Personliga egenskaper som ärlighet och integritet samt lag- och regelefterlevnad.	Personliga förhållanden som försätter personen i en beroendeställning och ökar mottagligheten för att utsättas för påverkan.

Bild 2.1 Definitioner.

2.1 Säkerhetsprövningsprocessen

Bild 2.2 Johan Landgren/Försvarsmakten.

2.1.1 Befattningsanalys

OBSERVERA

En befattning ska endast placeras i säkerhetsklass om behovet av säkerhetsskydd inte kan tillgodoses på något annat sätt, exempelvis genom tillträdesbegränsning.

Befattningsanalysen är grunden för säkerhetsprövning. Det är genom en befattningsanalys som man kommer fram till i vilken omfattning befattningshavaren tar del av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter samt vilken möjlighet den har att orsaka skada för Sveriges säkerhet.

Befattningsanalysen ska resultera i en bedömning av vilken säkerhetsklass som en befattning ska vara placerad i. Den ska även omfatta befattningar som inte når upp till kraven för placering i säkerhetsklass, det vill säga befattningar som endast får tillgång till säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter upp till begränsat hemligt och som till följd av sitt deltagande endast kan orsaka ringa skada för Sveriges säkerhet.

Att en befattning är placerad i säkerhetsklass innebär att befattningshavaren blir föremål för säkerhetsprövning, det vill säga grundutredning och registerkontroll. Det är alltså befattningen, och inte personen, som är placerad i säkerhetsklass. Säkerhetsprövningsåtgärderna ska stå i proportion till den säkerhetsklass som en befattning är placerad i. Det innebär att säkerhetsprövningsåtgärderna är mer omfattande i högre säkerhetsklasser.

Om man i befattningsanalysen kommer fram till att en befattning inte innebär deltagande i någon säkerhetskänslig verksamhet får säkerhetsprövning inte genomföras.

2.1.2 Grundutredning

Grundutredningen syftar till att klarlägga de personliga förhållanden som har betydelse för säkerhetsprövningen.⁴ Den ska resultera i en sammanfattande bedömning av om den prövade uppfyller kraven för en godkänd säkerhetsprövning. I Försvarsmakten är grundutredningsprocessen indelad i tre separata faser: *inhämtning*, *bearbetning* samt *analys och bedömning*.

Vilka uppgifter som ska inhämtas under grundutredningen varierar beroende på vilken säkerhetsklass som befattningen är placerad i, men ska som minst omfatta referenstagning, kontroll av betyg och intyg samt en säkerhetsprovningsintervju.

Om en person är aktuell för en befattning i säkerhetsklass 1 eller 2 ska grundutredningen även innefatta en utredning av den prövades make, maka eller sambo, så kallad medkontrollerad. En kontroll av den prövades ekonomi samt förekomst på internet och sociala medier är ytterligare tillkommande moment.⁵ Sådana kontroller får även genomföras vid säkerhetsklass 3 samt för befattningar som inte är placerade i säkerhetsklass, om utredaren anser att det finns behov av det.

En person som ska placeras i befattningsnivå OF/CF 5 eller däröver, alternativt ska tjänstgöra som försvarsattaché eller i annan synnerligen känslig befattning, genomgår säkerhetsprövning mot särskild befattning (SSB). Vid en SSB kompletteras grundutredningen bland annat med en psykologisk personbedömning. Chef för personalsäkerhetsavdelningen vid Must har ansvaret för att leda genomförandet av SSB.⁶

Läs mer om grundutredning i kapitel 5.

4 5 kap. 2 § säkerhetsskyddsförordningen (2021:955).

5 Moment 6:27d i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.1.

6 Försvarsmaktens arbetsordning (FIB 2022:6).

2.1.3 Kontroll i register

Om en person bedöms uppfylla kraven för en godkänd säkerhetsprövning under grundutredningen och befattningen är placerad i säkerhetsklass, ska en ansökan om registerkontroll skickas till personalsäkerhetsavdelningen.⁷ Personalsäkerhetsavdelningen granskar ansökan och skickar den därefter till Säkerhetspolisen, som genomför registerkontrollen.

Registerkontroll innebär att Säkerhetspolisen löpande kontrollerar om personen exempelvis förekommer i belastningsregistret, misstankeregistret eller Säkerhetspolisens register. Registerkontrollen sker så länge personen deltar i den säkerhetskänsliga verksamheten. En uppgift från något av registren får endast lämnas ut till Försvarsmakten om den bedöms vara av betydelse för säkerhetsprövningen. Det är Registerkontrolldelegationen vid Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden som, efter föredragning av Säkerhetspolisen, beslutar om en sådan uppgift ska lämnas ut.

Om en befattning är placerad i säkerhetsklass 1 eller 2 ska Säkerhetspolisen även genomföra en särskild personutredning. Denna utredning innebär bland annat en kontroll av personens ekonomiska förhållanden, men kan därutöver ha den omfattning som Säkerhetspolisen bedömer nödvändig.

Om en befattning inte är placerad i säkerhetsklass ska i stället en ansökan om deltagande i säkerhetskänslig verksamhet skickas till personalsäkerhetsavdelningen.

Läs mer om registerkontroll i kapitel 8.

⁷ Moment 6:43 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

2.1.4 Beslut i ärende om säkerhetsprövning

OBSERVERA

Tjänstgöring får inte påbörjas innan personalsäkerhetsavdelningen fattat ett beslut om att personen uppfyller kraven för en godkänd säkerhetsprövning.

Efter genomförd registerkontroll, alternativt efter beslut om deltagande i säkerhetskänslig verksamhet, fattas ett beslut i ärende om säkerhetsprövning. Ett sådant beslut kan fattas vid personalsäkerhetsavdelningen.⁸ Om det inte lämnas ut några uppgifter från registerkontrollen och personalsäkerhetsavdelningen inte ser några behov av att komplettera grundutredningen, meddelas beslut om godkänd säkerhetsprövning i registerkontrollrutinen i IS UNDSÄK.

Om Säkerhetspolisen lämnar ut uppgifter till Försvarsmakten eller om den prövade av någon annan anledning varit föremål för en utredning i personärende, kan personalsäkerhetsavdelningen i stället skicka ett skriftligt beslut. Ett skriftligt beslut i ärende om säkerhetsprövning anger om personen uppfyller kraven för en godkänd säkerhetsprövning samt eventuella villkor för deltagandet, som exempelvis särskild uppföljning. Ett beslut i ärende om säkerhetsprövning gäller tills vidare, men kan omprövas om de omständigheter som låg till grund för beslutet förändras. Personalsäkerhetsavdelningen kan ompröva ett beslut efter begäran från organisationsenheten.

Läs mer om beslut i ärende om säkerhetsprövning i kapitel 9.

⁸ Försvarsmaktens arbetsordning (FIB 2022:6).

2.1.5 Uppföljning av säkerhetsprövning

OBSERVERA

Säkerhetsprövning är inte en engångsbedömning som sker i samband med att personen börjar, utan sker kontinuerligt under hela den tid som personen deltar i den säkerhetskänsliga verksamheten.

Om en person har påbörjat sitt deltagande i den säkerhetskänsliga verksamheten fortsätter säkerhetsprövningen genom att organisationsenheten löpande följer upp personen. Uppföljningen genomförs bland annat genom kontinuerlig kontakt i den dagliga verksamheten, ifyllnad av *Självrapporteringsformulär uppföljning* samt uppföljande samtal.⁹ Syftet med uppföljningen är att förebygga, tidigt uppmärksamma och åtgärda omständigheter som kan få negativa säkerhetsmässiga konsekvenser för personen eller verksamheten.

Om det finns anledning att anta att en person inte längre uppfyller kraven för en godkänd säkerhetsprövning, exempelvis efter en utlämning från Säkerhetspolisen eller en inkommen säkerhetsrapport, kan det tidigare beslutet om godkänd säkerhetsprövning omprövas efter en utredning i personärende.

Läs mer om uppföljning av säkerhetsprövning i kapitel 10.

2.1.6 Avslutning av säkerhetsprövning

När en person avslutar sitt deltagande i den säkerhetskänsliga verksamheten ska säkerhetsprövningen avslutas. Detta görs genom ett avslutande samtal samt att registerkontrollen avslutas. Det avslutande sam-

⁹ Moment 6:66a i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

talet syftar till att stämma av hur tiden i verksamheten varit samt om personen upplever någon besvikelse eller bitterhet som kan utgöra ett hot mot den säkerhetskänsliga verksamheten.

Läs mer om avslutning av säkerhetsprövning i kapitel 11.

3 Juridiska grunder

Bild 3.1 Försvarsmakten.

De juridiska grunderna för säkerhetsprövning finns i säkerhetsskyddslagen (2018:585) och säkerhetsskyddsförordningen (2021:955). Därutöver är förvaltningslagen (2017:900) styrande för verksamheten. Försvarsmakten har reglerat säkerhetsprövningen i följande styrdokument:

- Försvarsmaktens föreskrifter om säkerhetsskydd (FFS)
- Försvarsmaktens interna bestämmelser om säkerhetsskydd (FIB)
- *Reglemente Säkerhetstjänst* (R SÄK).

När det kommer till säkerhetsprövning omfattas Försvarsmakten även av andra myndigheters föreskrifter. Det är Säkerhetspolisen som reglerar vilka åtgärder som behöver vidtas vid registerkontroll och särskild personutredning och dessa bestämmelser återfinns i Säkerhetspolisens föreskrifter om säkerhetsskydd (PMFS). Utöver dessa beslutar Riksar-

kivet om bestämmelser för gallring och bevarande av allmänna handlingar med utgångspunkt i tryckfrihetsförordningen (1949:105), arkivlagen (1990:782) och arkivförordningen (1991:446).

3.1 Behandling av personuppgifter

För att kunna genomföra säkerhetsprövning är det nödvändigt att behandla den prövades personuppgifter. Stödet för behandling av personuppgifter inom säkerhetsprövning styrs i lag (2021:1171) om behandling av personuppgifter i Försvarsmakten (försvarsdatalagen).

FAKTA

I Försvarsmakten finns rutiner för behandling och tillämpning av försvarsdatalagen:¹⁰

- Rutin vid tillämpning av försvarsdatalagen inom Försvarsmaktens försvarsunderrättelseverksamhet och militära säkerhetstjänst.
- Rutin vid behandling av känsliga personuppgifter enligt försvarsdatalagen inom Försvarsmaktens försvarsunderrättelseverksamhet och militära säkerhetstjänst.
- Rutin för längsta tid personuppgifter får behandlas inom Försvarsmaktens försvarsunderrättelseverksamhet och militära säkerhetstjänst.

¹⁰ Rutinerna finns tillgängliga i Försvarsmaktens IT-stöd för dokument- och ärendehantering VIDAR och går även att hämta på Försvarsmaktens intranät.

3.2 Personlig integritet och känsliga personuppgifter

Säkerhetsprövning innebär ett betydande intrång i den personliga integriteten. Med hänsyn till detta är säkerhetsskyddslagens krav på säkerhetsprövning noga avvägda och välgrundade. För att skydda den prövades personliga integritet ska personen, inför säkerhetsprövningen, få information om vad en säkerhetsprövning innebär samt vad en registerkontroll omfattar. Som ett ytterligare skydd ställer säkerhetsskyddslagen krav på att den prövade ska samtycka till att Försvarsmakten ska få ansöka om registerkontroll. Kravet på samtycke omfattar dock inte värnpliktiga som är placerade i säkerhetsklass 3.

En känslig personuppgift är en uppgift som avslöjar ras, etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse eller medlemskap i fackförening. Detsamma gäller uppgifter som rör hälsa, sexualliv eller sexuell läggning.¹¹ Vid behandling av personuppgifter inom ramen för en säkerhetsprövning får Försvarsmakten behandla känsliga personuppgifter om det är absolut nödvändigt för att kunna bedöma den prövades lojalitet, pålitlighet och sårbarhet från ett säkerhetsperspektiv.

Känsliga personuppgifter kan framkomma inom en rad olika frågeområden, beroende på hur personen svarar på frågan som ställts. Under en intervju eller ett samtal kan det vara svårt att bedöma om en känslig personuppgift är absolut nödvändig för säkerhetsprövningen. Om det under bearbetningen av inhämtade uppgifter visar sig att en känslig personuppgift saknar avgörande betydelse för bedömningen av personen från ett säkerhetsperspektiv ska dessa uppgifter inte överföras till den slutliga dokumentationen.

11 2 kap. 15 § lag (2021:1171) om behandling av personuppgifter vid Försvarsmakten.

EXEMPEL

Den prövade berättar om ett engagemang i ett politiskt parti. Fokus ska inte vara att reda ut personens åsikter och åskådningar, utan på vilket uppdrag personen har (till exempel kassör, suppleant eller aktiv medlem) och vilka åtaganden personen har gentemot partiet (till exempel ingå ekonomiska avtal eller delta i valarbete). Klarlägg även om det finns någon lojalitetskonflikt eller säkerhetsrisk kopplat till åtagandet.

3.3 Sekretessbedömning

En sekretessbedömning ska genomföras i varje enskilt fall, men det finns ett antal generella utgångspunkter.

Bild 3.2 Johan Landgren/Försvarmakten.

3.3.1 Sekretess till skydd för verksamheten

I syfte att skydda Försvarmaktens förmåga att genomföra säkerhetsprövning samt för att förhindra kartläggning av sårbarheter och andra brister hos Försvarmaktens personal, ska de bearbetade uppgifterna från grundutredningen omfattas av 15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (OSL), så kallad försvarssekretess. Sekretessbestämmelsen tillämpas alltså för uppgifter inom ramen för säkerhetsprövningen för att skydda Sveriges säkerhet och Försvarmaktens säkerhetskänsliga verksamhet. Uppgifterna utgör även en säkerhetsskyddsklassificerad uppgift i lägst säkerhetsskyddsklass begränsat hemlig.

Om det under referenstagningen framkommit uppgifter som kan innebära en skada för Sveriges säkerhet om uppgifterna röjs omfattas även dessa uppgifter av försvarssekretess, lägst säkerhetsskyddsklass begränsat hemlig. Detsamma gäller om referensen riskerar att utsättas för negativa konsekvenser till följd av att den lämnat information under säkerhetsprövningen. Syftet med det är att säkerställa källskyddet och Försvarsmaktens fortsatta förmåga att inhämta uppgifter genom referenstagning.

För en uppgift som omfattas av dessa bestämmelser gäller sekretessen i högst 40 år om regeringen inte meddelat annat.

3.3.2 Sekretess till skydd för den enskilde

”Sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men och uppgiften förekommer i angelägenhet som avser säkerhetsprövning enligt säkerhetsskyddslagen (2018:585).”

35 kap. 1 § första stycket tredje punkten
offentlighets- och sekretesslagen

”Sekretess gäller hos Försvarsmakten i försvarsunderrättelseverksamheten och den militära säkerhetstjänsten [...] för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men.”

38 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen

Sekretessreglerade uppgifter inom ramen för säkerhetsprövning har som syfte att skydda en person, antingen den prövade själv eller en referens.

Uppgifter om personliga och ekonomiska förhållanden som framkommer under någon del av säkerhetsprövningsprocessen omfattas av sekretess enligt 35 kap. 1 § första stycket tredje punkten OSL. Därtill är bestämmelsen i 38 kap. 4 § OSL tillämplig för uppgift om personliga eller ekonomiska förhållanden som förekommer inom ramen för den militära underrättelse- och säkerhetstjänsten. En uppgift om personliga eller ekonomiska förhållanden (inklusive en persons identitet) som inkommer till Försvarsmakten från en tredje part, exempelvis vid referenstagning eller säkerhetsrapportering, omfattas även av bestämmelsen.

De uppgifter som den prövade lämnat under säkerhetsprövningen skyddas alltså av sekretess enligt båda bestämmelserna ovan. För en uppgift som omfattas av dessa bestämmelser gäller sekretessen i högst 70 år.

3.3.3 Skriftliga beslut i ärende om säkerhetsprövning

Ett negativt säkerhetsprövningsresultat under ett pågående deltagande i Försvarsmaktens verksamhet kan få stora personliga och yrkesmässiga konsekvenser för den prövade och leda till missnöje och bitterhet gentemot Försvarsmakten. Personer som bedöms brista i lojalitet och pålitlighet ur säkerhetshänseende kan bli målsökta av en antagonistisk aktör och bli föremål för påverkan.

Med hänsyn till dessa konsekvenser omfattas uppgifterna i ett skriftligt beslut i ärende om säkerhetsprövning av försvarssekretess, lägst säkerhetsskyddsklass begränsad hemlig. Sekretessen omfattar beslutets existens och innebörd samt vad som legat till grund för beslutet. Delgivning av ett skriftligt beslut ska därför ske mycket restriktivt.

Läs mer om beslut i ärende om säkerhetsprövning i kapitel 9.

3.3.4 Beslut om placering i säkerhetsklass

En uppgift om vilken specifik säkerhetsklass en eller flera befattningar är placerade i omfattas av försvarssekretess, lägst säkerhetsskyddsklass begränsat hemlig. Säkerhetsklassen ger en indikator på befattningshavarens kapacitet att orsaka skada för Sveriges säkerhet samt i vilken utsträckning personen tar del av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter. Röjandet av dessa uppgifter kan peka ut lämpliga personer vid antagonistisk aktörs målsökning, vilket kan leda till att de blir föremål för påverkan.

3.4 Allmänna handlingar och minnesanteckningar

Bild 3.3 Zacarias Johansson/Försvarsmakten.

All dokumentation som inkommer eller som upprättas under en säkerhetsprövningsprocess utgör allmänna handlingar, med undantag för minnesanteckningar. Enligt bestämmelser i offentlighets- och sekretess-

lagen är Försvarsmakten skyldig att registrera allmänna handlingar och utgångspunkten är att allmänheten har rätt att ta del av dessa. Rätten får dock begränsas om det krävs med hänsyn till exempelvis Sveriges säkerhet eller skyddet för enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden, det vill säga genom sekretess. Läs mer om sekretessbedömning i avsnitt 3.3.

Dokumentationen från säkerhetsprovningen består främst av ett antal dokumentmallar (se tabell 3.1). Även övrig dokumentation som tillför säkerhetsprovningen något, exempelvis sammanfattande dokumentation från kontroll av öppna källor på internet eller kontroll av betyg och intyg, utgör en allmän handling.

Allmänna handlingar som förekommer inom ramen för säkerhetsprovning anges i tabellen nedan.

Allmän handling
Grundutredning
Självrapporteringsformulär grundutredning
Intervjuguide säkerhetsprovningsintervju (samtliga versioner)
Grundutredning inför värnplikt och inför repetitionsutbildning
Sammanfattande dokumentation grundutredning inklusive dokumentation av: • referenstagning • kontroll av betyg och intyg • ekonomisk kontroll • kontroll av internet och sociala medier.
Uppföljning
Samtalsguide skyddssamtal säkerhetsklass 1 och 2
Självrapporteringsformulär uppföljning
Samtalsguide uppföljande samtal
Sammanfattande dokumentation uppföljning inklusive sammanfattning av övriga vidtagna åtgärder under uppföljningen

Allmän handling
Underlag från säkerhetssamtal
Säkerhetsrapport i personärende
Avslutning
Samtalsguide avslutande samtal
Övriga handlingar
Befattningsanalys
Förteckning över befattningar placerade i säkerhetsklass
Beslut om placering i säkerhetsklass

Tabell 3.1 Allmänna handlingar inom ramen för säkerhetsprövning.

OBSERVERA

Om de relevanta uppgifterna bearbetas och slutligen dokumenteras direkt på intervju- eller samtalsguiden, under intervjun eller samtalet, utgör underlaget en allmän handling i samband med att den färdigställs eller expedieras.

En minnesanteckning från exempelvis en säkerhetsprövningsintervju, ett samtal eller en referenstagning utgör inte en allmän handling. Minnesanteckningen utgör i detta fall endast ett stöd i bearbetningen av den inhämtade informationen. Efter att all för säkerhetsprövningen relevant information överförs till respektive dokumentmall tillför minnesanteckningarna inte längre något i sak och ska därför rensas genom förstöring. Om en minnesanteckning istället arkiveras anses den vara en upprättad allmän handling.

Bestämmelserna om dokumentation av säkerhetsprövning finns samlat i avsnitt 6.16 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

3.4.1 Registrering av allmänna handlingar

En handling som inkommit eller upprättats inom ramen för säkerhetsprövningen ska inte registreras i ett öppet diarium som VIDAR, eftersom en sådan registrering skulle möjliggöra en kartläggning av Försvarsmaktens personal. Dessa handlingar ska istället hållas ordnade i en personalsäkerhetsakt.¹² Akten bör förtecknas utifrån personnummerordning och handlingarna registreras lämpligen i en särskild serie (se exempel).

Personalsäkerhetsakten ska innehålla samtlig dokumentation från säkerhetsprövningen (se tabell 3.1) men kan även innehålla andra dokument som har koppling till personalsäkerhet, till exempel intyg från utbildning i säkerhetsskydd. Personalsäkerhetsakten kan förvaras på samma plats som personakten, under förutsättning att personalsäkerhetsakten hanteras enligt gällande bestämmelser för informationssäkerhet och fysisk säkerhet.

Registreringen av en handling ska ske manuellt på ett dagboksblad eller direkt på omslaget till akten. Av registret ska framgå:¹³

- datum då handlingen inkom eller upprättades
- diarienummer eller annan beteckning handlingen fått vid registreringen
- i förekommande fall uppgifter om handlingens avsändare eller mottagare (den som registrerat handlingen alternativt tagit del av den efter registrering)
- i korthet vad handlingen rör.

¹² Moment 6:105b i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

¹³ 5 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Ett register utgör i sig en allmän handling. För att förhindra kartläggning av Försvarsmaktens personal samt eventuella vidtagna säkerhets-skyddsåtgärder omfattas registret av försvarssekretess, lägst säkerhets-skyddsklass begränsat hemlig. En sekretessbedömning ska dock göras i varje enskilt fall.

EXEMPEL**Personnummer:****Namn:**

Löpnr	Datum	In/Ut	Avs/Mott.	Händelse	Sign
1	22-01-01	In	Namn	Grundutredning	Fmid
2	22-10-01	In	Namn	Säkerhetssamtal	XXX
3	22-11-15	In	Namn	Övrig utredning	XXX
4	22-12-15	In	Namn	Kopia beslut dnr FM2022-134	XXX
5	23-01-10	In	Namn	Uppföljande samtal	XXX

TIPS

För stöd och vägledning inom området dokument- och ärendehantering hänvisas till *Handbok för dokument- och ärendehantering i Försvarsmakten* (H FM DÄR).

3.4.2 Bevarande, gallring och rensning

Dokumentationen från säkerhetsprovningen ska bevaras ifall personen anställs eller på annat sätt deltar i den säkerhetskänsliga verksamheten.¹⁴ Det innebär att dokumentationen inte får gallras.

¹⁴ Bilaga till Riksarkivets föreskrifter och allmänna råd om gallring hos Försvarsmakten (RA-MS 2018:42) samt till Riksarkivets föreskrifter och allmänna råd om återlämnande eller gallring av handlingar vid upphandling (RA-FS 2018:3).

Om en organisationsenhet har avslutat en grundutredning, med anledning av att den prövade inte bedöms uppfylla kraven för en godkänd säkerhetsprövning, ska dokumentationen sändas till och bevaras vid personalsäkerhetsavdelningen.¹⁵

FAKTA

Att gallra en allmän handling eller uppgift i allmän handling innebär att den förstörs. En minnesanteckning, som inte utgör en allmän handling, ska i stället avlägsnas genom rensning när den inte längre tillför ärendet någon uppgift i sak efter att ärendet har färdigbehandlats. Att rensa en minnesanteckning innebär även att den förstörs.

Om Försvarmakten avbryter säkerhetsprövningen innan personen påbörjat sitt deltagande ska dokumentationen bevaras under minst två år efter att beslutet om anställning vunnit laga kraft.¹⁶ Därefter får dokumentationen gallras.

Det är organisationsenheten som ansvarar för att dokumentation från säkerhetsprövning vid egen enhet hanteras enligt gällande bestämmelser och gallringsbeslut. När personen inte längre deltar i verksamheten ska organisationsenheten se till att personalsäkerhetsakten arkiveras enligt Riksarkivets föreskrifter och Försvarmaktens rutiner, som till exempel Dokument- och arkivbildningsplanen (DA-planen).

¹⁵ Moment 6:36 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

¹⁶ Moment 6:96 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

FAKTA

Om personen anställs eller på annat sätt deltar i den säkerhetskänsliga verksamheten ska följande allmänna handlingar bevaras:

- Dokumentation från säkerhetsprövningen. Detta innefattar ifyllda dokumentmallar (enligt tabell 3.1), övrig sammanfattande dokumentation från genomförda kontroller samt samtycke till registerkontroll.
- Resultatet av säkerhetsprövningen. Detta innefattar ett beslut i ärende om säkerhetsprövning.
- Dokumentation från den uppföljande säkerhetsprövningen, det vill säga ifyllda dokumentmallar (enligt tabell 3.1) samt övrig sammanfattande dokumentation från eventuella kontroller.
- Dokumentation från det avslutande samtalet.

Om Försvarsmakten avbryter säkerhetsprövningen på grund av att tjänsten dras tillbaka efter annonsering eller för att behovet inte längre kvarstår kan dokumentationen enligt ovan gallras efter två år.

Vid följande tillfällen ska dokumentation från säkerhetsprövningen skickas till och bevaras vid personalsäkerhetsavdelningen:

- Om Försvarsmakten avbryter säkerhetsprövningen på grund av att personen inte uppfyller kraven för en godkänd säkerhetsprövning.
- Om personen själv avbryter säkerhetsprövningen innan den anställts eller deltagit i den säkerhetskänsliga verksamheten, men det i säkerhetsprövningen uppdagats brister avseende personens lojalitet, pålitlighet eller en sårbarhet.

Övriga handlingar som ska bevaras är:

- befattningsanalys
- förteckning över anställningar som ska placeras i säkerhetsklass
- beslut om placering i säkerhetsklass.

4 Ansvar och behörighet

4.1 Personalsäkerhetsavdelningens ansvar

Det är Försvarsmaktens säkerhetsskyddschef, eller den säkerhetsskyddschefen bestämmer, som leder, samordnar och utvecklar säkerhetsprövning i Försvarsmakten. I praktiken har Försvarsmaktens säkerhetsskyddschef genom Försvarsmaktens arbetsordning bemyndigat chef för personalsäkerhetsavdelningen att leda detta arbete.¹⁷ Personalsäkerhetsavdelningen ansvarar även för att genomföra säkerhetsprövning mot särskilda befattningar (SSB). Läs mer om SSB i kapitel 6.14 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

Om en organisationsenhet initierat en utredning i personärende eller rapporterat in säkerhetsmässiga brister avseende en person ansvarar personalsäkerhetsavdelningen för att vidta de utredningsåtgärder som behövs i ärendet. Organisationsenheten ska i detta fall lämna information till personalsäkerhetsavdelningen om den som utredningen berör.¹⁸ Det innebär i praktiken att chefen för personalsäkerhetsavdelningen beslutar att chefen för organisationsenheten ska genomföra olika utredningsåtgärder, som till exempel ett säkerhetssamtal, för att kunna klarlägga omständigheter av betydelse för utredningen. Personalsäkerhetsavdelningen kan därtill helt ta över ansvaret för en säkerhetsprövning.¹⁹

Under en grundutredning kan personalsäkerhetsavdelningen även besluta att organisationsenheten ska vidta kompletterande åtgärder innan registerkontrollen genomförs. Det kan exempelvis handla om att en person inte tidigare uppfyllt kraven för en godkänd säkerhetspröv-

¹⁷ Försvarsmaktens arbetsordning (FIB 2022:6).

¹⁸ Moment 6:14 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

¹⁹ Försvarsmaktens arbetsordning (FIB 2022:6).

ning eller att personen är eller har varit föremål för en utredning vid personalsäkerhetsavdelningen.

Läs mer om genomförande av utredning i personärende i kapitel 12. Närmare bestämmelser om ansvar för säkerhetsprövning finns i avsnitt 6.3 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

4.2 Ansvar vid organisationsenheten

Chef för respektive organisationsenhet ansvarar för att grundutredning genomförs vid egen organisationsenhet samt att säkerhetsprövningen följs upp under den tid som deltagandet i den säkerhetskänsliga verksamheten pågår. I ansvaret ingår bland annat att besluta om vem som får genomföra grundutredning och uppföljning samt att se till att personal som arbetar med säkerhetsprövning har relevant utbildning och är lämplig för uppgiften.²⁰ Chef för organisationsenheten reglerar verksamheten genom den lokala verksamhetsordningen. Av verksamhetsordningen bör det framgå vem som har vilket ansvar i säkerhetsprövningsprocessen och vad ansvaret innebär. För att säkerhetsprövningen ska fungera är det viktigt att det finns en tydlig ansvarsfördelning, ett reglerat informationsutbyte och ett bra samarbete mellan anställande chef, HR-funktion och lokal säkerhetsorganisation, men även mellan olika organisationsenheters säkerhetsorganisationer.

Lämpligt utbyte av information kan röra uppgifter om vilken personal som slutar i Försvarsmakten eller byter organisationsenhet alternativt information om genomförda utbildningar. Vid sådana samarbeten är det viktigt att beakta att uppgifter från säkerhetsprövningen ska delges restriktivt och endast till den som är i behov av uppgiften för att kunna utföra sitt arbete.

20 Försvarsmaktens arbetsordning (FIB 2022:6).

Chef för organisationsenheten har även mandat att besluta om tillfälliga skyddsåtgärder för underordnad personal vid egen organisationsenhet, som särskild uppföljning, säkerhetssamtal, skyddssamtal och restriktioner. Om chef för organisationsenheten vidtar sådana tillfälliga åtgärder ska det rapporteras till personalsäkerhetsavdelningen enligt ordinarie rutin för säkerhetsrapportering.²¹ Tillfälliga skyddsåtgärder kan till exempel behövas under tiden det pågår en utredning och ska förenas med ett slutdatum.

Läs mer om olika skyddsåtgärder i avsnitt 9.3.

OBSERVERA

Om organisationsenheten gör bedömningen att den prövade inte uppfyller förutsättningarna för en godkänd säkerhetsprövning ska grundutredningen avslutas. Det är dock endast Försvarsmaktens säkerhetsskyddschef, eller den säkerhetsskyddschefen bestämmer, som får fatta ett beslut i ärende om säkerhetsprövning. I praktiken är detta delegerat till chefen för personalsäkerhetsavdelningen, chefen för säkerhetsskyddsavdelningen samt chefen för säkerhetskontoret.

Om det under grundutredningen står klart att den prövade inte kommer att uppfylla kraven för en godkänd säkerhetsprövning ska den som ansvarar för säkerhetsprövningen vid organisationsenheten avsluta säkerhetsprövningen och rapportera bedömningen till personalsäkerhetsavdelningen.²²

21 Moment 6:12 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

22 5 kap 12 § Försvarsmaktens interna bestämmelser om säkerhetsskydd (FIB 2020:4).

4.3 Ansvar för säkerhetsprövning av totalförsvarspliktiga

Bild 4.1 Erik Westberg/Försvarsmakten.

4.3.1 Säkerhetsprövning vid grundutbildning

Grundutredning inför värnpliktstjänstgöring genomförs av Försvarsmakten efter avslutad mönstring och när den prövade fått sitt preliminära inskrivningsbesked. Om Plikt- och prövningsverket har skrivit in personen för tjänstgöring får den prövade inte påbörja grundutbildningen (GU) innan säkerhetsprövningen är godkänd. Vid genomförande av grundutredningen ska dokumentmallen *Grundutredning inför värnplikt* användas.

Om en totalförsvarspliktig ska placeras på en befattning i säkerhetsklass 1 eller 2 ska grundutredningen genomföras av den organisationsenhet

där personen ska placeras.²³ Innan en värnpliktig kan påbörja befattningsutbildningen ska det finnas en godkänd säkerhetsprövning för rätt säkerhetsklass.

Efter genomförd grundutbildning placeras en totalförsvarspliktig i Försvarsmaktens krigsorganisation. Säkerhetsprövningen genomförs kontinuerligt under hela den tid som krigsplaceringen kvarstår. Det innebär att registerkontrollen löper så länge personen är krigsplacerad i en befattning som är placerad i säkerhetsklass. Detta förfarande säkerställer att Försvarsmakten med kort varsel kan kalla in totalförsvarspliktiga för att fullgöra värnplikt genom repetitionsutbildning, beredskapstjänstgöring eller krigstjänstgöring.

4.3.2 Säkerhetsprövning vid repetitionsutbildning

Säkerhetsprövning inför repetitionsutbildning (RU) genomförs endast i det fall en totalförsvarspliktig inte har en godkänd säkerhetsprövning med registerkontroll sedan tidigare. Det är den organisationsenhet som ansvarar för RU som ska genomföra säkerhetsprövningen om inget annat är överenskommet. Säkerhetsprövningen ska genomföras mot krigsbefattningen enligt säkerhetsskyddslagens krav samt Försvarsmaktens metod för säkerhetsprövning. Vid genomförande av grundutredningen ska dokumentmallen *Grundutredning inför repetitionsutbildning* användas.

4.4 Ansvar för säkerhetsprövning vid befodrantsutbildningar

Det är Försvarshögskolan (FHS) som ansvarar för säkerhetsprövningen av de elever som ansökt till officersprogrammet (OP).

²³ Moment 6:37 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

Inför deltagande i någon av de övriga grundläggande officersutbildningarna genomförs säkerhetsprövningen antingen av den skola som ansvarar för utbildningen eller den organisationsenhet som den sökande tillhör. Säkerhetsprövningen avser i dessa fall deltagandet under själva utbildningen och inte en framtida tilltänkt befattning. Om hela eller delar av säkerhetsprövningen genomförs av organisationsenheten ska skolan lämna den information som krävs för att prövningen ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt, till exempel en befattningsanalys med förslag på kontrollorsakstext.²⁴

4.5 Ansvar för säkerhetsprövning vid frivillig försvarsverksamhet

Vid frivillig försvarsverksamhet enligt förordning (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet eller hemvärnsförordningen (1997:146) ska säkerhetsprövning genomföras på samma sätt som för övriga befattningar i Försvarsmakten. Det är den organisationsenhet som ansvarar för den säkerhetskänsliga verksamheten som ansvarar för att säkerhetsprövningen genomförs. Frivillig försvarsverksamhet som inte bedriver säkerhetskänslig verksamhet omfattas inte av säkerhetsskyddslagens bestämmelser om säkerhetsprövning.

4.6 Ansvar för säkerhetsprövning vid säkerhetsskyddsavtal

Försvarsmakten har huvudansvaret för säkerhetsprövningen för de personer som deltar i den säkerhetskänsliga verksamheten genom ett säkerhetsskyddsavtal, med undantag i de fall aktören är en verksamhetsutövare. Om en aktör ska genomföra delar av säkerhetsprövningen ska ansvarsfördelningen mellan den upphandlande organisationsenheten

24 Moment 6:1c i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

och aktören vara tydligt reglerad i säkerhetsskyddsavtalet. Bedömningen av om en person uppfyller kraven för en godkänd säkerhetsprövning ska dock alltid genomföras av Försvarsmakten, både efter grundutredningen och under uppföljningen av den prövade.

Försvarsmakten ansvarar för att genomföra samtliga moment som ingår i en säkerhetsprövning i de fall en befattning är placerad i säkerhetsklass 1 och 2 samt vad avser leverantörens ledning, styrelse och säkerhetsskyddschef.²⁵ Det innebär att det är Försvarsmakten som genomför grundutredning, registerkontroll, uppföljning och avslutande samtal.

Säkerhetsprövning vid säkerhetsskyddsavtal ska genomföras på samma sätt som för annat deltagande i säkerhetskänslig verksamhet, som exempelvis befattningsanalys, grundutredning, registerkontroll, uppföljning, avslutning och beslut i ärende om säkerhetsprövning. Registerkontroll får inte genomföras förrän ett säkerhetsskyddsavtal är tecknat och information om detta har inkommit till Säkerhetspolisen.

Läs mer i avsnitt 6.17 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

4.7 Utbildning och behörighetskrav

För att vara behörig att genomföra säkerhetsprövning ska personen ha relevant utbildning och vara lämplig för uppgiften.²⁶ Detta förutsätter att personen har en godkänd säkerhetsprövning för befattning i rätt säkerhetsklass. Det är chef för organisationsenheten som ytterst ansvarar för att den som genomför säkerhetsprövning är behörig.

Behörighetskravet gäller samtliga som genomför något moment inom säkerhetsprövningsprocessen eller i övrigt tar del av uppgifter som före-

²⁵ Moment 6:108-109 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

²⁶ Moment 6:16 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

kommer inom säkerhetsprövning. Det innebär att endast behörig personal får ta del av utredningsinformation, administrera registerkontroller, utföra kontroller eller genomföra samtal och intervjuer samt delta som bisittare.

Det är chef för organisationsenheten som beslutar vilka som ska genomföra utbildning i säkerhetsprövning vid den egna organisationsenheten.²⁷ Om en person ska genomföra säkerhetsprövning åt en annan organisationsenhet är det lämpligt att den organisationsenheten först kontrollerar att personen är behörig. Kontrollen bör ske genom samverkan mellan de lokala säkerhetsorganisationerna.

Respektive organisationsenhet ska upprätta en förteckning över samtliga personer som beslutats vara behöriga att genomföra säkerhetsprövning. Av förteckningen ska det framgå vilken utbildning som respektive person genomfört och när i tiden den genomfördes.²⁸

OBSERVERA

Förteckningen ska meddelas personalsäkerhetsavdelningen via PORTAL BEHÖRIGHET SÄKPRÖVN [OrgE] i IS UNDSÄK.

Behörighet till registerkontrollrutinen i IS UNDSÄK kräver ett särskilt godkännande från personalsäkerhetsavdelningen.²⁹

Läs mer om dokumentation av behörighet och utbildning i 6.5.1.1 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

²⁷ Moment 6:19 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

²⁸ Moment 6:20 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

²⁹ Moment 6:17 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

4.7.1 Godkänd utbildning

Bild 4.2 Alexander Gustavsson/ Försvarsmakten.

Det är Försvarsmaktens säkerhetsskyddschef som ansvarar för Försvarsmaktens utbildning i säkerhetsprövning.³⁰ I praktiken är det personal-säkerhetsavdelningen som har detta ansvar och som utformar utbildningar som genomförs av andra.

INOM SÄKERHETSPRÖVNING FINNS TRE UTBILDNINGSGRADER:

1. Diplomerad säkerhetsofficer eller säkerhetschef

Utbildning till diplomerad säkerhetsofficer eller säkerhetschef genomförs vid Försvarsmaktens underrättelse- och säkerhetscentrum (FMUndSäkC). Utbildningen riktar sig till den som ska leda personalsäkerhetsarbetet på organisationsenheten. Det innebär att en diplomerad säkerhetsofficer eller säkerhetschef är behörig att genomföra samtliga moment i säkerhetsprövningsprocessen samt att utbilda behöriga utredare och handläggare på den

³⁰ Försvarsmaktens arbetsordning (FIB 2022:6).

egna organisationsenheten. Behörighetsutbildning sker i enlighet med personalsäkerhetsavdelningens framtagna utbildningsplan.

2. Behörig utredare

Utbildning till behörig utredare kan genomföras centralt i Försvarmakten vid exempelvis FMUndSäkC eller lokalt vid respektive organisationsenhet. En lokal utbildning genomförs av en diplomerad säkerhetsofficer eller säkerhetschef. Personalsäkerhetsavdelningen fastställer utbildningsplan samt tillhandahåller utbildningsmaterial. En behörig utredare får genomföra grundutredning inklusive säkerhetsprovningsintervju, uppföljning av säkerhetsprovning samt utredning i personärende.

En behörig utredare kan under vissa förutsättningar själv genomföra lokal utbildning. Utredaren bör ha arbetat regelbundet med säkerhetsprovning under minst ett år och ha goda kunskaper och färdigheter inom området. Av förteckningen ska det framgå vilka vid organisationsenheten som är behöriga att genomföra utbildning i säkerhetsprovning.³¹

3. Behörig handläggare

Utbildning för att bli behörig handläggare ska anpassas efter deltagarnas behov och tilltänkta arbetsuppgifter. Utbildningen kan genomföras centralt i Försvarmakten eller lokalt vid respektive organisationsenhet. En lokal utbildning kan i detta fall genomföras av en diplomerad säkerhetsofficer, säkerhetschef eller behörig utredare i enlighet med personalsäkerhetsavdelningens framtagna utbildningsplan. En behörig handläggare får genomföra kontroller inom ramen för grundutredningen, administrera registerkontroller, ta del av utredningsinformation eller i övrigt hantera dokumentation inom ramen för säkerhetsprovningen.

31 Moment 6:20 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

4.7.2 Bedömning av lämplighet

För att bli behörig måste personen även bedömas som lämplig att genomföra säkerhetsprövning. Det är chef för organisationsenheten som ansvarar för att se till att personal som arbetar med säkerhetsprövning är lämplig för uppgiften. Personalsäkerhetsavdelningen kan dock besluta att en person är olämplig att genomföra säkerhetsprövning. En sådan person får då inte arbeta med säkerhetsprövning i Försvarsmakten, oavsett vilket beslut som chef för en organisationsenhet har fattat.

Relevanta faktorer att beakta vid en bedömning av personens lämplighet är exempelvis utbildningsnivå, säkerhetsmedvetenhet, kunskap och förståelse för säkerhetsskydd, regelefterlevnad samt personliga egenskaper i övrigt. En person som inte är lämplig att genomföra säkerhetsprövning är till exempel någon som har uppvisat oförståelse för den personliga integriteten, hanterat uppgifter inom ramen för säkerhetsprövning felaktigt, låtit bli att genomföra obligatoriska moment eller andra åtgärder inom ramen för säkerhetsprövningen. Det kan också handla om att personen av någon anledning inte vill eller kan utföra uppgiften alternativt att personen själv omfattats av ett negativt beslut i ärende om säkerhetsprövning.

Oberoende och jäv

En person kan vara olämplig att genomföra säkerhetsprövning i en specifik situation, vilket kan vara fallet vid jäv eller om den prövade står i beroendeställning till utredaren. Enligt förvaltningslagen ska den som deltar i handläggningen av ett ärende exempelvis inte vara närstående med den prövade.³² Jäv ur ett lämplighetsperspektiv är något bredare och handlar framför allt om situationer där utredaren kan tänkas vara partisk eller det finns omständigheter som kan påverka förtroendet för

³² 16 § förvaltningslagen (2017:900).

personens opartiskhet. Ett exempel på en sådan situation är då rekryterande chef själv genomför säkerhetsprovning av en ny medarbetare.

Om den prövade upplever sig stå i beroendeställning till den som genomför säkerhetsprovningen kan det påverka benägenheten att öppna upp och berätta om sådant som är känsligt och privat. Det kan exempelvis vara fallet när en chef med personalansvar genomför grundutredning eller uppföljande samtal med underordnad personal. Det kan även vara en situation där en person genomför säkerhetsprovningsintervjun med en framtida nära kollega.

Organisationsenheten ansvarar för att säkerställa att det varken föreligger jäv eller ett beroendeförhållande i det enskilda fallet. Bedömningen ska göras med hänsyn till utredarens förutsättningar att göra en objektiv bedömning, den prövades personliga integritet, möjligheten att skapa förtroende i intervjusituationen samt ett öppet samtalsklimat.

5 Grundutredning

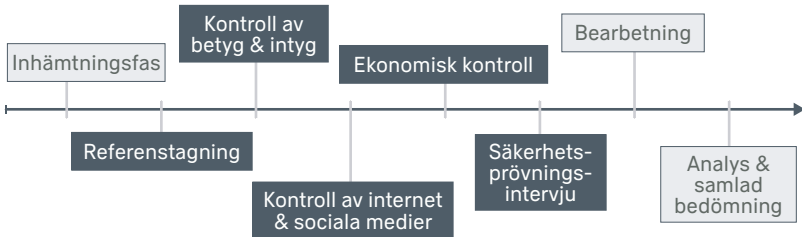

Bild 5.1 Johan Landgren/Försvarsmakten.

En grundutredning innebär en omfattande och ingående granskning av den prövades personliga förhållanden. Under grundutredningen inhämtas den information som sedan ligger till grund för bedömningen av den prövades lojalitet, pålitlighet och eventuella sårbarheter, sett ur ett säkerhetsperspektiv. Grundutredningen, samt i förekommande fall registerkontroll, ska genomföras innan en person kan påbörja sitt deltagande i Försvarsmaktens säkerhetskänsliga verksamhet. En grundutredning ska genomföras även i de fall en befattning inte är placerad i säkerhetsklass, men innebär deltagande i säkerhetskänslig verksamhet.

OBSERVERA

Om HR-funktionen eller rekryterande chef har ett ansvar för kontroll av betyg och intyg samt referenstagning inom säkerhetsprövningsprocessen har chef för organisationsenheten, eller den som utsetts av denna, ansvar att se till att den som utför uppgiften är behörig, det vill säga utbildad och bedömd som lämplig för uppgiften.

FAKTA

Enligt 5 kap. 2 § säkerhetsskyddsförordningen ska en grundutredning omfatta:

- betyg och intyg
- referenstagning
- uppgifter som den som prövningen gäller har lämnat
- andra uppgifter i den utsträckning det är relevant för prövningen.

Om befattningen är placerad i säkerhetsklass 1 eller 2 ska grundutredningen, enligt moment 6:27d i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1, även omfatta:

- personens ekonomiska förhållanden
- personens förekomst på internet och på sociala medier som är allmänt tillgängliga och som har betydelse för säkerhetsprövningen.

Om det bedöms lämpligt kan den prövade även fylla i ett självrapporteringsformulär inför säkerhetsprovningens intervjun.

En fullständig grundutredning bedöms i regel ta 6-8 timmar i anspråk, inklusive tid för dokumentation. Om grundutredningen görs mindre omfattande tar det oftast kortare tid. I normalfallet genomförs inte samtliga moment under en och samma dag, utan sprids ut över tid och fördelas mellan olika personer. Registerkontroll och särskild personutredning ingår inte i grundutredningen, utan är fristående moment i säkerhetsprovningsprocessen och genomförs efter grundutredningen. En ansökan om registerkontroll tar i sin tur 2-8 veckor, beroende på Säkerhetspolisens handläggningstid.

Även om en person redan deltar i Försvarsmaktens verksamhet ska en grundutredning genomföras vid exempelvis byte av organisationsenhet eller när arbetsuppgifter förändras på ett sådant sätt att det förändrar befattningens placering i säkerhetsklass. En grundutredning kan dock göras mindre omfattande om det finns särskilda skäl, exempelvis om personen tidigare prövats på motsvarande sätt och en ny utredning inte bedöms kunna tillföra något nytt i sak.

I avsnitt 5.10 beskrivs förutsättningarna för att göra en grundutredning mindre omfattande.

5.1 Grundutredningens tre faser

I Försvarsmakten är grundutredningsprocessen indelad i tre separata faser: *inhämtning*, *bearbetning* samt *analys och bedömning*.

Bild 5.2 Johan Landgren/Försvarsmakten.

Inhämtningsfasen syftar till att inhämta de uppgifter som kommer att ligga till grund för den sammantagna bedömningen av den prövades lojalitet, pålitlighet och sårbarhet från säkerhetssynpunkt. Omfattningen av grundutredningen ska anpassas till och stå i proportion till den säkerhetsklass som är aktuell i det enskilda fallet. Vilka uppgifter som ska inhämtas under grundutredningen varierar alltså beroende på vilken säkerhetsklass som befattningen är placerad i.

OBSERVERA

Samtliga obligatoriska frågor i intervju- och samtalsguiderna ska besvaras av den prövade. Relevansbedömningen genomförs utifrån de svar som personen lämnat på dessa frågor.

I *bearbetningsfasen* ska utredaren bedöma relevansen av de inhämtade uppgifterna från ett säkerhetsperspektiv. De uppgifter som bedöms vara relevanta inom varje frågeområde ska överföras och sammanställas i angivna dokumentmallar. När det är gjort anses de inhämtade uppgifterna vara bearbetade.

I *analys- och bedömningsfasen* ska utredaren analysera de bearbetade uppgifterna och göra en samlad bedömning av den prövades lojalitet, pålitlighet och sårbarhet, sett ur ett säkerhetsperspektiv. Bedömningen ska dokumenteras i anvisad dokumentmall. Läs mer om tolkningshjälp och bedömning i kapitel 7.

I normalfallet är en grundutredning avslutad i och med att organisationsenheten skickar in en ansökan om registerkontroll eller en ansökan om deltagande i säkerhetskänslig verksamhet utan placering i säkerhetsklass.

Information om vad dokumentation från en grundutredning ska innehålla finns i avsnitt 5.7.

5.2 Självrapporteringsformulär grundutredning

Användandet av dokumentmallen *Självrapporteringsformulär grundutredning*³³ är inte obligatoriskt, utan det är upp till varje organisationsenhet att själv besluta om metoden med självrapportering ska användas.

Självrapporteringsformulär grundutredning fylls i av den prövade inför säkerhetsprövningsintervjun och innehåller till största del slutna frågor. Den prövade ska redogöra för sina personliga förhållanden samt omständigheter som är relevanta för säkerhetsprövningen och som bedömts lämpliga att avhandla i ett skriftligt underlag. Formuläret ska underlätta verifieringen av de uppgifter som den prövade lämnat och göra det möjligt att förenkla och effektivisera säkerhetsprövningsintervjun. Vid mer omfattande rekryteringsomgångar av exempelvis soldater kan *Självrapporteringsformulär grundutredning* effektivisera processen och spara tid för organisationsenheten.

För att formuläret ska förenkla säkerhetsprövningen måste utredaren kunna administrera det innan säkerhetsprövningsintervjun samt ha gott om tid för att läsa in sig på de svar som den prövade har lämnat. Eftersom detta inte alltid är möjligt är det inget krav att använda självrapporteringsformuläret.

Om *Självrapporteringsformulär grundutredning* används ska det skickas till den prövade innan säkerhetsprövningsintervjun, via brev eller e-post. Ett annat alternativ är att formuläret fylls i på plats i Försvarsmaktens lokaler.

33 Dokumentmallen finns tillgänglig på Försvarsmaktens intranät Emilia.

OBSERVERA

Med anledning av att Integritetsskyddsmyndigheten fastslagit att e-post inte ska användas för sekretessbelagd information får ett ifyllt självrapporteringsformulär inte skickas in via e-post.

Den prövade ska underteckna formuläret och intyga att informationen som lämnats är korrekt och sanningsenlig. Ett ifyllt formulär omfattas av sekretess enligt 35 kap. 1 § första stycket tredje punkten och 38 kap. 4 § OSL och ska därför postas, alternativt överlämnas personligen till ansvarig säkerhetsprövare i god tid innan säkerhetsprövningsintervjun. Om *Självrapporteringsformulär grundutredning* inte hinner inkomma innan säkerhetsprövningsintervjun kan det istället användas för att verifiera de uppgifter som den prövade lämnat under intervjun. *Självrapporteringsformulär grundutredning* utgör en del av dokumentationen från grundutredningen och ska, efter att säkerhetsprövningen avslutas, bevaras tillsammans med övrig dokumentation.

Läs mer om sekretessbedömning i avsnitt 3.3 samt om bevarande och gallring i avsnitt 3.4.2.

5.3 Kontroll av betyg och intyg

Bild 5.3 Olof Holdar.

En kontroll av betyg och intyg ska säkerställa att de uppgifter som den prövade lämnat är korrekta samt att personen har den yrkes- och utbildningsmässiga bakgrund som den uppgett under rekryteringsprocessen. Genom denna kontroll kan Försvarsmakten upptäcka och hindra personer som förfalskat eller överdrivit sina meriter i syfte att få ett arbete som ger tillgång till säkerhetskänslig verksamhet.

Om den prövade lämnat felaktiga eller missvisande uppgifter finns anledning att ifrågasätta personens pålitlighet ur ett säkerhetsperspektiv. Därtill kan fabricerade påståenden kring utbildnings- och yrkesbakgrund utgöra en sårbarhet som kan utnyttjas mot personen om detta upptäcks av en antagonistisk aktör. Det är därför centralt att en kontroll av betyg och intyg genomförs innan personen deltar i Försvarsmaktens säkerhetskänsliga verksamhet. Det är olagligt att förfalska utbildnings- och tjänstgöringsdokument så överväg en polisanmälan om misstanke om brott finns.

OBSERVERA

Det finns alltid ett värde i att kontrollera personens betyg och intyg för att säkerställa att de uppgifter personen uppgett om sin levnadsbakgrund är riktiga.

En kontroll av den prövades betyg och intyg ska i normalfallet ingå i grundutredningen. Under följande omständigheter behöver kontrollen dock inte genomföras:³⁴

1. Om det genomförts en kontroll vid tidigare säkerhetsprövning. Organisationsenheten kan då välja att göra en mindre omfattande grundutredning.
2. Om eftergymnasial utbildning saknas.
3. Om befattningen inte har några formella utbildningskrav och antingen är placerad i säkerhetsklass 3 eller avser deltagande i säkerhetskänslig verksamhet utan placering i säkerhetsklass.

Kontrollen ska genomföras tidigt i rekryteringsprocessen och i samband med kontrollen av den sökandes formella behörigheter.³⁵ Om HR-funktionen inte har genomfört en kontroll som innebär *vidimering* eller *verifiering* av den sökandes betyg och intyg måste detta genomföras inom ramen för grundutredningen.

Om inte undantag finns enligt vad som angetts ovan ska kontrollen omfatta betyg och intyg från den högst angivna eftergymnasiala utbildningen.³⁶ Om befattningen ställer formella krav på utbildning eller arbetslivserfarenhet ska även dessa betyg och intyg kontrolleras. Det-

³⁴ Moment 6:27b i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

³⁵ 2 kap. 12 § Försvarsmaktens interna bestämmelser om personaltjänst (FIB 2022:1).

³⁶ Moment 6:27a i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

samma gäller för utbildningar och arbetslivserfarenhet som anges som meriterande för tjänsten.

Omfattningen av en kontroll av betyg och intyg är beroende av vilken säkerhetsklass befattningen är placerad i:

- I säkerhetsklass 3 och vid deltagande i säkerhetskänslig verksamhet utan placering i säkerhetsklass bör betyg och intyg *vidimeras*. Vidimering innebär att någon intyggar att en kopia av ett betyg eller intyg överensstämmer med originalet.
- I säkerhetsklass 1 och 2 bör betyg och intyg *verifieras*. Verifiering innebär att utredaren kontrollerar att de uppgifterna som framkommer av ett betyg eller intyg är sanna.

5.3.1 Genomförande av kontroll av betyg och intyg

Kontroll av betyg omfattar den prövades studiebakgrund och innefattar kurser, utbildningar och studieprogram som personen läst samt enskilda studieresultat och eventuella examina som den prövade tagit ut. En examen är ett bevis på att en person läst ett ämne till en viss nivå eller att personen har genomgått en specifik utbildning. Den prövade kan överdriva sina meriter, exempelvis genom att ange att den har en viss akademisk examen, när personen i själva verket inte kunnat ta ut någon examen eftersom den inte slutfört samtliga kurser. Fabricerade utbildnings- och tjänstgöringsdokument kan exempelvis utgöras av förfalskade examensbevis eller utbildningsintyg från bluffuniversitet.

Kontroll av betyg, examina och intyg kan i huvudsak genomföras på två olika sätt. Om ett betygsdokument ska vidimeras kan det till exempel innebära att den prövade beställer och lämnar över ett vidimerat studieintyg från det aktuella lärosätet eller att en kollega till den sökande vidimerar att en kopia på ett betyg överensstämmer med originalet. Utskrivna studieintyg ska vara underskrivna och stämplade av lärosätet.

Av intyget ska studieresultatet framgå på de kurser som har registrerats i Ladok, som är systemet för dokumentation av studieresultat för högskolestuderande i Sverige. Om den prövade tagit ut en examen framgår även detta av studieintyget. Ett studieintyg kan vara digitalt, äktheten kan då enkelt kontrolleras med en verifieringskod.

För att effektivisera säkerhetsprövningsprocessen och prioritera resurser är vidimering ett lämpligt tillvägagångssätt att använda sig av vid en kontroll inför placering i säkerhetsklass 3 och i befattningar som inte är placerade i säkerhetsklass.

Vid *verifiering* är det istället den som ansvarar för att genomföra kontrollen som ska verifiera inlämnat betygsdokument genom att kontakta den skola eller det universitet som har utfärdat det. Detta tillvägagångssätt ska användas vid en kontroll inför placering i säkerhetsklass 1 och 2. Universitets- och högskolebetyg kontrolleras via betygsexpeditionen vid berörd fakultet eller institution. Vad som gäller för respektive lärosäte och dess rutiner för verifiering av studier och examensbevis återfinns på respektive lärosätes webbsida. Om grund- eller gymnasieskolebetyg ska verifieras kan skolans expedition hjälpa till att kontrollera betygets äkthet.

Även i detta fall kan ett digitalt examensbevis inhämtas. De digitala examensbevisen innehåller digitala signaturer som enkelt kan verifieras antingen genom att klicka på signaturen i dokumentet eller genom att manuellt ange en kod på universitets webbsida. Detta förfarande underlättar således kontrollen av den prövades examina.

TIPS

Sök upp telefonnummer eller e-postadress till aktuell registratur. Ange att förfrågan avser verifiering av studier och eventuella examina samt den prövades personnummer. Registratören vidarebefordrar förfrågan, varefter personal vid universitet återkommer med de examens- och studieuppgifter som finns vid universitetet. Kontrollera att dessa överensstämmer med det som personen själv uppgivit i sina ansökningshandlingar.

Intyg från utbildningar inom Försvarsmakten kontrolleras genom att kontakta respektive utbildningsanordnare, som exempelvis Försvarshögskolan, Militärhögskolan eller Försvarsmaktens underrättelse- och säkerhetscentrum. Vissa genomförda utbildningar framgår i PRIO. Tänk på att PRIO är utformat på ett sådant sätt att en person själv kan registrera uppgifter om genomförda utbildningar. Därför ska uppgifter i PRIO enbart ses som ett personligt CV som måste verifieras mot utbildningsanordnaren.

Intyg från exempelvis arbetsgivare och uppdragsgivare bör verifieras av den som utfärdat intyget, oavsett säkerhetsklass. Intyget innehåller oftast namn eller kontaktuppgifter på den som undertecknat det, men skulle det saknas bör den som visar upp intyget kunna tala om var personen som utfärdat intyget finns att söka. Utländska intyg kan ta längre tid att kontrollera, men ska verifieras i de fall tvivel uppstår.

Bluffuniversitet och falska utländska studieintyg

Det är Universitetskanslersämbetet (UKÄ) som tillsammans med regeringen avgör vilka universitet och högskolor som får utfärda examina. För kontroll av utländska akademiska betyg kan Universitets- och Högskolerådet (UHR) hjälpa till med värdering av studieintyg. Observera

att vissa länder kräver samtycke från studenten för att lämna ut information om betyg och examensuppgifter.

TIPS

Godkända universitet och högskolor samt deras kontaktuppgifter finns listade på UKÄ:s webbplats (www.uka.se). På UHR:s webbplats (www.uhr.se) finns kontaktuppgifter till personer som kan ge ytterligare information om kontroll av utländska betyg.

Ett bluffuniversitet utfärdar, mot en avgift, falska betyg eller examensbevis utan att ställa krav på studier. Bluffuniversiteten kan vara svåra att särskilja från riktiga universitet, men det finns några varningstecken:

- Namn – lärosätets namn är snarlikt namnet på ett riktigt universitet.
- Adress – lärosätet byter ofta adress, har en påhittad adress eller saknar helt fysisk adress och hänvisar till e-post.
- Antagning och examen – bilder på betygshandlingar förekommer på lärosätets webbplats med justerbart examensdatum.
- Prisuppgifter – avgifter som betalas avser betygshandlingar och inte terminsavgifter.

UHR ger stöd för att upptäcka bluffuniversitet och på deras webbsida finns fler exempel på indikatorer.

5.4 Referenstagning

Bild 5.4 Olof Holdar.

Referenstagning ur ett säkerhetsprovningssperspektiv är en viktig del av grundutredningen. Det enda tillfället som en referenstagning inte behöver genomföras är vid en mindre omfattande grundutredning. Läs mer om mindre omfattande grundutredning i avsnitt 5.10. Omfattningen på referenstagningen varierar beroende på vilken säkerhetsklass som befattningen är placerad i.

Vid en referenstagning ska uppgifter inhämtas om den prövade och de personliga förhållanden som är av betydelse för säkerhetsprovningen. Syftet är att fördjupa personkännedom och identifiera eventuella brister kring personens lojalitet, pålitlighet och sårbarhet sett ur ett säkerhetsperspektiv. En väl genomförd referenstagning kräver därför förberedelse, ett aktivt lyssnande och ett analytiskt efterarbete.

Referenstagning under en grundutredning skiljer sig åt från den referenstagning som HR-funktionen eller den rekryterande chefen genomför i samband med rekrytering. Likt kontroll av betyg och intyg kan dock HR-funktion eller rekryterande chef genomföra även detta moment inom ramen för grundutredningen. Referensen ska då informeras om att referenstagningen består av två delar med olika syften. Observera att en referenstagning som endast är genomförd ur ett HR-perspektiv inte anses uppfylla kraven för referenstagning inom ramen för grundutredningen, då sådan referenstagning inte tar upp alla de frågor som är viktiga att klarlägga ur ett säkerhetsperspektiv.

TIPS

Kombinera referenstagning inför rekrytering och säkerhetsprovning i syfte att spara tid och resurser. Tänk på att den kombinerade referenstagningen måste uppfylla de krav som ställs ur ett säkerhetsperspektiv och ska dokumenteras på ett separat dokument.

En referenstagning kan även användas i syfte att verifiera uppgifter som den prövade själv angivit och en referens kan ge förslag på andra personer att kontakta. Beakta alltid referensens trovärdighet samt sanningshalten i de uppgifter som referensen lämnar. Det gäller i synnerhet personer som den prövade varit i konflikt med eller står i konkurrenstillning till. Om en referens ger en tydligt negativ bild eller överdrivet positiv bild av den prövade bör detta verifieras med ytterligare referenser för att säkerställa att uppgifterna är tillförlitliga. Läs mer om informationsvärdering i avsnitt 7.2.

En referens kan vara av två typer:

1. Formell referens – en person som den prövade själv angivit.

2. Informell referens – en person som kontaktas utan den prövades kännedom.

När en person som redan deltar i Försvarsmaktens verksamhet byter organisationsenhet ska den mottagande organisationsenheten även inhämta information om säkerhetsprovningen från den avlämnande organisationsenheten.³⁷ Vid en sådan referenstagning sker kontakten lämpligtvis mellan säkerhetscheferna på respektive organisationsenhet. Information kan överlämnas både muntligen och skriftligen, exempelvis genom att ringa eller e-posta lokal säkerhetsorganisation. Det är upp till varje organisationsenhet att själva bedöma vad som är lämpligt i det enskilda fallet. En sådan referenstagning kan även genomföras i det fall en person tidigare arbetat i Försvarsmakten.

OBSERVERA

Eftersom formella referenser kan vara noggrant utvalda eller förberedda är det ur ett säkerhetsperspektiv oftast mer givande att kontakta en informell referens.

5.4.1 Informell referenstagning

Om det bedöms lämpligt bör referenstagning vid säkerhetsklass 1 och 2 innehålla minst en informell referens. Valet av en informell referens bör dock göras med eftertanke och vara väl avvägt. Det finns flera olika sätt att hitta en informell referens.

Ett alternativ är att först ringa en formell referens och be denne tipsa om andra möjliga referenser. Det kan exempelvis vara andra kollegor på arbetsplatsen eller personer som referensen vet har en god personkännedom om den prövade. Ett annat alternativ är att ringa den prövades arbetsgivare och be om att bli kopplad till någon på dennes enhet,

³⁷ Moment 6:28 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

arbetsgrupp eller motsvarande. Detta bör dock göras med försiktighet eftersom den prövade kanske inte berättat för någon att den sökt den aktuella tjänsten.

En annan möjlig informell referens kan vara någon som den prövade själv berättat om under säkerhetsprövningsintervjun. Det kan handla om närstående kollegor, vänner eller personer som den prövade varit i konflikt med. Den som genomför referenstagningen kan själv ta kontakt med någon av dessa och fråga om de kan tänka sig att ställa upp som informell referens.

5.4.2 Genomförande av referenstagning

En referenstagning genomförs i normalfallet som en telefonintervju, men kan även genomföras genom ett personligt möte om det bedöms som lämpligt utifrån omständigheterna. Beakta alltid risken för att referenstagningen kan komma att beröra säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter och anpassa samtalet därefter. Om sådana uppgifter framkommer under en pågående referenstagning via telefon ska samtalet omgående avbrytas. Referenstagningen ska då istället ske genom ett personligt möte eller, med hänsyn till sekretessen, genom godkända sambandsmedel.

Om referenstagningen genomförs som telefonintervju kan det vara bra att i förväg boka en tid för samtalet. Erbjud motringning om referensen upplever en osäkerhet kring vem den som genomför referenstagningen är. Den som ska genomföra referenstagningen lämnar då sitt namn och uppmanar referensen att ringa upp via Försvarsmaktens växel.

Referenstagningen bör inledas med en presentation av den som genomför den, exempelvis namn och befattning. Referensen ska få information om följande:

- Att personen kontaktas med anledning av att den prövade genomgår en säkerhetsprövning i Försvarsmakten och att referenstagning är något som alltid genomförs under en säkerhetsprövningsprocess.
- Att personen har uppgivits som en formell referens alternativt att en informell referens eftersöks, det vill säga en person som den som genomför referenstagningen tagit kontakt med på eget initiativ, utan den prövades kännedom.
- Att personens identitet och den information som referensen lämnar omfattas av sekretess samt att informationen endast kommer att vara tillgänglig för en begränsad mängd personer på organisationsenheten.
- Att ett antal frågor kommer att ställas, varav vissa är specifika, djupgående och eventuellt känsliga. Frågorna skiljer sig åt från de som vanligen ställs i en rekryteringsprocess. Syftet är att få en bra helhetsbild av personen och svaren kommer att ligga till grund för bedömningen av den prövades lojalitet, pålitlighet och sårbarheter från ett säkerhetsperspektiv.
- Att anteckningar kommer att föras under samtalet.

5.4.3 Referenstagning vid säkerhetsklass 3 eller övrigt deltagande

Referenstagning inför placering på befattning i säkerhetsklass 3 eller på befattning som inte är placerad i säkerhetsklass, ska minst omfatta en referens. Referenstagningen är i detta fall mer generell och övergripande och syftar till att få en tillräckligt bra bild av den prövade. Sådant som

eventuellt skulle kunna vara problematiskt ur ett säkerhetsperspektiv ska även uppmärksammas.

Person och privatliv

Be referensen beskriva den prövade som person och försök få en uppfattning om den prövades privatliv. Fråga vad referensen känner till om personens livssituation och familjeförhållanden. Försök få referensen att vara så konkret som möjligt, till exempel genom att be referensen beskriva situationer eller händelser som bidragit till personens uppfattning.

Exempel på frågor som kan ställas:

- Beskriv den prövades positiva sidor.
- Vilka sidor skulle den prövade kunna utveckla?
- Hur kan dessa sidor ta sig uttryck? Kommer du på någon konkret händelse?
- Finns det tillfällen då du tvivlat på om du kan lita på den prövade?
- Känner du till några problem eller några svårigheter i familjen?

TIPS

Vid användandet av de standardmallar för referenstagning som är framtagna av FM HRC besvaras en del frågor om den prövade som person. Om svaren på dessa frågor finns tillgängliga för utredaren kan den istället fokusera på andra frågeområden.

Problematiska omständigheter från ett säkerhetsperspektiv

Fråga referensen om det finns omständigheter kring den prövade som skulle kunna vara problematiska ur ett säkerhetsperspektiv. Beroende på referensens förståelse för Försvarsmaktens verksamhet och vad som kan vara relevant från ett säkerhetsperspektiv, kan mer eller mindre konkreta frågeställningar behöva ställas.

Om referensen har en god kännedom om vad som kan tänkas vara relevant för säkerhetsprövningen kan en mer generell fråga ställas, som till exempel: ”Känner du till något om den prövade som kan vara av betydelse för säkerhetsprövningen, till exempel avseende ekonomi, alkoholbruk, kriminalitet, kontakter eller resor?”.

I annat fall kan mer konkreta frågor behöva ställas, som till exempel:

- Hur uppfattar du den prövades ekonomiska situation?
- Har du varit med om eller hört talas om någon alkoholrelaterad incident?
- Känner du till om den prövade någon gång har nyttjat droger?
- Känner du till om den prövade varit anmäld eller utredd för något brott?
- Hur uppfattar du den prövades inställning till att följa regler och andra bestämmelser?
- Känner du till om den prövade har några kontakter, i Sverige och utomlands, som skulle kunna vara problematiska?
- Vad känner du till om den prövades utlandsresor?
- Känner du till någonting i övrigt som du tror kan ha betydelse för säkerhetsprövningen?

5.4.4 Referenstagning vid säkerhetsklass 1 och 2

Referenstagning inför placering på befattning i säkerhetsklass 1 och 2 ska minst omfatta två referenser som har personkännedom om den prövade.³⁸ Om det bedöms lämpligt i det enskilda fallet bör en av dessa vara en informell referens, i synnerhet vid referenstagning inför placering i säkerhetsklass 1.

Referenstagningen kan utgå ifrån dokumentmallen *Samtalsguide referenstagning*.³⁹ I dessa fall ska referenstagningen beröra samtliga frågeområden i samtalsguiden, men frågorna kan anpassas utifrån den personkännedom som finns sedan tidigare, referensens kunskap om de frågeområden som berörs samt vilka uppgifter som framkommit om den prövade i övrigt.

Även om referensen inte kan ge svar på samtliga frågeområden är det viktigt att ändå ställa frågorna för att fånga upp omständigheter som referensen reagerat på eller som den tycker avviker ifrån det normala och förväntade. Det kan exempelvis handla om att referensen uppfattar den prövades ekonomi som förvånansvärt stark, att den prövade är förtegen om sitt privatliv eller att den prövade upplevs göra ovanligt många utlandsresor. De uppgifter som referensen lämnar ska därefter vägas samman med övriga uppgifter som inhämtats under grundutredningen.

³⁸ Moment 6:27c i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

³⁹ Dokumentmallen finns tillgänglig på Försvarsmaktens intranät Emilia.

5.5 Kontroll av förekomst på internet och sociala medier

Bild 5.5 Jimmy Croona/Försvarsmakten.

Socialt nätverkande på internet och sociala medier utgör en allt vanligare form av kommunikation i privata och yrkesmässiga sammanhang. Försvarsmakten ser positivt på att medarbetare deltar i det offentliga samtalet och delar med sig av sina erfarenheter och upplevelser från tjänsten. Hur en person agerar på sociala medier kan ändå innebära säkerhetsmässiga risker för såväl personen och dennes familj som för Försvarsmakten och dess skyddsvärden. Det innebär att personen behöver agera på ett genomtänkt och ansvarsfullt sätt, med en hög säkerhetsmedvetenhet och ett gott omdöme.

Kontrollen innebär en undersökning av vilken information som finns allmänt tillgänglig om den prövade på internet och om personen exponerar skyddsvärden eller sårbarheter. Syftet med kontrollen är att inhämta underlag för bedömningen av personens säkerhetsmedvetenhet och omdöme. Kontrollen fyller även en viktig funktion när det kommer till att fördjupa personkännedom om den prövade.

Förekomst på internet och sociala medier ska kontrolleras vid säkerhetsprövning inför befattning i säkerhetsklass 1 och 2.⁴⁰ Kontrollen kan även genomföras i säkerhetsklass 3 om det framkommer information under grundutredningen som behöver utredas, exempelvis ifall den prövade berättar att denne aktivt bloggar om sig själv, sitt arbete eller att den prövade blivit uthängd på ett sådant sätt att det kan användas emot personen i påverkanssyfte.

Denna kontroll genomförs med fördel innan säkerhetsprövningsintervjun, då det under samtalet ges möjlighet att resonera kring personens exponering eller beteenden på internet och sociala medier. Genomförs kontrollen efter intervjun kan frågetecken uppstå som kan leda till att en kompletterande säkerhetsprövningsintervju behöver genomföras.

OBSERVERA

Den som genomför en kontroll av förekomst på internet och sociala medier gör det som representant för Försvarsmakten. Försvarsmakten ska inte skapa falska konton med fingerade namn eller nyttja privata konton för att få tillträde till den prövades profil på sociala medier. En organisationsenhet ska inte heller nyttja offentliga konton för att genomföra kontroll av sociala medier, då det kan strida mot användarvillkoren på den aktuella plattformen.

Kontrollen ska endast omfatta öppna och allmänt tillgängliga källor. Åtkomst till innehållet på sociala medier som till exempel Facebook, Instagram och X är starkt begränsat och är i de flesta fall inte allmänt tillgängligt. Sökning på internetsidor och sociala medier som kräver identifiering av användaren genom inloggning med personuppgifter ingår inte i kontrollen. Om den prövade inte har öppna profiler eller

40 Moment 6:27b i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

konton på dessa plattformar ska kontrollen därför endast omfatta en sökning på personens *förekomst*.

5.5.1 Genomförande av kontroll av förekomst på internet och sociala medier

OBSERVERA

Kontrollen ska endast genomföras via system som tillhandahålls av Försvarmakten, som internetdator, mobiltelefon eller Ipad. Säkerställ att den som genomför kontrollen är utloggad från eventuella andra tjänster som används, både privat och vid tjänsteutövning.

Undersök vilken information som finns om den prövade på internet och vad personen delar med sig av om sitt privatliv och sitt arbete. Reflektera över vilken bild som presenteras av personen. Det kan exempelvis handla om familjebild, intressen, boendesituation och eventuella bisysslor. Att öppet skriva om svårigheter i livssituationen utgör inte nödvändigtvis ett problem från ett säkerhetsperspektiv. Det kan dock få betydelse om den prövade blottar sårbarheter som kan utnyttjas av en antagonistisk aktör. Därför är det viktigt att undersöka om personen, på ett omdömeslöst sätt, utsätter sig själv för en risk. Det kan handla om att personen exponerar sårbarheter som till exempel att öppet skriva om svåra personliga problem eller djupt missnöje och bitterhet. Beakta även i vilken grad den prövades öppenhet underlättar för en eventuell kartläggning och kontakttagning av främmande underrättelseverksamhet.

Av kontrollen kan det framkomma beteenden som är förtroendeskadliga för Försvarmakten, men som inte nödvändigtvis är säkerhetshotande. Beteenden som grundar sig i omdömes- och ansvarslöshet kan dock vara relevanta att beakta även inom ramen för säkerhetsprövningen om det har betydelse för bedömningen av personens lojalitet, pålitlighet

och sårbarhet. Det kan exempelvis handla om att den prövade, som representant för Försvarsmakten, förtalar eller kränker andra. Detta bör lyftas med den prövade i säkerhetsprövningsintervjun.

Om den prövade arbetar i Försvarsmakten, eller i annan säkerhetskänslig verksamhet, bör kontrollen även omfatta om den prövade kan ha exponerat skyddsvärden. Det kan exempelvis handla om att personen skriver om känsliga arbetsuppgifter, övningsresultat, anläggningar eller brister i materielprestanda. Det kan också handla om att den prövade publicerar bilder från skyddsobjekt där det råder avbildningsförbud eller från pågående skyddsvärd verksamhet. Det kan vara svårt att bedöma om den prövade faktiskt exponerat några skyddsvärden eller inte. I dessa fall måste innehållet undersökas närmare och diskuteras med den prövade under säkerhetsprövningsintervjun. Om det uppstår en misstanke om att den prövade har exponerat skyddsvärden ska detta skyndsamt rapporteras till lokal säkerhetsorganisation som i sin tur bedömer om en polisanmälan ska göras.

Ifall den prövade använder privat mobiltelefon eller meddelandetjänster som inte är godkända av Försvarsmakten för att diskutera tjänsterelaterade ärenden ska det lyftas med personen under säkerhetsprövningsintervjun. Centralt är att den prövade inte använder dessa system för att hantera sekretessbelagda uppgifter samt att personen har en hög säkerhetsmedvetenhet och ett gott omdöme.

Det kan vara svårt att bedöma om, och i vilken grad, information på internet och sociala medier är säkerhetsmässigt problematisk. Bedömningen görs därför med fördel efter säkerhetsprövningsintervjun, då utredaren fått tillfälle att resonera med den prövade. Stöd ska i första hand inhämtas genom kontakt med den lokala säkerhetsorganisationen. Vid behov kan även personalsäkerhetsavdelningen ge råd avseende bedömningen.

5.5.2 Sökmetodik

Bild 5.6 Bezav Mahmod/Försvarsmakten.

Vid sökning på internet bör olika sökmotorer användas för att hitta innehåll som till exempel filmer, bilder och texter som den prövade har publicerat. Det finns en mängd olika sökmotorer som kan användas för att hitta information, till exempel Google, Bing och DuckDuckGo! Viktigt att ha i åtanke är att det inte finns någon sökmotor som indexerar mer än några procent av allt innehåll på internet. Det resterande innehållet, som ligger i den så kallade djupwebben, är utom räckhåll för dessa sökmotorer. Det är i den slutna djupwebben som det mesta av det användargenererade innehållet finns i form av olika plattformar för sociala medier.

Sökresultaten är beroende av flera faktorer, som till exempel språk, geografiskt läge och tidigare sökhistorik. För att effektivisera sökningen och få ett så relevant sökresultat som möjligt kan nedan tekniker användas:

- Plustecken: Söker efter webbsidor som innehåller båda orden. En sökning på Lisa + Johnsson + Försvarsmakten inkluderar alla resultat som innehåller Lisa, Johnsson och Försvarsmakten.

- Asterisk: Söker efter olika ändelser och stavningar samtidigt. En sökning på Lisa John* resulterar i alla ändelser på John, så som Johnsson, Johnson, eller Johnssen. Detta kan vara användbart om man inte känner till den exakta ändelsen på det som eftersöks.
- Minustecken: Utesluter sökresultat som innehåller ett visst ord. En sökning på Lisa + Johnsson + Försvarsmakten – Värnplikt inkluderar alla resultat som innehåller både Lisa, Johnsson och Försvarsmakten och exkluderar de som innehåller värnplikt. Detta kan vara användbart om man vill exkludera resultat från sökningen som är irrelevanta.
- Citattecken: Söker efter webbsidor som innehåller den exakta frasen i angiven ordning. En sökning på "Lisa Johnsson officer vid förband X" inkluderar alla resultat som innehåller den exakta frasen. Detta kan vara användbart om man letar efter ett specifikt resultat eller om man vill hitta sidor eller dokument som innehåller den exakta frasen.

Sökmotorernas bildsökning kan även nyttjas för att kontrollera om en viss bild, exempelvis från ett CV, förekommer i andra sammanhang.

TIPS

Vid användandet av exempelvis sökmotorn Google kan bildens webbadress klistras in genom att kopiera bildlänken i Google bilder för att göra den sökbar.

5.6 Ekonomisk kontroll

Vid säkerhetsprövning inför befattning i säkerhetsklass 1 och 2 ska en kontroll av den prövades ekonomiska förhållanden genomföras.⁴¹ Kontrollen kan även genomföras i säkerhetsklass 3 om det framkommer information under grundutredningen som behöver klarläggas, till exempel om den prövade berättar att den har haft ekonomiska svårigheter eller skulder till Kronofogden.

OBSERVERA

Den ekonomiska kontroll som genomförs av Säkerhetspolisen i samband med den särskilda personutredningen utgör inte en del av grundutredningen, utan genomförs i samband med registerkontroll för säkerhetsklass 1 och 2. Uppgifter som framkommit efter Säkerhetspolisens kontroll lämnas ut till Försvarsmakten först efter beslut av Registerkontrolldelegationen.

Bedömningen av ekonomisk sårbarhet ska göras utifrån ett helhetsperspektiv, vilket innebär att det inte enbart är skulder som är av intresse utan även personens förmåga att hantera privatekonomin, hålla en god ekonomisk balans samt inställningen till eventuella problem. Eventuella frågetecken kring personens ekonomiska situation ska klarläggas under säkerhetsprövningsintervjun, varför kontrollen med fördel ska genomföras innan intervjutillfället. Genomförs kontrollen efter intervjun kan frågetecken uppstå som kan leda till att en kompletterande säkerhetsprövningsintervju behöver genomföras.

41 Moment 6:27a i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

En ekonomisk kontroll bör som minst omfatta:

- sammanräknad inkomst
- underskott av kapital
- skuld till Kronofogden.

Sammanräknad inkomst

En kontroll av personens, samt eventuell medkontrollerades, sammanräknade årsinkomst under som minst de senaste två åren. Årsinkomsten utgörs av inkomst av tjänst eller kapital minus eventuella underskott av kapital. Kontrollen innebär inte en bedömning av om årsinkomsten är hög eller låg utan om personen haft en stabil inkomst eller om inkomsterna varierat över tid. Beakta särskilt om inkomstuppgifterna är rimliga med hänsyn till den prövades arbetssituation samt om de överensstämmer med de uppgifter som den prövade själv angivit i *Självrapporteringsformulär grundutredning* eller under säkerhetsprövningsintervjun.

Underskott av kapital

Med underskott av kapital menas att man på något sätt har gjort en ekonomisk förlust i sin privatekonomi. Underskottet kan komma av att man köpt aktier och sedan sålt dem till ett lägre pris, finansierat en näringsverksamhet med privata medel som gått med förlust eller betalat ränta på sina lån. Om personen exempelvis har ett högt underskott av kapital i förhållande till den sammanräknade inkomsten kan det tyda på att personen har en hög belåningsgrad eller gjort dåliga ekonomiska affärer och eventuellt befinner sig i ett ansträngt ekonomiskt läge. Hur ansträngd situationen faktiskt är för den prövade får klarläggas i samband med säkerhetsprövningsintervjun.

Skuld till Kronofogden

En skuld till Kronofogden kan uppkomma på flera sätt. En privat eller juridisk person kan ansöka om betalningsföreläggande för att få kravet fastslaget i ett så kallat utslag (beslut). Om den som skulden avser inte betalar kan den som ansökt om betalningsföreläggande begära att beslutet ska verkställas. Det genomförs genom utmätning, efter en kontroll av personens ekonomiska situation.

Ett utslag leder till att en betalningsanmärkning registreras hos kreditupplysningsföretagen. En betalningsanmärkning kan även uppkomma om personen har skulder till staten eller kommunen, exempelvis i form av obetalda skatter, underhållsstöd eller böter.

5.6.1 Genomförande av en ekonomisk kontroll

En ekonomisk kontroll kan genomföras på olika sätt. Uppgifter om till exempel årsinkomst och deklarationsuppgifter kan inhämtas genom kontakt med Skatteverket. Uppgift om eventuella skulder till Kronofogden kan kontrolleras genom att ringa till Kronofogden. Uppgifterna som registreras hos Kronofogden och Skatteverket är allmänna handlingar. Dessa myndigheter gör därför ingen skillnad på om frågeställaren är en privatperson eller en representant från en annan myndighet.

Om den prövade, alternativt medkontrollerade, har en skuld till Kronofogden ska följande frågor klarläggas:

- Vilka skulder har personen?
- Vem är fordringsägare?
- När uppstod skulden och hur har den sett ut över tid?
- Finns, eller har det funnits, beslut om utmätning av lön?

TIPS

Kontaktuppgifter till Kronofogden finns på deras webbsida www.kronofogden.se.

Ett annat sätt att genomföra kontrollen är att använda sig av en tjänst för ekonomisk kontroll.⁴² Ett sådant utdrag innehåller vanligtvis samlade uppgifter från Skatteverket, Kronofogden samt kreditupplysningsföretag vilket kan vara tidsbesparande. Om det framkommer att den prövade har betalningsanmärkningar eller skulder kan det ändå krävas en kontakt med Kronofogden för att få en tillräckligt bra bild av den prövades ekonomiska förhållanden. Tänk på att en person kan ha skulder till privatpersoner och företag som inte ligger hos Kronofogden eller som inte lett till en betalningsanmärkning. Sådana skulder ska klarläggas under säkerhetsprövningsintervjun.

5.7 Dokumentation av en grundutredning

Resultatet av grundutredningen ska sammanställas i dokumentmallen *Sammanfattande dokumentation grundutredning*.⁴³

Av dokumentationen ska det som minst framgå:

- vem som har genomfört en kontroll eller referenstagning
- vilka betyg och intyg som kontrollerats samt vilken institution eller arbetsgivare/uppdragsgivare eller vilket lärosäte som vidimerat eller verifierat dessa

⁴² Aktuellt avtal finns under Inköp och Upphandling på Försvarsmaktens intranät Emilia.

⁴³ Moment 6:33 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

- en referens personuppgifter samt om referensen är en formell eller informell referens
- vilka webbsidor som kontrollerats samt förekomst på sociala medier
- relevant information som framkommit efter en genomförd kontroll eller referenstagning.

En grundutredning ska avslutas med en sammanfattande bedömning av den prövades lojalitet, pålitlighet och sårbarhet från ett säkerhetsperspektiv. Bedömningen ska genomföras innan ansökan om registerkontroll och ska dokumenteras i dokumentmallen *Sammanfattande dokumentation grundutredning*.⁴⁴ Läs mer om tolkningshjälp och bedömning i kapitel 7.

En sekretessbedömning av uppgifterna ska genomföras i varje enskilt fall. Läs mer om sekretessbedömning i avsnitt 3.3.

5.8 Sammanfattande krav grundutredning

Självrapporteringsformulär

- Ska fyllas i av den prövade om organisationsenheten beslutat att självrapporteringsformuläret ska nyttjas.
- Formuläret bör skickas in i god tid inför säkerhetsprövningsintervjun, men ska som senast lämnas i samband med säkerhetsprövningsintervjun.
- Får fyllas i digitalt men ska med hänsyn till sekretessbestämmelserna därefter skrivas ut, undertecknas av den prövade och skickas per post alternativt överlämnas personligen.

44 Moment 6:34 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

Kontroll av betyg och intyg

- Ska minst omfatta den högst angivna eftergymnasiala utbildningen samt de utbildningar som är angivna som formella krav eller som meriterande för den aktuella befattningen, om inte undantag finns.
 - Bör ske genom vidimering i säkerhetsklass 3 eller för befattningar som inte är placerade i säkerhetsklass.
 - Bör ske genom verifiering i säkerhetsklass 1 och 2.
-

Referenstagning

- Referenstagning inför placering i säkerhetsklass 3 eller för befattningar som inte är placerade i säkerhetsklass ska minst omfatta en referens.
 - Referenstagning inför placering i säkerhetsklass 1 och 2 ska minst omfatta två referenser, varav minst en bör vara informell.
 - Om personen redan deltar i Försvarsmaktens verksamhet ska organisationsenheten kontakta säkerhetsorganisationen vid den avlämnande organisationsenheten och inhämta information om den prövade. Detta är även lämpligt om den prövade tidigare varit anställd i Försvarsmakten.
-

Kontroll av förekomst på internet och sociala medier

- Ska genomföras inför placering i säkerhetsklass 1 och 2.
 - Ska ske genom sökning via sökmotor och endast via system som tillhandahålls av Försvarsmakten, till exempel internetdator, mobiltelefon eller Ipad.
-

Ekonomisk kontroll

- Ska genomföras inför placering i säkerhetsklass 1 och 2.
 - Bör minst omfatta sammanräknad inkomst och underskott av kapital de senaste tre åren samt eventuell skuld till Kronofogden.
 - Kan genomföras genom tjänst för ekonomisk kontroll alternativt genom kontakt med Kronofogden och Skatteverket.
-

5.9 Grundutredning vid befattningsbyte

När en person som redan deltar i Försvarsmaktens säkerhetskänsliga verksamhet ska byta befattning behöver inte grundutredningen alltid göras om. I det fall en person byter befattning inom organisationsenheten och befattningen är placerad i samma eller lägre säkerhetsklass behöver inte grundutredningen göras om, under förutsättning att

- personens tillgång till skyddsvärden inte väsentligen förändras
- den tidigare grundutredningen är fullständig och väldokumenterad
- organisationsenheten har genomfört kontinuerlig uppföljning av säkerhetsprövningen.

Under dessa omständigheter kan personen tillträda befattningen utan att några ytterligare säkerhetsprövningsåtgärder vidtas. Detta förutsätter dock att den som är ansvarig för säkerhetsprövningen kontrollerat tidigare grundutredning och uppföljning. Vidtagna åtgärder och kontroller samt beslut om att inte vidta vidare säkerhetsprövningsåtgärder ska dokumenteras i dokumentmallen *Sammanfattande dokumentation grundutredning*. Observera att registerkontrollen kan behöva förnyas om den befintliga kontrollorsakstexten eller säkerhetsklassen inte överensstämmer med den nya befattningen. Läs mer om registerkontroll i kapitel 8.

Ovan innebär att en stor andel av de befattningsbyten som sker inom organisationsenheten, där personen fortsatt hanterar samma skyddsvärden som tidigare, inte kräver någon ny grundutredning. Det är den som ansvarar för säkerhetsprövning vid organisationsenheten som beslutar om den nya befattningen innebär tillgång till så pass annorlunda skyddsvärden att grundutredningen ska göras om.

EXEMPEL

Lisa arbetar som officer vid förband X i befattning placerad i säkerhetsklass 2. Hon har tjänstgjort vid bataljonen under fem år och har varit föremål för kontinuerlig uppföljning. Förbandet har en god personkännedom om henne. Lisa ska nu byta till en befattning på ett annat kompani, även denna placerad i säkerhetsklass 2. Befattningen innebär andra arbetsuppgifter, men de *skyddsvärden* hon får del av är i stort de samma. Det handlar exempelvis fortsatt om tillgång till och kännedom om förbandets verksamhet, personal och materiel. Ansvarig för säkerhetsprövningen kontrollerar att den tidigare säkerhetsprövningen är fullständig och väldokumenterad och beslutar att Lisa kan tillträda den nya befattningen utan att göra om grundutredningen.

5.10 Mindre omfattande grundutredning

En grundutredning ska göras om när:

- personen byter befattning inom organisationsenheten och den nya befattningen innebär tillgång till väsentligt annorlunda skyddsvärden
- befattningen placeras i en högre säkerhetsklass
- personen byter organisationsenhet
- personen byter befattning inom organisationsenheten, men den tidigare grundutredningen är inte fullständig eller väldokumenterad
- personen byter befattning inom organisationsenheten, men den uppföljande säkerhetsprovningen är inte genomförd.⁴⁵

OBSERVERA

En noggrann och väl dokumenterad grundutredning från tidigare genomförd säkerhetsprovning kan återanvändas och på så vis underlätta vid framtida säkerhetsprovningar. Vid inhämtandet av grundutredning från annan organisationsenhet bör kontakt tas mellan respektive lokal säkerhetsorganisation.

Att en grundutredning måste göras om innebär inte att den alltid måste göras om i sin helhet. En grundutredning kan göras mindre omfattande om det föreligger särskilda skäl.⁴⁶ Särskilda skäl kan vara att personen tidigare har genomfört grundutredning i Försvarsmakten och en ytterligare utredning inte bedöms tillföra något nytt. Det är den som ansva-

⁴⁵ Moment 6:38 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

⁴⁶ 3 kap. 3 § säkerhetsskyddslagen (2018:585).

rar för säkerhetsprövning vid organisationsenheten som beslutar om det föreligger särskilda skäl i det enskilda fallet, till exempel chef för organisationsenheten eller säkerhetschef.

Det som är avgörande vid bedömningen av om ett moment i grundutredningen kan tillföra något nytt är hur noggrant den tidigare grundutredningen genomförts. Det innebär att om en person byter organisationsenhet eller får en befattning i en annan säkerhetsklass, och det finns en fullständig och väldokumenterad grundutredning sedan tidigare, kan den nya grundutredningen göras mindre omfattande.

Om en organisationsenhet genomfört en mindre omfattande grundutredning ska det anmälas till personalsäkerhetsavdelningen.⁴⁷ En anmälan ska ske i samband med ansökan om registerkontroll i registerkontrollrutinen i IS UNDSÄK.

5.10.1 Vilka moment kan bedömas tillföra något nytt i sak?

Säkerhetsprövningsintervju

Hur mycket en säkerhetsprövningsintervju kan antas tillföra är beroende av när den senast genomfördes och vad som förändrats i den prövades livssituation sedan dess. Om den prövade byter befattning inom samma organisationsenhet kan säkerhetsprövningsintervjun göras mindre omfattande om det finns ett väldokumenterat underlag från tidigare intervju. En mindre omfattande säkerhetsprövningsintervju kan genomföras som en form av uppföljande samtal, vilket innebär att utredaren kan använda samma förfarande som vid uppföljning av säkerhetsprövning. Den prövade fyller då i och lämnar in dokumentmal-

⁴⁷ Moment 6:39 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

len *Självrapporteringsformulär uppföljande samtal*. Den som ansvarar för säkerhetsprövningen beslutar därefter om det, mot bakgrund av vad som framkommer i formuläret, finns behov av att genomföra en mindre omfattande säkerhetsprovningsintervju. Om det inte bedöms finnas något sådant behov kan intervjun utelämnas, under förutsättning att det inte är längre än 12 månader sedan det senast genomförda uppföljande samtalet alternativt säkerhetsprovningsintervjun.

Byter personen organisationsenhet ska en säkerhetsprovningsintervju genomföras. Om en kopia av underlaget från tidigare intervjuer och samtal översänds till den mottagande organisationsenheten kan intervjun genomföras med stöd av dokumentmallen *Samtalsguide uppföljande samtal* samt utifrån de befintliga uppgifterna. Under den mindre omfattande intervjun behöver endast eventuella förändringar sedan den föregående intervjun följas upp. Om ett tidigare underlag inte överlämnas ska säkerhetsprovningsintervjun göras om i sin helhet.

Kontroll av betyg och intyg

Om det är dokumenterat att betyg och intyg antingen vidimerats eller verifierats vid tidigare grundutredning behöver inte kontrollen genomföras på nytt. Detta förutsätter dock att det inte tillkommit ytterligare betygsdokument eller tjänstgöringsintyg som behöver kontrolleras.

Vid en mindre omfattande grundutredning är det tillräckligt att kontrollera att den tidigare granskningen är korrekt genomförd, det vill säga att det är tydligt angivet vilka betyg och intyg som kontrollerats samt på vilket sätt. Om det råder osäkerhet kring hur en tidigare kontroll genomförts kan den inte göras mindre omfattande, utan måste göras om i sin helhet.

Referenstagning

Vid en mindre omfattande grundutredning är det tillräckligt att fastställa att det tidigare genomförts en referenstagning samt kontrollera resultatet av den. Om tidigare referenstagning är genomförd på ett korrekt sätt behöver ytterligare referenstagning inte genomföras. Det samma gäller om det finns god personkännedom sedan tidigare vid organisationsenheten. Detta förutsätter dock att det inte framkommit ny information som behöver utredas genom referenstagning. Personalsäkerhetsavdelningen rekommenderar att en referenstagning genomförs inför placering på befattning i säkerhetsklass 1 och 2. Om det råder osäkerhet kring hur en tidigare referenstagning genomförts eller om det saknas aktuell personkännedom kan referenstagningen inte göras mindre omfattande.

En referenstagning som endast genomförts ur ett HR-perspektiv är inte godtagbar inom ramen för grundutredningen. Om personen byter organisationsenhet inom Försvarsmakten ska mottagande säkerhetsorganisation ta kontakt med säkerhetsorganisationen vid den avlämnande organisationsenheten.⁴⁸ Detta moment kan aldrig utelämnas från en mindre omfattande grundutredning. Syftet är att minska risken för att man, trots god personkännedom, missar väsentlig information om eventuell säkerhetsmässig problematik.

Kontroll av förekomst på internet och sociala medier

Om det genomförts en kontroll av förekomst på internet och sociala medier de senaste 12 månaderna behöver en ny kontroll inte genomföras. Vid en mindre omfattande grundutredning är det tillräckligt att fastställa att det i närtid genomförts en kontroll av internet och sociala medier samt klarlägga resultatet av den. Detta förutsätter att det inte

48 Moment 6:28 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

framkommit ny information som behöver utredas, till exempel under säkerhetsprövningsintervjun. Om den tidigare kontrollen ligger mer än 12 månader tillbaka, eller om det råder osäkerhet kring hur den tidigare kontrollen är genomförd, ska den göras om i sin helhet.

Ekonomisk kontroll

Om det genomförts en ekonomisk kontroll de senaste 12 månaderna behöver en ny kontroll inte genomföras. Vid en mindre omfattande grundutredning är det tillräckligt att fastställa att det i närtid genomförts en ekonomisk kontroll samt klarlägga resultatet av den. Detta förutsätter att det inte framkommit ny information som behöver utredas, till exempel under säkerhetsprövningsintervjun. Om den tidigare kontrollen ligger mer än 12 månader tillbaka eller om det råder osäkerhet kring hur den tidigare kontrollen är genomförd, ska den göras om i sin helhet.

EXEMPEL

Per Karlsson är civilanställd som ekonomihandläggare i säkerhetsklass 3 på förband Y. Han ska nu tillträda en befattning som sektionschef i säkerhetsklass 2 vid samma förband.

Per genomgick en säkerhetsprovning för tre år sedan. Förband Y granskar det tidigare underlaget och bedömer att det finns skäl att göra den nya grundutredningen mindre omfattande i vissa delar. Förband Y genomför inte referenstagning, då underlag finns sedan tidigare och de har även en god personkännedom om Per på förbandet. Då det inte framgår av underlaget att betyg och intyg är verifierade genomförs det momentet i sin helhet.

Därefter genomförs en ekonomisk kontroll samt en kontroll av internet och sociala medier, med anledning av att det är tillkommande moment för den aktuella säkerhetsklassen. Med hänsyn till förändringen i säkerhetsklass och tillkommande frågor om Pers medkontrollerade bedömer förbandet att säkerhetsprovningsintervjun inte ska göras mindre omfattande. All inhämtad information sammanställs och dokumenteras i dokumentmallen *Sammanfattande dokumentation grundutredning*. Därefter anmäler Förband Y till personalsäkerhetsavdelningen att de genomfört en mindre omfattande grundutredning i samband med ansökan om registerkontroll.

5.10.2 Dokumentation av en mindre omfattande grundutredning

Vid en mindre omfattande grundutredning finns inget undantag från kravet på dokumentation. Det innebär att dokumentmallen *Sammanfattande dokumentation grundutredning* ska upprättas på nytt för den aktuella befattningen, oavsett om vissa moment gjorts mindre omfat-

tande. Dokumentationen från den tidigare genomförda grundutredningen ska bifogas den sammanfattande dokumentationen.

Om något av de olika momenten i en grundutredning gjorts mindre omfattande ska det dokumenteras. Av dokumentationen ska det som minst framgå vem som genomfört den tidigare kontrollen, när den genomfördes, vad som kontrollerats samt vilken relevant information som framkommit.

En mindre omfattande säkerhetsprövningsintervju ska dokumenteras på den intervju- eller samtalsguide som användes vid tillfället. Till detta ska en kopia av dokumentationen från tidigare säkerhetsprövningsintervju bifogas. Det innebär att det intervjuunderlag som legat till grund för beslutet att göra säkerhetsprövningsintervjun mindre omfattande måste bifogas den nya grundutredningen.

6 Säkerhetsprövningsintervju

Bild 6.1 Jimmy Croona/Försvarmakten.

Syftet med säkerhetsprövningsintervjun är att inhämta uppgifter om de personliga förhållanden som är av betydelse för säkerhetsprövningen samt att fördjupa personkännedomen om den prövade. Uppgifterna som personen lämnar utgör en viktig del i helhetsbedömningen av personens lojalitet, pålitlighet och sårbarhet sett ur ett säkerhetsperspektiv.

Den som ska genomföra en säkerhetsprövningsintervju, inklusive bisittare, ska vara utbildad och bedömd som lämplig. Om utredaren nyligen har genomfört utbildningen bör de första samtalen genomföras tillsammans med en mer erfaren person. Alla intervjuer och samtal kan genomföras av en person, men det är alltid en fördel att vara två.

Läs mer om godkända utbildningar och behörighetskrav i avsnitt 4.7. I avsnitt 5.10 beskrivs förutsättningarna för att göra en säkerhetsprovningsintervju mindre omfattande.

6.1 Intervjuguiden

Säkerhetsprovningsintervjun inbegriper ett antal frågeområden som mot bakgrund av säkerhetsskyddslagens intentioner, internationell forskning och beprövad erfarenhet bedöms vara viktiga att utreda från ett säkerhetsperspektiv. Genom att bottsna i respektive frågeområde ska utredaren få ett så brett och relevant bedömningsunderlag som möjligt, där alla säkerhetsmässigt viktiga omständigheter uppmärksammas och utreds.

Som stöd för genomförandet av säkerhetsprovningsintervjun finns dokumentmallen *Intervjuguide säkerhetsprovningsintervju*. Intervjuguiden finns i flera olika versioner som är anpassade efter befattning och säkerhetsklass. Ett exempel är *Förenklad intervjuguide säkerhetsprovningsintervju* som kan användas om *Självrapporteringsformulär grundutredning* inhämtats inför intervjun. Ett annat exempel är *Intervjuguide säkerhetsprovningsintervju inför repetitionsutbildning*, som ska användas vid säkerhetsprovning av en totalförsvarsvärnpliktig inför krigsplacement. Intervjuguiderna utgör ett semi-strukturerat intervjustöd med ett antal förutbestämda huvudfrågor.

TIPS

Aktuella dokumentmallar finns på Försvarsmaktens intranät under Jobbstöd/Stöd och vägledning/Säkerhetsprovning/ Dokumentation och mallar.

Förenklad intervjuguide säkerhetsprövningsintervju innehåller frågor som antingen är obligatoriska eller valfria. Obligatoriska frågor ska besvaras, även om personen redan deltar i Försvarsmaktens verksamhet, men den som genomför intervjun kan själv anpassa hur eller när man ställer frågan. Valfria frågor kan resultera i säkerhetsmässigt relevant information, men bedöms inte vara så pass väsentliga att de alltid måste ställas.

Förenklad intervjuguide säkerhetsprövningsintervju innehåller även ett antal uppföljningsfrågor som är direkt kopplade till frågor i *Självrapporteringsformulär grundutredning*. Ifall utredaren måste ställa uppföljningsfrågorna eller inte beror på vad den prövade angett i självrapporteringsformuläret.

EXEMPEL

I självrapporteringsformuläret svarar den prövade JA på frågan *"Har du varit föremål för prövning i ansvarsnämnd?"* samt JA på frågan *"Har du haft ett beteende som föranlett en disciplinär åtgärd eller cheffsamtal?"*.

Eftersom den prövade angett att den varit föremål för prövning eller disciplinär åtgärd markerar intervjuaren frågan i samtalsguiden och utreder vad som hänt, när och varför det hänt samt vilka konsekvenser som händelsen fick.

Frågorna i intervjuguiden är antingen öppna (av typen som uppmuntrar fritt berättande), slutna (frågor som kan besvaras med ja eller nej) eller hypotetiska (en fråga som besvaras med ett antagande). De slutna frågorna syftar till att säkerställa att personen har fått möjlighet att lämna ett tydligt svar på frågan, vilket minskar risken för feltolkningar. Det ger även en tydlig spårbarhet ifall det senare skulle visa sig att den prövade undanhållit information. Vissa frågor följs av antingen generella upp-

följningsfrågor (ta reda på var, när, hur, vem och varför), eller specifika följdfrågor som ska ställas om personen lämnat viss information.

Det finns inget krav på att intervjuguiderna ska användas under intervjun så länge man bottenar i samtliga relevanta frågeställningar. Den som genomför intervjun kan alltså skapa sitt eget intervjustöd. Personalsäkerhetsavdelningen rekommenderar dock att den intervjuguide som tagits fram också används under intervjun, då den ger ett stöd kring vilka frågor som behöver följas upp om man till exempel använt sig av *Självrapporteringsformulär grundutredning*. Oavsett vilket intervjustöd som används ska säkerhetsprövningsintervjun dokumenteras på de framtagna intervjuguiderna.⁴⁹

TIPS

För att minska risken för att viktiga omständigheter förbises kan man utgå ifrån de sex frågeorden: var, när, hur, vem och varför? När dessa frågor ställts och man fått uttömmande svar har omständigheterna troligen klarlagts i tillräcklig utsträckning.

6.1.1 Föränderliga och statiska frågeområden

Ett frågeområde kan antingen vara föränderligt eller statiskt. Ett statiskt frågeområde handlar om personliga förhållanden som är historiska och som inte kommer att förändras med tiden. Det kan exempelvis röra sig om personens levnadsbakgrund eller tidigare anställningar och utbildningar. Föränderliga frågeområden handlar om personliga förhållanden som är mer eller mindre troliga att förändras, som till exempel relationsstatus, nuvarande sysselsättning och ekonomisk situation.

⁴⁹ Moment 6:97 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

Denna indelning mellan föränderliga och statiska frågeområden påverkar genomförandet av den uppföljande säkerhetsprövningen samt den mindre omfattande grundutredningen. Eftersom statiska frågeområden inte kommer att förändras över tid behöver man under dessa samtal endast fokusera på relevanta föränderliga frågeområden, det vill säga sådana omständigheter som kan förändras över tid.

6.1.2 Frågor om medkontrollerad

Om befattningen är placerad i säkerhetsklass 1 eller 2 kommer den prövades eventuella maka, make eller sambo bli medkontrollerad. Det innebär att partnern blir föremål för registerkontroll och att även dennes personliga förhållanden ska klarläggas under säkerhetsprövningsintervjun.

FAKTA

Med sambo avses, enligt 1 § sambolagen (2003:376), två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll. Enligt *Säkerhetspolisens vägledning i säkerhetskydd – Personalsäkerhet* kan ett par vara att betrakta som sambor trots att de är folkbokförda på olika adresser. Så skulle till exempel vara fallet om de bor växelvis på olika adresser och anses ha ett gemensamt hushåll.

6.1.3 Hänvisning till sekretess under samtalet

Bild 6.2 Försvarsmakten.

Under intervjuer och samtal kan det uppstå en situation där personen uppger att uppgifterna som efterfrågas av utredaren omfattas av sekretess, exempelvis när det gäller den prövades arbetsuppgifter eller yrkesbakgrund. Som utredare kan man aldrig kräva att få del av uppgifter som omfattas av sekretess. Om den som genomför intervjun bedömer att uppgifterna kan vara av betydelse för den säkerhetsmässiga bedömningen av den prövade ska frågeställningen bordläggas. Den prövades lokala säkerhetsorganisation ska därefter kontaktas för stöd. Om den prövade kommer från en annan verksamhet än Försvarsmakten kan utredaren exempelvis efterfråga en referensperson som kan verifiera det personen uppger. Om ett ämne bordlagts på grund av osäkerhet kring vad som kan delges intervjuaren, kan en kompletterande intervju behöva genomföras.

Den som genomför intervjun ska aldrig tvinga den prövade att lämna uppgifterna, utan ska istället fokusera på att klarlägga vilken sekretess det rör sig om, varför uppgifterna omfattas av sekretess och vem som klassificerat uppgifterna. Om det utifrån uppgifterna som personen lämnar inte går att göra en bedömning av dennes lojalitet, pålitlighet och sårbarhet kan man alltid vända sig till sin lokala säkerhetsorganisation eller till personalsäkerhetsavdelningen för att få stöd i vilka ytterligare åtgärder som kan vidtas för att kunna genomföra en bedömning.

6.1.4 Inspelning genom ljud- och bildupptagning

Att spela in en säkerhetsprovningsintervju genom ljud- och bildupptagning bedöms inte utgöra en nödvändig behandling av den prövades personuppgifter enligt försvarsdatalagen och får med anledning av det inte genomföras.

En säkerhetsprovningsprocess utgör redan i sig ett intrång i den personliga integriteten och intrånget blir desto större om samtalet spelas in utan den prövades kännedom eller mot den prövades vilja. En ljud- eller bildupptagning bedöms därför utgöra ett oproportionerligt intrång i den personliga integriteten. Det är inte heller tillåtet att spela in en säkerhetsprovningsintervju av annan anledning, som till exempel att kunna gå tillbaka och utvärdera egen prestation.

OBSERVERA

Att spela in en säkerhetsprovningsintervju utan den prövades kännedom eller samtycke kan skada förtroendet för Försvarsmakten och ha en negativ påverkan på rekryteringsprocessen.

6.2 Förberedelser inför säkerhetsprövningsintervjun

Inför säkerhetsprövningsintervjun ska utredaren förbereda sig genom att gå igenom *Självrapporteringsformulär grundutredning*, om det inhämtats, samt övriga underlag som finns om personen och som man har tillgång till. Det kan vara dokumentation från tidigare genomförd grundutredning, underlag från samtal, referenstagning, sammanfattande bedömningar eller personens CV samt betyg och intyg. Utifrån självrapporteringsformuläret ska de uppföljningsfrågor som ska ställas under intervjun markeras. Utredaren ska även kontrollera om det finns några befattningsspecifika frågor som ska ställas, genom exempelvis överlämning från rekryterande chef. Det kan röra frågor som är specifika för insatsområdet eller arbetsuppgiften. Gör därefter en bedömning av om det finns några övriga frågor som ska redas ut eller följas upp med personen.

Om *Självrapporteringsformulär grundutredning* har använts ska det kontrolleras att den prövade har lämnat sitt samtycke till registerkontroll. Samtycke ska inhämtas vid varje ny registerkontroll, även om den prövade lämnat samtycke tidigare. Om personen inte samtyckt till registerkontroll ska säkerhetsprövningsprocessen avbrytas och säkerhetsprövningsintervjun ska därmed inte genomföras.⁵⁰

Det kan även vara lämpligt att förbereda den prövade genom att till exempel be personen ta med ett betyg som saknas eller ge personen möjlighet att kontrollera uppgifter om ekonomi eller medborgarskap.

För att underlätta inför intervjun kan grunduppgifter samt personuppgifter fyllas i på intervjuguiden. Syftet med uppgifterna är att kunna identifiera personen som provas, vilka som genomfört intervjun och

50 Moment 6:23 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

vilken befattning som prövningen gäller. Om säkerhetsprövningen genomförs av en aktör med grund i ett säkerhetsskyddsavtal ska även företag och uppdrag anges i den aktuella mallen.

Om det finns information som indikerar att uppgifter som omfattas av försvarssekretess kan framkomma under intervjun ska den lokala säkerhetsorganisationen informeras och ge anvisningar för hur intervjun ska genomföras. Exempel på sådan information är om det framkommit sårbarheter som kan komma att utnyttjas mot den prövade eller om den prövade har innehaft en synnerligen känslig befattning.

6.2.1 Val av lokal

Den lokal som används vid genomförandet av intervjuer och samtal inom ramen för säkerhetsprövning ska vara placerad och utformad på ett sådant sätt att överhörning inte är möjlig. Se även till att det finns en lämplig plats utanför rummet där den prövade kan förvara sin mobiltelefon, trådlösa hörlurar, laptop och annan elektronik. Skapa en trivsamtalsmiljö i rummet utifrån de förutsättningar som finns på organisationsenheten, till exempel genom att möblera med bekväma stolar och ställa fram något att dricka.

Innan ett utrymme används för en intervju eller ett samtal ska en bedömning göras av om det kan framkomma uppgifter som omfattas av försvarssekretess. För organisationsenheter som bedriver synnerligen säkerhetskänslig verksamhet kan detta vara vanligt förekommande. Om sådana indikationer finns måste den som ansvarar för säkerhetsprövningen följa de lokala instruktioner och rutiner som gäller för muntlig delgivning av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter.

6.3 Intervjuns inledning

Bild 6.3 Amanda Gahm/Försvarmakten.

Om grunduppgifter eller personuppgifter inte fyllts i inför intervjun ska dessa kompletteras innan intervjun påbörjas. Kontrollera den prövades identitet genom att be personen uppvisa en identitetshandling som till exempel pass, körkort eller ID-kort.

Inför säkerhetsprövningsintervjun ska den prövade få information om vad en säkerhetsprövning omfattar och vad en registerkontroll innebär.⁵¹ Alla versioner av dokumentmallen *Intervjuguide säkerhetsprövningsintervju* innehåller en informationstext som kan läsas upp för personen. Informationen finns även tillgänglig i *Självrapporteringsformulär grundutredning*.

51 Moment 6:22-23 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

Om den prövade inte tagit del av informationen inför intervjun eller om utredaren ändå väljer att informera muntligen bör informationen omfatta följande:

- Vad syftet med säkerhetsprövningen är och vad säkerhetsprövningen omfattar.
- Vilka register som kommer att kontrolleras. Uppgifter hämtas från belastningsregistret, misstankeregistret samt register där uppgifter behandlas med stöd av polisens brottsdatalog.
- Att kontrollen utförs löpande under hela tiden som deltagandet i den säkerhetskänsliga verksamheten pågår.
- Att personen ska lämna sitt samtycke samt att grundutredningen avslutas om samtycke inte lämnas (gäller inte en totalförsvarspliktig som skrivs in för värnplikt eller som krigsplaceras i säkerhetsklass 3).
- Att vid säkerhetsklass 1 och 2 gäller samtycket även för medkontrollerad (make, maka eller sambo).
- Att de anteckningar som förs under samtalet kommer att bevaras enligt Riksarkivets föreskrifter.
- Att information om hur Försvarsmakten behandlar personuppgifter vid säkerhetsprövning finns tillgänglig på Försvarsmaktens webbsida.

Det finns inget hinder mot att utredaren använder egna ord och lägger till information som den prövade kan behöva känna till.

6.4 Frågeområden

OBSERVERA

Den som genomför säkerhetsprovningsintervjun förväntas inte klarlägga samtliga frågeområden i den utsträckning som här beskrivs. Innehållet ska ses som ett referensstöd för vad intervjuaren ska tänka på vid uppföljning av de svar som den prövade lämnat genom självrapporteringsformuläret eller under intervjun.

Detta avsnitt innehåller en detaljerad beskrivning av de frågeområden som ska klarläggas under säkerhetsprovningsintervjun. Innehållet utgör ett referensstöd vid följdfrågor och ett tolkningsstöd för hur de uppgifter som kommit fram ska bedömas.

Om *Självrapporteringsformulär grundutredning* inhämtats inför intervjun och en fråga besvarats där behöver inte samma fråga ställas under intervjun, om utredaren inte anser det vara nödvändigt. Förutom de följdfrågor som uppkommer utifrån uppgifter i självrapporteringsformuläret eller om självrapporteringsformuläret inte inhämtats, ska samtliga frågeområden som anges som obligatoriska klarläggas under säkerhetsprovningsintervjun.⁵²

6.4.1 Inledande frågor om motiv och drivkraft

Motiv och drivkraft kan ha betydelse för bedömningen, särskilt om personen inte kan lämna en rimlig förklaring till varför den är intresserad av den sökta befattningen. Exempel på vanliga motiv eller drivkrafter kan vara personlig utveckling, förbättrad ekonomi, en känsla av att bidra till samhället, eller viljan att prova på något nytt och spännande.

52 Moment 6:30 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

Svårigheter att klarlägga personens motiv kan indikera att den prövade döljer en säkerhetsmässigt problematisk drivkraft. Det kan exempelvis röra sig om att personens egentliga drivkraft är att få tillgång till vapen, ammunition och sprängmedel, att få access till skyddsvärd information eller verksamhet alternativt att skada Försvarmaktens verksamhet eller Sveriges säkerhet. Inled därför intervjun med att ta reda på varför personen är intresserad av Försvarmaktens verksamhet och vad som motiverar personen att söka den befattning som prövningen gäller. Frågorna behöver anpassas utifrån omständigheterna, exempelvis om personen självmant söker tjänsten eller av annan anledning genomför befattningsbyte. Klarlägg även om personen sökt andra befattningar inom Försvarmakten samt varför personen sökt just dessa.

Om personen har sökt ett antal befattningar inom olika kompetensområden kan det vara ett tecken på att det inte finns ett särskilt intresse för den sökta befattningen, utan snarare ett generellt intresse för Försvarmaktens verksamhet. Detta behöver inte vara negativt från säkerhetssynpunkt, men orsaken till detta ska klargöras. Ta reda på personens motiv och beakta vilken typ av säkerhetskänslig verksamhet som personen sökt sig till. Om personens drivkraft grundar sig i ett missnöje på den nuvarande arbetsplatsen bör fördjupande frågor ställas för att utreda omständigheterna kring detta. Beakta då särskilt eventuell bitterhet gentemot Försvarmakten.

Ta därefter reda på om personen tidigare genomgått en säkerhetsprövning. Genom dessa frågor får man dels en bild av personens förkunskaper inom området, men även information om personen av någon anledning inte klarat säkerhetsprövningen tidigare. Om personen har goda förkunskaper kopplat till säkerhetsprövning och säkerhetstjänst kan man ställa högre krav på dennes agerande och samarbete under samtalet. Har personen tidigare genomgått en säkerhetsprövning kan en följdfråga ställas om hur personen upplevt den tidigare prövningen. Ifall

personen bär med sig negativa erfarenheter kan det komma att påverka samtalsklimatet samt personens öppenhet under intervjun.

Om det bedöms lämpligt kan frågeområdet avrundas med att låta personen få möjlighet att själv ta upp sådant som den tror skulle kunna påverka säkerhetsprövningen. Att i detta skede lyfta viktiga omständigheter eller händelser kan indikera att personen är säkerhetsmedveten och samarbetsvillig. Det ger även utredaren möjlighet att direkt klarlägga det som kan komma att vara viktigast för bedömningen. Om personen inte vill ta upp något, men det senare framkommer händelser eller omständigheter som personen borde ha lyft, behöver utredaren klarlägga anledningen till att personen inte gjort detta.

6.4.2 Utbildning och arbetslivserfarenhet

Nuvarande sysselsättning

Inled med att be den prövade berätta om sin nuvarande sysselsättning och utred eventuell problematik kopplad till denna. Personens villighet att berätta om problem eller missnöje på arbetsplatsen kan utgöra en indikator på den prövades ärlighet, vilket i sin tur påverkar bedömningen av pålitlighet. Tänk på att personen kan vara ovillig att berätta om problem eller konflikter på arbetsplatsen för att dessa är svåra eller jobbiga att prata om.

Sysselsättning kan dels vara arbete eller studier, dels att personen är arbetssökande eller långtidssjukskriven. Är personen långtidssjukskriven ska skälet till detta klargöras, då exempelvis vissa hälsotillstånd kan vara problematiska från ett säkerhetsperspektiv. Även orsaken till att personen är arbetssökande ska klarläggas.

Om personen är anställd i Försvarsmakten kan man be personen beskriva sin befattning. Beakta att vissa befattningar eller ett deltagande i viss verksamhet kan omfattas av sekretess och att den prövade kan vara osäker på vad den får berätta. Läs mer om vad man ska tänka på om den prövade hänvisar till sekretess under samtalet i avsnitt 6.1.3.

TIPS

För att fånga upp eventuella konflikter eller samarbetssvårigheter, kan det vara värdefullt att ställa en hypotetisk fråga om vad personen tror att dennes kollegor eller chef kommer säga om intervjuaren skulle genomföra en referenstagning med dem.

Utbildning och arbetslivserfarenhet

Gå igenom personens utbildnings- och arbetslivsbakgrund, med fokus på eventuella svårigheter eller tidigare problematik. Hur långt tillbaka i tiden som är relevant att gå igenom varierar beroende på personens ålder och bakgrund. Syftet är att skapa en bild av levnadsbakgrunden samt hur personen kommit till den punkt den är vid idag. Beakta vilka motiv personen haft när den valt inriktningar och fattat beslut samt vad som påverkat den prövades val. Om *Självrapporteringsformulär grundutredning* inhämtats ska utredaren gå igenom uppgifterna inom detta frågeområde med den prövade. I annat fall kan personens CV ligga till grund för genomgången. Klarlägg om det som den prövade angivit eller berättar överensstämmer med de uppgifter som framkommit vid referenstagning och kontroll av betyg och intyg.

Om personen anger att den genomgått en utbildning ska det klarläggas om personen tagit examen eller på annat sätt slutfört den angivna utbildningen. Tänk på att en person kan ha slutfört en utbildning eller ett program, men sakna poäng eller enstaka kurser och därmed inte ha

rätt att få ut en examen. Om personen har gått en utbildning som är avgiftsbelagd, till exempel vid studier utomlands, bör finansieringen av denna utbildning klarläggas. Finansiering kan exempelvis ske genom eget kapital, studiemedel, stipendium eller privat finansiär så som arbetsgivare eller närstående. Beakta särskilt skulder till privata finansiärer, då detta kan innebära att personen står i beroendeställning eller i tacksamhetsskuld till någon, vilket potentiellt skulle kunna utnyttjas mot den prövade.

Utred hur personen har trivts på respektive arbetsplats och varför personen har bytt arbete. Personens villighet att berätta om negativa erfarenheter från arbetslivet får en positiv påverkan på bedömningen av pålitlighet. Om personen uppger att den inte har några negativa erfarenheter, eller enbart målar upp en starkt positiv bild, kan det finnas anledning att misstänka att den undanhåller eller tillrättalägger information. Beakta även längden på de tidigare anställningarna. Om den prövade har en historia av flera korta anställningar ska orsaken till det klarläggas, då det kan indikera omständigheter som kan vara problematiska ur ett säkerhetsperspektiv, som exempelvis bristande regelefterlevnad eller samarbetssvårigheter. De uppgifter som personen lämnar kring tidigare anställningar bör verifieras genom en referenstagning med tidigare arbetsplats.

Om den prövade uppger att den arbetat utomlands eller i ett företag som har utländskt ägarskap, bör det klarläggas om personen har några kvarvarande kontakter på denna arbetsplats eller i utlandet som kan komma att få betydelse från ett säkerhetsperspektiv. Så kan exempelvis vara fallet om den tidigare arbetsgivaren kan dra nytta av personens tillgång till säkerhetskänslig verksamhet i den nu aktuella befattningen.

Det kan ibland vara svårt att klarlägga personens utbildningsbakgrund och arbetslivserfarenhet. I sådana fall måste skälet till detta redas ut med den prövade, då det kan indikera att personen undanhåller viktig infor-

mation. Om det inte går att verifiera de uppgifter som den prövade lämnat, exempelvis till följd av långa utlandsvistelser, ska det särskilt beaktas i den sammantagna bedömningen.

Tjänstgöring i utländsk försvarsmakt

Klarlägg om personen genomfört någon form av militär verksamhet i annan nations regi, exempelvis militär grundutbildning i annat land. Syftet med frågorna är bland annat att ta reda på om personen har några skyldigheter eller annat intresse kopplat till annan nation som skulle kunna innebära en lojalitetskonflikt eller som skulle kunna utnyttjas mot den prövade i påverkanssyfte. Beakta även om tjänstgöringen inneburit kontakt med, eller exponering mot, främmande säkerhets- och underrättelsetjänst eller organiserad brottslighet.

Intyg och tidsluckor

Klarlägg om det finns tidsperioder i personens yrkes- och utbildningsbakgrund som inte är redovisade eller om personen saknar viktiga betyg och intyg. Ge även personen möjlighet att själv berätta om eventuella felaktigheter i sitt CV. Om personen saknar betyg och intyg eller har tidsluckor i sitt CV behöver utredaren klarlägga anledningen till detta och vad personen har gjort under de tidsperioder som inte är redovisade. Syftet är att identifiera omständigheter som personen kan vilja undanhålla.

Om kontroll av betyg och intyg samt referenstagning genomförts och uppgifterna som framkommit inte stämmer överens med det personen uppger, ska detta redas ut med personen. Tänk på att det ofta finns naturliga förklaringar till oklarheter, till exempel framgår sällan perioder med föräldraledighet i en persons CV och arbetsgivare lämnar inte alltid ett intyg när en person slutar sitt arbete.

Hur man genomför kontroll av betyg och intyg inom ramen för grundutredningen framgår av avsnitt 5.3.

Övriga engagemang

Ta reda på om personen är engagerad i någon övrig verksamhet vid sidan av ordinarie sysselsättning, i Sverige eller utomlands. Det kan exempelvis handla om en bisyssla, det vill säga ett arbete eller ett uppdrag som en person har vid sidan av anställningen i Försvarsmakten. I viss mån kan detta ha framgått vid genomgången av personens utbildnings- och arbetslivsbakgrund. Fokusera på de engagemang som inte tidigare gåtts igenom.

I normalfallet är det chef för organisationsenheten som beslutar om en bisyssla är förenlig med en anställning i Försvarsmakten. Som exempel på bisysslor kan nämnas politiska uppdrag, engagemang i företag, uppdrag i föreningslivet, deltagande i ideella organisationer eller olika former av extraarbeten. Även bloggande kan utgöra en form av bisyssla. Ur ett säkerhetsprövningsperspektiv är dock bedömningen av bisyssla något bredare än den arbetsrättsliga.

TIPS

Mer information om tillåtna och otillåtna bisysslor från ett arbetsrättsligt perspektiv återfinns i gällande version av *Handbok Jäv, bisyssla och muta* (H Jäv).

Syftet med frågorna är att reda ut om personen har ett beroendeförhållande till någon person, företag, organisation, förening eller nation som skulle kunna utnyttjas mot personen i påverkanssyfte och därmed utgöra en sårbarhet. Frågorna syftar även till att klarlägga risken för en eventuell intressekonflikt samt hur personen skulle hantera en sådan.

Syftet är alltså inte att bedöma huruvida ett engagemang i en annan verksamhet är godkänt eller inte.

Sårbarheter samt bristande lojalitet kan uppstå på flera sätt kopplat till deltagande i annan verksamhet:

- Anställning eller deltagande kopplat till utländsk stat, organisation eller intressegrupp.
- Om verksamheten har en koppling till personens expertområde på arbetsplatsen eller den till exempel skulle gynnas ekonomiskt av att skyddsvärd information överförs från Försvarsmakten.
- Om personen är beroende av verksamheten av ekonomiska skäl eller om verksamheten är en källa till inflytande och bättre självkänsla. Personen kan då bli mer mottaglig för påverkan.
- Om personen vistas i miljöer som innebär kontaktytor som är olämpliga från säkerhetssynpunkt, exempelvis kriminella organisationer eller nätverk. Av särskild vikt är miljöer där personen kan försättas i situationer som gör denne mottaglig för påverkan eller utpressning.

Om personen deltar i en verksamhet som av något av ovan skäl bedöms vara oförenlig med Försvarsmaktens verksamhet, ska samråd ske med rekryterande chef om hur bisysslan ska hanteras.

OBSERVERA

En uppgift om en persons politiska åsikter, religiösa eller filosofiska övertygelse eller medlemskap i fackförening är en känslig personuppgift och ska endast dokumenteras om den är absolut nödvändig för bedömningen.

Kunskap och inställning till säkerhet

En persons kunskap om och inställning till säkerhet har betydelse för hur personen hanterar Försvarmaktens skyddsvärden, som sekretessbelagd information eller skyddsvärd materiel. Ta därför reda på om personen genomfört någon utbildning i säkerhetsskydd. Av särskild vikt är utbildningar som ger kunskap avseende hantering av sekretess samt regler och rutiner för att skydda säkerhetskänslig verksamhet. Även annan typ av säkerhetsutbildning, exempelvis inom ramen för verksamhets-säkerhet, kan ge en person kunskap och erfarenhet som kan vara värdefull.

Syftet med frågorna är att få ett underlag för att bedöma säkerhetsmedvetande och attityd till säkerhet och sekretess utifrån den kunskapsnivå som personen har vid intervjutillfället. Ju högre utbildningsnivå samt ju längre erfarenhet personen har inom säkerhetskänslig verksamhet, desto högre krav kan ställas på personen och dennes resonemang kring säkerhet och sekretess.

Om personen inte kan resonera kring dessa frågor, kan det vara ett tecken på att personen behöver ytterligare utbildning, att den överskattar sin kompetens eller har en naiv inställning till säkerhet. Saknar personen erfarenhet och kunskap behöver följdfrågor om säkerhetsmedvetande inte ställas, då det inte kan förväntas att personen ska kunna resonera på ett adekvat sätt. Det finns dock inget hinder för att ändå prata om säkerhet och sekretess och vad det innebär. Det kan även tas upp i bedömningen att personen har ett utbildningsbehov.

Incidenter och händelser på arbetsplatsen

Bild 6.4 Jimmy Croona/Försvarmakten.

Att avsiktligt, eller genom oaksamhet, bryta mot eller kringgå säkerhetsrelaterade regler och bestämmelser påverkar bedömningen av personens pålitlighet samt utgör en sårbarhet i säkerhetshänseende. Sådana beteendemönster utgör grund för att ifrågasätta om personen har viljan och förmågan att skydda den säkerhetskänsliga verksamheten.

Konfliktbenägenhet, i synnerhet konfliktsökande beteenden, vittnar om en persons omdöme och mognad. Sådana beteenden kan påverka arbetsklimatet på en arbetsplats och leda till missnöje hos andra. Oavsett vem som skapar en konflikt, kan en oförmåga att hantera konflikter leda till känslor av missnöje och bitterhet.

Utred därför om personen har varit inblandad i några säkerhets- eller arbetsrelaterade problem, incidenter eller händelser. Om personen beskriver sådana händelser ska omständigheterna klarläggas. Utred

om händelsen var orsakad av en avsiktlig överträdelse, av oaktsamhet eller med anledning av att personen till exempel inte erhållit tillräcklig utbildning. Personens attityd till säkerhet och sekretess efter att en händelse har inträffat är av stor betydelse för bedömningen av hur allvarlig bristen är.

Uppgifter om säkerhetsrelaterade problem, incidenter eller händelser ska verifieras genom referenstagning, exempelvis med tidigare chef eller lokal säkerhetsorganisation.

Några indikatorer på avsiktlig överträdelse är om personen:

- Förvarar säkerhetsskyddsklassificerad eller annan skyddsvärd information i hemmet.
- Arbetar hemifrån och tillfälligt tar med säkerhetsskyddsklassificerad information hem för det ändamålet.
- Eftersöker information utöver det personen behöver veta för sin tjänst.
- Inte följer säkerhetsbestämmelser eller andra regler och rutiner.
- Lämnat över säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter eller annan skyddsvärd information till en obehörig person.

Händelser som även har betydelse för bedömningen är exempelvis avsiktlig eller oaktsam hantering av skyddsvärd information, felaktig förvaring av skyddsvärd information, felaktig hantering av skyddsvärd information genom till exempel uppladdning eller redigering i system som inte är godkända för ändamålet samt kopiering av skyddsvärd information.

Om personen varit föremål för en prövning i ansvarsnämnd eller haft ett beteende som föranlett en disciplinär åtgärd eller ett chefssamtal ska

omständigheterna kring detta utredas. Disciplinära åtgärder eller chefsamtal är verifierbara uppgifter som ska kontrolleras genom referenstagning.

TIPS

Om personen varit föremål för prövning i personalansvarsnämnd (PAN) kan underlaget inhämtas. En personalansvarsnämnd finns vid varje statlig myndighet. I Försvarsmakten administreras FPAN:s kansli av Juridiska avdelningen vid Försvarsstaben. Mer information samt kontaktuppgifter till FPAN finns på Försvarsmaktens intranät.

6.4.3 Anknytning till utlandet

Språkkunskaper

Vilka språkkunskaper en person har kan berätta något om levnadsbakgrunden, men även vilka intresseområden eller utländska kopplingar som personen har. Av särskilt intresse är därför kunskaper i språk som inte vanligtvis lärs ut i skolan eller som personen studerat i vuxen ålder. Ytterst är syftet med frågeområdet att klargöra om den prövade har intresse för, eller engagemang i, ett annat land samt kontakter, släkt eller någon annan koppling till utlandet. Därtill syftar frågeområdet till att klarlägga vilka möjligheter personen har att ta kontakt och kommunicera med personer från annan nation.

OBSERVERA

En uppgift om etniskt ursprung (till exempel modersmål eller dialekt) utgör en känslig personuppgift och ska endast dokumenteras om den är absolut nödvändig för bedömningen.

Utländsk härkomst och dubbla medborgarskap

Om personen eller dennes partner har ett annat födelseland än Sverige, alternativt ett dubbelt medborgarskap, ska kopplingen till det landet utredas. Ett dubbelt medborgarskap utgör i sig inte ett problem från ett säkerhetsperspektiv. Det är i de flesta fall inte något som personen själv har valt. Det kan dock förekomma att personer aktivt väljer att som vuxen bli medborgare i ett annat land, exempelvis för att kunna äga eller arva egendom, få del av sociala förmåner eller få möjlighet till vissa anställningar.

Utländska medborgare kan i tider av ökade internationella spänningar komma att utsättas för olika former av påtryckningar och risken för lojalitetskonflikter är större än för den som endast är svensk medborgare. Det kan även utgöra en sårbarhet då personen, eller dennes familjemedlemmar, kan komma att utsättas för press eller tvång att exempelvis samarbeta med utländsk underrättelse- eller säkerhetstjänst. Ta därför reda på om personen, i den aktuella befattningen, kommer att få ta del av sådana uppgifter eller sådan verksamhet som skulle kunna gynna det andra medborgarlandet.

Att vara medborgare i ett land innebär vanligen att personen är bunden till de lagar och regler som gäller i det landet. Det kan medföra skyldigheter, som exempelvis militärtjänstgöring, men även rättigheter som exempelvis rösträtt och ekonomiska förmåner. En person kan även stå i beroendeställning till landet på andra sätt, exempelvis genom affärsverksamhet, bostadsägande eller familjeband. Klarlägg därför om personen har skyldigheter eller tar del av förmåner som kan komma att innebära en säkerhetsrisk vid deltagandet i Försvarmaktens verksamhet. Det kan även vara av betydelse att klarlägga om det svenska medborgarskapet är erkänt av det andra medborgarlandet samt eventuell problematik om så inte är fallet.

Klarlägg när personen invandrade till Sverige och av vilka skäl. Utred hur familjeförhållandena ser ut i födelselandet, hur ofta den provade har kontakt med familj och vänner, på vilket sätt samt om personen ger något ekonomiskt eller annat stöd till familjen. Ytterligare följdfrågor som kan ställas, om det inte är utrett inom andra frågeområden, är hur personens umgänge ser ut i Sverige samt om personen deltar i någon social sammanslutning med koppling till födelselandet. Ta även reda på om personen har varit bosatt i ett annat land än Sverige. Med bosatt avses att man har haft en fast bostadsadress i utlandet, oavsett om man under samma period haft en svensk folkbokföringsadress.

Beakta att den provade inte nödvändigtvis vet om den är medborgare i ett annat land eller inte, exempelvis om personen flytt eller migrerat med föräldrarna i ung ålder. Det kan även vara okänt för personen om medborgarskapet innebär några förmåner eller skyldigheter för dem. Oaktat detta måste personens medborgarskap och övrig anknytning till landet klarläggas för att kunna bedöma personens lojalitet och sårbarhet.

En anknytning till vissa specifika länder kan vara särskilt problematiskt ur ett säkerhetsperspektiv. Vilka länder dessa är varierar beroende på det aktuella säkerhetsläget. Det innebär att en koppling till ett land som tidigare varit oproblematiskt, idag kan utgöra en sårbarhet för personen. I dessa fall måste personens anknytning till landet noggrant utredas. Den lokala säkerhetsorganisationen kan ge stöd kring vilka länder som kräver en fördjupad utredning. Vid behov kan även personalsäkerhetsavdelningen ge rådgivning.

OBSERVERA

Medborgarskap är inte en känslig personuppgift, men tänk på att uppgifter om etniskt ursprung (till exempel uppgift om klan- eller urfolkstillhörighet) utgör en känslig personuppgift och ska endast dokumenteras om den är absolut nödvändig för bedömningen.

6.4.4 Resor

Bild 6.5 Jimmy Groona/Försvarmakten.

En person med tillgång till skyddsvärd information eller säkerhetskänslig verksamhet är avsevärt mer sårbar när den befinner sig på ett annat lands territorium. I samband med resor till andra länder riskerar man att exponera sig på ett sådant sätt att det skapar möjligheter för exempelvis kontakttagning. Man kan vidare riskera att försättas i situationer som kan utnyttjas av en antagonistisk aktör. Klarlägg därför den prövades resmönster och resonera kring personens beteende i samband med resor. Om personen är mer mottaglig för nya kontakter eller agerar på ett sätt som

den normalt inte skulle göra hemma, som exempelvis att befinna sig i kriminella miljöer, inta större mängder alkohol än vanligt eller ha tillfäll-

liga sexuella förbindelser, kan det medföra en ökad risk för att utsättas för säkerhetshotande verksamhet.

Viss information om personens resmönster och utlandsvistelser har kanske redan framkommit tidigare i intervjun. Om så är fallet kan frågorna inriktas på övriga resor och utlandsvistelser.

Klarlägg även vilka länder personen reser till, varför samt hur ofta personen reser. Beakta om personen frekvent reser till ett land där den har nära relationer till släkt och vänner eller andra personliga, känslomässiga eller ekonomiska lojalitetsband. Beakta särskilt resor och kopplingar till länder som bedriver underrättelseverksamhet mot Sverige. Det ska särskilt uppmärksammas om personen regelbundet reser till ett och samma land utan någon tydlig anledning eller reser under kortare perioder till länder som normalt inte är typiska resmål. Om personen är anställd i Försvarsmakten, eller deltar i säkerhetskänslig verksamhet av annan anledning, ska det även beaktas vilken information som den prövade lämnat om sig själv och sin sysselsättning i samband med exempelvis inresa eller visumansökan.

OBSERVERA

En uppgift om sexualliv och sexuell läggning (inklusive otrohet) utgör en känslig personuppgift och ska endast dokumenteras om den är absolut nödvändig för bedömningen.

Klarlägg om personen skaffat sig vänner, bekanta eller tagit andra kontakter vid dessa resor och utlandsvistelser. Be personen berätta om omständigheterna kring detta, om kontakterna kvarstår och i så fall på vilket sätt de håller kontakten med varandra. Av särskilt känslig karaktär är tillfälliga kärleksrelationer eller sexuella kontakter, särskilt om personen lever i ett förhållande i Sverige, då detta kan indikera ett säker-

hetsmässigt riskbeteende som skulle kunna utnyttjas mot den prövade i påverkans- eller utpressningssyfte.

Om befattningen är placerad i säkerhetsklass 1 och 2 ska även partnerns anknytning till utlandet klarläggas, i syfte att utreda huruvida omständigheterna kring den medkontrollerade kan utgöra en sårbarhet för den prövade.

Övriga utländska kopplingar

Med utländsk koppling menas, förutom personlig kontakt, även kontakt via internet och sociala medier eller liknande. Kontakten kan vara tillfällig, exempelvis under ett besök på en utländsk ambassad, eller kontinuerlig inom ramen för en arbetsuppgift eller via släktband. Klarlägg personens utländska kopplingar, såväl privata som yrkesmässiga, och beakta huruvida dessa är verksamma inom en annan nations statliga verksamhet eller en organisation med koppling till en annan nation. Beakta i synnerhet kontakter från länder som bedriver underrättelseverksamhet mot Sverige.

Vänner, familjemedlemmar och yrkesmässiga kontakter i utlandet ökar risken för att främmande underrättelse- och säkerhetstjänst ska uppmärksamma personen, försöka etablera en kontakt samt skapa påverkansmöjligheter.

Uppgifter om kontakter kan framkomma under en rad olika frågeområden. Om den prövade har en partner, oavsett säkerhetsklass, ska det utredas om partnern har kontakter som kan utgöra en sårbarhet för den prövade. Är befattningen placerad i säkerhetsklass 1 eller 2 ska även den medkontrollerades eventuella kontakter klarläggas.

Om en person uppger att den har kontakt med utländsk försvarsmakt eller utländsk underrättelse- och säkerhetstjänst, ska omständigheterna noggrant klarläggas, oavsett om det är legitima kontakter i tjänsten eller inte. Sådana kontaktytor innebär en förhöjd exponering samt en ökad risk för påverkan, exempelvis genom påtryckning att överlämna skyddsvärd information eller materiel. Påverkan kan även ske genom att lura, övertala eller tvinga personen att begå kriminella handlingar, vilket i sin tur kan utnyttjas för att utpressa personen. Av intresse är även kontakter där personen själv misstänker att det finns en koppling till utländsk underrättelse- och säkerhetstjänst, utan att detta uttalats. Om personen berättar om sådana kontakter ska omständigheterna utredas. Det ska även klarläggas om och på vilket sätt personens kontaktnät skulle kunna utgöra en risk eller sårbarhet för personen själv eller för Försvarsmaktens säkerhetskänsliga verksamhet.

Det kan vara svårt att bedöma om en viss kontakt utgör ett problem från ett säkerhetsperspektiv. Om osäkerhet råder om vilken betydelse en omständighet får för bedömningen av den prövade ska stöd inhämtas från den lokala säkerhetsorganisationen. Vid behov kan även personal-säkerhetsavdelningen ge stöd kring i vilken utsträckning vissa kontakter påverkar säkerhetsprövningen.

6.4.5 Familj och släkt

Uppväxtmiljö

Att få en bild av personens uppväxtmiljö och ursprungsfamilj kan vara en viktig pusselbit i att skapa eller fördjupa personkännedom. Det handlar ytterst om att lära känna personen och att få en uppfattning om var personen kommer ifrån och hur den kommit dit den är idag. Frågorna syftar även till att identifiera problematiska uppväxtmiljöer som exempelvis präglats av missbruk, kriminalitet, ekonomiska svårigheter eller psykisk ohälsa. Sådana omständigheter kan vara relevanta för säkerhets-

prövningen om de fortfarande påverkar personen idag, särskilt om det är något som kan utnyttjas mot personen i påverkanssyfte.

Familj, släkt, vänner och bekanta

Skapa en bild av personens ursprungsfamilj och släkt samt personens umgängeskrets. Syftet är ytterst att identifiera potentiella sårbarheter som kan utnyttjas mot personen, exempelvis utländska anknytningar eller kriminella kontakter. Kunskap om människorna kring personen är dock även viktig för att skapa god personkännedom. Nära vänner och familj är av förklarliga skäl särskilt viktiga att klarlägga. I vilken utsträckning avlägsna släktingar och bekanta är relevanta att utreda varierar och måste avgöras från fall till fall beroende på personens bakgrund och omständigheter.

Partner/medkontrollerad

OBSERVERA

En uppgift om sexualliv och sexuell läggning (inklusive könsbyte och otrohet) utgör en känslig personuppgift och ska endast dokumenteras om den är absolut nödvändig för bedömningen.

Syftet med frågorna är att klarlägga om det finns omständigheter i relationen, eller hos partnern, som kan utgöra ett problem från ett säkerhetsperspektiv, som exempelvis otrohet, kriminalitet eller känslomässigt instabilitet. Syftet är även att klarlägga om en partners eventuella kopplingar till utlandet skulle kunna utgöra en sårbarhet för den prövade. Partners ursprung och medborgarskap ska klarläggas, oavsett om partnern är medkontrollerad eller inte. Samma frågor som ställs till den prövade ska ställas om partnern, se avsnitt om utländsk härkomst och dubbla medborgarskap.

Barn

Syftet med frågeområdet är att klarlägga eventuella omständigheter som skulle kunna vara problematiska ur ett säkerhetsperspektiv. Om den prövade har barn som exempelvis missbrukar eller har ett kriminellt leverne skulle det kunna utgöra en sårbarhet som kan utnyttjas mot den prövade i påverkanssyfte.

Ta reda på om den prövade och dennes eventuella partner har några barn eller bonusbarn. Klargör barnens livsomständigheter avseende exempelvis studier, arbete och hälsa samt hur relationen till den prövade ser ut. Undersök om det finns några konflikter, någon problematik eller någon oro kopplat till barnen som skulle kunna utgöra en sårbarhet för den prövade. Om personen inte lever tillsammans med barnens andra förälder kan det även vara av betydelse att ta reda på hur den relationen ser ut och vad den andra föräldern har för sysselsättning.

6.4.6 Övrig livssituation

Boendesituation

Utred den prövades boendesituation och klarlägg om personen är bosatt på sin folkbokföringsadress eller om den har någon annan bostad som permanentbostad. Klarlägg om det finns några eventuella problem kopplat till boendesituationen, som ekonomisk problematik eller otillåtna hyresförhållanden, som skulle kunna påverka bedömningen av personens pålitlighet eller sårbarhet. Beakta huruvida den prövade hyr ut sin bostad och om detta sker på godkända grunder. Om personen inte är sammanboende med sin partner ska även frågor om partnerns boendesituation ställas, oavsett om partnern är medkontrollerad eller inte. Frågorna syftar till att klarlägga eventuella sårbarheter kopplade till partnern samt att säkerställa att en eventuell medkontrollerad inte för-

bises, till exempel om paret är särbor men lever under samboliknande förhållanden.

Vardagsliv och fritid

Syftet med frågeområdet är att identifiera en eventuell säkerhetsmässigt problematik i personens vardagsliv och sociala nätverk, till exempelvis ett destruktivt spänningssökande beteende, utländska kontakter eller exponering mot kriminella miljöer. Frågorna syftar även till att klargöra eventuella sårbarheter som skulle kunna utnyttjas mot den prövade i påverkanssyfte eller som kan indikera en ökad mottaglighet för närmande av utländsk underrättelse- och säkerhetstjänst.

Beakta om den prövade upplever att den har en meningsfull tillvaro, positiva fritidsintressen samt nära och stabila vänskapsrelationer. Om den prövade beskriver känslor av ensamhet, bristande socialt umgänge, eller annat missnöje med livssituationen, be personen förklara vad den skulle vilja förändra och hur den skulle gå till väga för att göra förändringen. Frågor kring mående är naturligtvis starkt kopplat till personens psykiska, men även fysiska hälsa, varför man kan behöva återkomma till ämnet senare inom dessa frågeområden.

Motgångar och besvikelser

Motgångar i privat- och yrkeslivet kan ge upphov till missnöje och bitterhet. Det kan röra sig om svåra separationer, ekonomisk problematik, utebliven befordran eller att personen upplever sig orättvist behandlad på arbetsplatsen. Missnöje och bitterhet kan utgöra en sårbarhet som kan komma att utnyttjas av andra i påverkanssyfte. Är personen därtill hämndlysten kan motgångarna även leda till bristande lojalitet. Klarlägg den prövades upplevda motgångar och besvikelser, i syfte att iden-

tifiera missnöje och bitterhet mot samhället, arbetsgivaren, kollegorna eller livssituationen i övrigt.

Be personen att beskriva en svårare period i livet och, i förekommande fall, hur den hanterade denna situation. För att skapa en bild av hur olika situationer påverkar personen kan man även be personen beskriva en period eller händelse som varit särskilt positiv. Ta reda på vad som gör personen besviken eller missnöjd och be personen berätta om när den upplevt sådana tillfällen, både privat och i yrkeslivet. Om personen inte kan ge några exempel på sådana situationer, alternativt uppfattas ge tillrättalagda beskrivningar av vad som skett, bör detta följas upp och verifieras genom referenstagning.

6.4.7 Ekonomiska förhållanden

Bild 6.6 Försvarsmakten.

En oförmåga att hantera sin privatekonomi kan utgöra en sårbarhet från ett säkerhetsperspektiv. Om oförmågan har sin grund i ett oansvarigt och omoget beteende, dåligt omdöme eller riskbenägenhet, kan det

även påverka bedömningen av pålitlighet. Den säkerhetsmässiga konsekvensen av en ekonomisk sårbarhet kan vara att personen överlämnar säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter eller skyddsvärt materiel i utbyte mot ersättning, lockas med lukrativa ekonomiska erbjudanden som försätter den prövade i beroendeställning eller att personen kan bli föremål för utpressning.

Bedömningen ska göras utifrån ett helhetsperspektiv, vilket innebär att det inte enbart är skulder som är av intresse utan även personens förmåga att hantera privatekonomin och hålla en god ekonomisk balans samt inställningen till förekommande problem. En person kan leva över sina tillgångar i många år innan problemen blir akuta och därför kan aspekter så som lyxkonsumtion, inköp på kredit samt spel om pengar vara viktigt att uppmärksamma, även om personen inte finns registrerad hos Kronofogden.

TIPS

Kronofogden kan lämna information om aktuellt skuld-saldo, betalningsförelägganden samt beslut om utmätning eller skuldsanering. Skatteverket kan lämna upplysning om bland annat årsinkomst samt underskott av kapital.

Skaffa en så klar bild som möjligt av den prövades ekonomiska förhållanden. Tänk på att det är individuellt vad som uppfattas vara ekonomisk problematik, så var uppmärksam på hur personen beskriver situationen. Om personen har en partner ska även dennes ekonomiska situation utredas under intervjun, med undantag ifall den prövade inte har gemensam ekonomi med sin partner och befattningen är placerad i säkerhetsklass 3.

Be den prövade redovisa sin inkomst, tillgångar och andra ekonomiska bidrag.

- En *inkomst* är till exempel lön, bidrag, ekonomiskt bistånd, föräldrapenning, sjukpenning, aktieutdelning och underhållsstöd.
- *Ekonomiska bidrag* är till exempel finansiering av studier eller gåvor.
- En *tillgång* är till exempel fastighet eller annan egendom, spar-kapital, pensionssparande och värdeföremål.

Gå även igenom de lån, krediter, skulder eller övriga ekonomiska åta-ganden som personen angivit eller be personen beskriva dessa. Klarlägg hur stora skulderna eller åtagandena är, vem som är fordringsägare samt orsaken till skulden.

- Ett *lån* är till exempel bostadslån, billån och studielån.
- En *kredit* är till exempel betalkortskredit, kortfristiga lån, kort-tidskrediter som till exempel sms-lån eller köp av varor och tjäns-ter mot faktura, med eller utan avbetalningsplan.
- En *skuld* är andra lån och krediter som till exempel skuld till pri-vatperson, arbetsgivare eller företag, förfallna och obetalda hyror och andra räkningar samt skulder registrerade hos inkassoföretag, Kronofogden eller Skatteverket.
- *Ekonomiska åtaganden* är ett åtagande att fullgöra en ekonomisk förpliktelse som till exempel borgensåtaganden eller underhålls-skyldighet.

Om personen har skulder eller ekonomiska åtaganden ska det utre-das om dessa fått några negativa konsekvenser för personen, exempel-vis svårighet att betala nödvändiga utgifter. Av särskilt intresse är om situationen uppstått på grund av omständigheter utom personens kon-

troll. Sådana omständigheter kan till exempel vara arbetslöshet, separation eller sjukskrivning. Motsatsen är omständigheter som beror på den prövades eget beteende, som till exempel beroendeproblematik, konsumtion för att dämpa ångest, nedstämdhet eller att få ökad självkänsla samt oansvarigt och impulsivt ekonomiskt beteende. Uppmärksamma om personen upplevs som obekymrad och undvikande i intervjusituationen eller om det framkommer att den försöker dölja sina skulder för närstående.

Om personen har betalningsanmärkningar och/eller en skuld till Kronofogden ska detta följas upp. En sådan situation för med sig en mängd konsekvenser, exempelvis svårigheter att ta banklån eller teckna hyreskontrakt. I vissa fall kan det även leda till utmätning av lön. Av intresse är till exempel hur lång tid skulden eller anmärkningen funnits, hur den uppstått samt om det finns beslut om utmätning eller en skuldsanering. Det är även viktigt att beakta om den prövade vidtagit några egna åtgärder för att minska skulden.

6.4.8 Spel om pengar

Bild 6.7 Försvarsmakten.

Att spela om pengar är i normalfallet inte problematiskt ur ett säkerhetsperspektiv, men i likhet med annan beroendeproblematik kan ett spelberoende leda till allvarliga säkerhetsmässiga konsekvenser. Spel om pengar blir, med andra ord, ett problem först när spelandet blir överdrivet eller tvångsmässigt eller om spelandet leder till att personen förlorar mer än vad den har råd med. En person som är spelberoende har förlorat kontrollen över sitt spelande. Det innebär att spelandet kan gå ut över nära relationer, arbete och ekonomi. Syftet med spelandet kan vara att vinna pengar, men det kan även ha andra orsaker som exempelvis att dämpa oro, stress eller nedstämdhet. Spelandet i sig kan även öka risken för psykisk ohälsa, som depression eller ångest.

Om spelandet leder till ekonomiska problem kan följdeffekten bli att personen av desperation söker ekonomiska medel på illegal väg, exempelvis genom förskingring, bedrägeri eller spionage. Ekonomisk problematik kan även göra personen mottaglig för påverkan, i synnerhet om problematiken orsakats av ett spelberoende som är dolt eller skambelagt. Om personen spelar om pengar i större omfattning, det vill säga antingen kontinuerligt, på flera olika typer av spel eller för större summor, ta reda på om det kan finnas ett problem eller ett beroende. Likaså ifall den prövade tycks ha en orealistisk inställning till spel om pengar, exempelvis en övertro på sin egen förmåga eller sina vinstmöjligheter.

En person som har problem med sitt spelande behöver inte ha ett spelberoende, men gränsen där emellan är otydlig och svår att bedöma. Observera att syftet inte är att ställa en diagnos eller bedöma om den prövade har ett spelberoende, utan enbart om personen har ett spelbeteende som kan indikera en problematik. Relevanta följdfrågor kan därför vara om personen upplevt att den inte kan sluta spela, spelat på ett sätt som medfört negativa ekonomiska konsekvenser som till exempel svårigheter att betala nödvändiga utgifter, ljugit för närstående om hur mycket den spelar eller om någon i personens närhet oroar sig för spe-

landet. Om personen beskriver sådana situationer, ta reda på omständigheterna och om spelandet fått några andra negativa konsekvenser.

6.4.9 Hälsotillstånd

Psykisk hälsa

OBSERVERA

Frågeområdet psykisk hälsa innefattar frågor som kan vara känsliga för personen att svara på och uppgifter om psykisk hälsa utgör en känslig personuppgift (till exempel sjukdom och sjuk-skrivning). Frågeområdet är dock av avgörande betydelse för bedömningen, varför svaren alltid ska dokumenteras.

Psykisk hälsa kan, precis som den fysiska, ha betydelse för bedömningen av sårbarhet samt pålitlighet. Upplevd eller diagnostiserad psykisk ohälsa innebär i sig inte att personen är olämplig från säkerhetssynpunkt. Det handlar snarare om, och på vilket sätt, den psykiska ohälsan påverkar personens förmåga att hantera sin vardag och utföra sitt arbete på ett säkerhetsmässigt sätt.

Av betydelse är även om den psykiska ohälsan gör personen mottaglig för påverkan, försämrar personens förmåga att fatta kloka och genomtänkta beslut samt inverkar på dennes sociala fungerande och konflikt-hanteringsförmåga. Det ska även beaktas om den psykiska ohälsan är föremål för medicinsk behandling samt vilka eventuella biverkningar behandlingen kan medföra. Läs mer om läkemedel i avsnitt 6.4.11.

Av betydelse är psykiska hälsotillstånd som kan påverka personens omdöme, impuls kontroll, uppmärksamhet, verklighetsuppfattning samt minne. Konkreta exempel på sådana tillstånd kan vara ångest- och

depressionstillstånd (till exempel utmattningssyndrom, nedstämdhet, självmordstankar), bipolär sjukdom, personlighetsstörningar (till exempel antisocialt, narcissistiskt, eller emotionellt instabilt personlighetsyndrom) samt psykosjukdomar och schizofreni.

OBSERVERA

Syftet är inte att diagnostisera eller i övrigt bedöma om den prövade har, eller har haft, ett visst psykiskt hälsotillstånd. Det ska istället uppmärksammas om personen beskriver en psykisk ohälsa som skulle kunna vara problematisk ur säkerhetsperspektiv.

Det kan vara svårt att bedöma huruvida psykisk ohälsa påverkar säkerhetsprövningen. Om personen berättar om psykisk ohälsa och det råder en osäkerhet om vilken påverkan dessa omständigheter får för bedömningen, ska stöd inhämtas från den lokala säkerhetsorganisationen eller Försvarshälsan. Vid behov kan även personalsäkerhetsavdelningen ge stöd avseende frågor huruvida den psykiska ohälsan kan anses påverka säkerhetsprövningen.

Fysisk hälsa

Syftet är att identifiera eventuella fysiska tillstånd eller omständigheter som kan påverka bedömningen från ett säkerhetsperspektiv. Det är ett fåtal fysiska hälsotillstånd som kan få sådan betydelse och som kan medföra brister vad avser såväl pålitlighet som sårbarhet. Det rör framför allt tillstånd där personen får läkemedelsbehandling och som kan påverka impulskontroll, uppmärksamhet, verklighetsuppfattning samt minne. Det kan röra sig om kroniskt smärttillstånd, förvärvad hjärnskada eller demenssjukdom.

Ta reda på om personen genomgår eller ska genomgå en läkemedelsbehandling för fysiska sjukdomar, skador och smärtor samt om behandlingen medför några negativa biverkningar. Läs mer om läkemedel i avsnitt 6.4.11.

TIPS

För ytterligare information om olika fysiska hälsotillstånd bör Försvarshälsan alternativt sjukvården kontaktas, exempelvis genom 1177 Vårdguiden (www.1177.se). För mer information om läkemedel och eventuella biverkningar hänvisas till Läkemedelsupplysningen (www.lakemedelsverket.se) eller www.fass.se.

Om den prövade berättar att den upplever sådan fysisk ohälsa att det påverkar bedömningen, ska personen beskriva hur den hanterar detta i syfte att klarlägga eventuella sårbarheter eller potentiella brister vad avser pålitlighet. Det kan vara svårt att bedöma om, och till vilken grad, fysisk ohälsa påverkar säkerhetsprövningen. Om personen berättar om ohälsa och det råder en osäkerhet om vilken påverkan dessa omständigheter får för bedömningen, ska stöd inhämtas från den lokala säkerhetsorganisationen eller Försvarshälsan. Vid behov kan även personal-säkerhetsavdelningen ge stöd avseende frågor om ett fysiskt hälsotillstånd kan anses påverka säkerhetsprövningen.

Om personen genomgår medicinsk behandling och behandlingen medför att svårigheterna minskar, kan det utgöra en förmildrande omständighet som gör att sårbarheten blir hanterbar. Om tillståndet är svårbehandlat eller behandlingen medför problematiska bieffekter, kan sårbarheten istället förstärkas. Ett tecken på detta kan vara kontinuerlig sjukskrivning i större omfattning. Beakta därtill medicinska behandlingar vid vårdgivare utomlands som kan försätta personen i en poten-

tiell beroendeställning, exempelvis om personen tvingas samarbeta med utländsk aktör för att få fortsatt vård.

6.4.10 Alkoholbruk

OBSERVERA

Frågeområdet alkoholbruk innefattar frågor som kan vara känsliga för personen att svara på. En uppgift om missbruk eller att personen vid upprepade tillfällen framfört ett fordon alkoholpåverkad utgör en känslig personuppgift, men är av avgörande betydelse för bedömningen. Svaren ska därför alltid dokumenteras.

Alkoholbruk har betydelse för bedömningen av en persons pålitlighet samt sårbarhet från ett säkerhetsperspektiv. Alkoholintag kan, i olika omfattning, påverka personens omdöme, beslutsfattande, impulsivitet och riskbenägenhet, vilket kan medföra brister vad avser pålitlighet. Det krävs inte särskilt stora mängder alkohol för att de negativa effekterna ska uppstå, vilket kan leda till oaktsamhet, slarv, mottaglighet för yttre påverkan samt alkoholrelaterad brottslighet som våld och rattfylleri.

Begreppet riskbruk är inte en medicinsk diagnos, utan en indikation på en alkoholanvändning som ökar risken för olika typer av negativa konsekvenser. Det kan till exempel röra sig om:

- kriminalitet
- hälsoproblematik
- konflikter och aggression
- försummade sociala relationer
- slarv, nedsatt prestation eller olovlig frånvaro från arbetet
- ekonomiska problem.

Ett riskbruk kan vara både en hög genomsnittlig konsumtion och ett berusningsdrickande. Viktigt att tänka på är att all alkoholkonsumtion, även lågriskkonsumtion, är förenad med risk för hälsopåverkan.

TIPS

Risken för skadliga konsekvenser, för en i övrigt frisk person, är låg vid en konsumtion på mindre än 10 standardglas/vecka, mindre är 4 standardglas/tillfälle samt om personen undviker daglig konsumtion. Risken ska dock alltid bedömas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

Om personen anger att den inte dricker alkohol ska orsaken till detta klarläggas. Av betydelse är sådant som rör tidigare problematik, exempelvis ett beroende, medberoende eller ett gränsöverskridande eller olämpligt beteende under alkoholpåverkan. Hälsorelaterade, religiösa eller kulturella skäl behöver inte utredas närmare.

Ifall personen har angett att den dricker alkohol ska det klarläggas hur personens beteende påverkas av alkohol. Observera att det är individuellt vad en person lägger i begreppet alkoholpåverkad. En person kan anse att man är onykter då första känslan av alkoholpåverkan uppstår i kroppen, medan en annan kan anse att man är onykter först då svårigheter med balans och tal uppstår. Försök därför säkerställa att ni har samma bild av vad alkoholpåverkan eller berusning är.

Om alkoholbruket lett till negativa konsekvenser för personen ska omständigheterna klarläggas noggrant. Om en person har använt alkohol som ett sätt att hantera sorg, smärta eller en motgång i livet kan detta i sin tur vara en indikation på psykisk ohälsa som till exempel ångest och depressionstillstånd. Det ska vidare klarläggas hur personen hanterade den situation som uppstod samt om personen genomgått någon rehabilitering eller behandling för alkoholbruket.

Oavsett om personen i dagsläget använder alkohol eller inte, ta reda på om det finns eller har funnits en beroendeproblematik och i sådana fall bakgrunden till det. Syftet är dock inte att bedöma om den prövade har, eller har haft, ett alkoholberoende, utan att uppmärksamma om personen beskriver ett bruk som kan indikera en problematik.

6.4.11 Narkotika, dopningsmedel och läkemedel

OBSERVERA

Frågeområdet narkotikabruk innefattar frågor som kan vara känsliga för personen att svara på. En uppgift om missbruk eller att personen vid upprepade tillfällen gjort sig skyldig till narkotikabrott utgör en känslig personuppgift, men är av avgörande betydelse för bedömningen. Svaren ska därför alltid dokumenteras.

Narkotikabruk har betydelse för bedömningen av personens pålitlighet samt sårbarhet av två skäl. För det första kan narkotikabruk leda till negativa hälsomässiga konsekvenser som vanföreställningar, koncentrationssvårigheter, försämrad motorik, ångest och depressioner. Dessa konsekvenser kan leda till slarv och oaktsamhet med skyddsvärden.

För det andra är bruk, innehav och all övrig hantering av narkotika kriminaliserat. Därmed indikerar narkotikabruk att en person är beredd att bryta mot lagar och regler samt är villig att ta risken att bli lagförd för brott i syfte att uppnå berusning eller ekonomiska förmåner genom försäljning. Ett sådant beteende ökar risken för att personen framöver kan komma att bryta mot andra lagar och regler samt underlåta att rapportera om olagliga aktiviteter, vilket påverkar bedömningen av den prövades pålitlighet.

Dessutom har personen genom införskaffandet även haft kontakt med personer som själva begår brott och som kan ha kontaktytor mot orga-

niserad brottslighet eller kriminella nätverk. Detta påverkar bedömningen av den prövades sårbarhet. Det är dock inte säkert att en person upplever att den har haft kontakt med kriminell verksamhet vid narkotikabruk, exempelvis om personen använt narkotika på en fest med sina vänner, trots att så är fallet.

Klarlägg inledningsvis personens inställning till narkotika. Ha i åtanke att en persons inställning och attityd kan förändras över tid och det kan vara relevant att resonera kring detta med personen. Utred om personen exempelvis omger sig med andra som brukar narkotika och om det finns en öppenhet och acceptans för narkotika i det sociala nätverket, vilket kan indikera en potentiell sårbarhet kopplat till bekantskapskretsen. Ta reda på om personen har använt narkotika, det vill säga testat en eller flera gånger eller brukat kontinuerligt under en kortare eller längre period.

OBSERVERA

Syftet är inte att bedöma om den prövade har ett läkemedels- eller narkotikaberoende, utan enbart om det finns indikationer på en beroendeproblematik.

Om personen någon gång har använt narkotika ska det klarläggas hur många gånger, vilket eller vilka preparat och när personen senast använde narkotika. Ta reda på om användningen varit experimentell (enstaka tillfällen under maximalt en månad), tillfällig (en gång i månaden under en kortare tidsperiod), frekvent (en gång i veckan under en kortare tidsperiod) eller regelbunden (mer än en gång i veckan eller varje vecka under en längre tidsperiod). Ju fler gånger en person använt narkotika, desto större är risken att personen har utvecklat ett beroende.

Vidare kan val av preparat säga något om den prövades riskbenägenhet. Olika preparat är mer eller mindre socialt accepterade, och därige-

nom lättare att komma i kontakt med samt mer eller mindre riskfyllda att bruka. Införskaffande och bruk av exempelvis heroin kan, med hänsyn till risken för långvarig beroendeproblematik och skadliga bieffekter, indikera en större riskbenägenhet än införskaffande och bruk av cannabis. Likaså upplever många att cannabis är mer socialt accepterat än andra preparat och därför mer oproblematiskt att nyttja.

Bruk av narkotiska preparat är alltid ett betydande problem ur ett säkerhetsperspektiv, men vilket preparat som nyttjats, när det nyttjades, omständigheterna kring bruket samt den prövades attityd till narkotikabruket är det som får störst påverkan på bedömningen av den prövades pålitlighet och sårbarhet.

Bruk av dopningsmedel

OBSERVERA

Frågeområdet bruk av dopningsmedel innefattar frågor som kan vara känsliga för personen att svara på. En uppgift om missbruk eller att personen vid upprepade tillfällen gjort sig skyldig till dopningsbrott utgör en känslig personuppgift, men är av avgörande betydelse för bedömningen. Svaren ska därför alltid dokumenteras.

Det finns en rad olika former av dopningsmedel. Till dopningsmedel hör bland annat anabola androgena steroider, testosteron och tillväxthormon. Dessa preparat används i syfte att öka musklernas styrka och volym och kan medföra en mängd olika säkerhetsmässigt problematiska bieffekter, till exempel problem med hjärnans kognitiva funktioner, humörsvängningar, ångest och depression. Anabola steroider är olagliga att inneha och inta om de inte har ordinerats av läkare.

Förutom anabola steroider finns även en rad kosttillskott och läkemedel som används i syfte att höja fysisk prestation. Det förekommer även substanser i kosttillskott som är klassade som läkemedel och som därför endast får användas efter ordination av läkare. Vissa substanser kan även vara förbjudna i Sverige, men tillåtna utomlands. Utvecklingen av dopningsmedel går förhållandevis snabbt och huruvida ett preparat är förbjudet eller dopningsklassat kan förändras över tid.

TIPS

För mer information om dopning hänvisas till exempelvis Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (www.can.se) eller Folkhälsomyndighetens information om dopning och förbjudna preparat (www.folkhalsomyndigheten.se).

Användandet av dopningsmedel har betydelse för säkerhetsprövningen från två perspektiv, dels kan preparatet påverka den fysiska hälsan och det psykiska hälsotillståndet, dels begår personen ett brott när den införskaffar och nyttjar förbjudna preparat. Båda omständigheterna påverkar bedömningen av personens pålitlighet. Vid införskaffandet av dopningsmedel kan den prövade därtill haft kontaktytor mot kriminella nätverk, vilket kan utgöra en sårbarhet.

Läkemedel

Bild 6.8 Försvarsmakten.

Vad gäller läkemedelsbehandling är preparat som kan påverka minne, omdöme, uppmärksamhet och verklighetsuppfattning samt preparat som är beroendeframkallande av betydelse för bedömningen av pålitlighet och sårbarhet.

Det finns en mängd läkemedel som kan vara beroendeframkallande, men inom ramen för säkerhetsprövningen är det främst narkotikaklassade verk-

tabletter, lugnande tabletter och sömntabletter som är av betydelse. Beroendeframkallande läkemedel ordineras normalt under en kortare period med begränsad dos, just med anledning av att de är beroendeframkallande. Det är viktigt att skilja på beroende och missbruk. En tillfällig överdosering av ett receptbelagt läkemedel utgör i sig ett missbruk av läkemedlet, men behöver inte innebära att det finns ett beroende. Ett beroende innebär att personen känner sug efter själva läkemedlet eller får abstinens utan det, oavsett om själva orsaken till att läkemedlet skrevs ut kvarstår eller inte.

Beroendeproblematik kan uppkomma utan någon läkarkontakt, till följd av att personen självmedicinerat för något besvär, som exempelvis psykisk ohälsa. Det finns olika sätt att få del av läkemedlet, bland annat genom insmuggling, vidareförsäljning eller genom överkonsumtion av läkemedel som skrivits ut på recept av flera läkare. Frågeområdet kan behöva fördjupas med följdfrågor om eventuella kriminella kontakter.

6.4.12 Beroendeproblematik

OBSERVERA

Frågor om beroendeproblematik kan vara känsliga för personen att svara på. En uppgift om missbruks- och beroendeproblematik utgör även en känslig personuppgift, men är av avgörande betydelse för bedömningen. Svaren ska därför alltid dokumenteras.

Beroendeproblematik utgör en sårbarhet ur ett säkerhetsperspektiv då det kan göra den prövade mottaglig för påverkan samt utgöra en grund för utpressning. Sårbarhetsproblematiken är synnerligen stor ifall personen döljer sitt beroende alternativt saknar de ekonomiska medlen för att underhålla beroendet. Eftersom beroendeproblematiken kan resultera i ett försämrat omdöme, impuls kontroll och beslutsfattande påverkar det även bedömningen av personens pålitlighet. Ofta medför beroendeproblem även annan psykisk ohälsa som depression och ångest, men det kan även påverka den fysiska hälsan.

En missbruksproblematik innebär att en person har ett beteende som leder till negativa konsekvenser. En beroendeproblematik innebär att personen inte längre har kontroll över sina handlingar och har svårt att upphöra med missbruket. Det finns en rad olika missbruks- och beroendeproblem som kan ha mer eller mindre påverkan ur ett säkerhetsperspektiv. Av särskild vikt för den säkerhetsmässiga bedömningen är substansberoende eller spelberoende. Läs mer i avsnitt 6.4.11 om bruk av narkotika, 6.4.10 om alkoholbruk och 6.4.8 om spel om pengar.

Andra beroenden, som exempelvis datorspels-, sex-, eller shoppingberoende, kan även påverka bedömningen av den prövade från ett säkerhetsperspektiv. Shoppingberoende kan, likt spel om pengar, leda till ekonomiska svårigheter. Sex-, porr- och relationsberoende kan innebära en större mottaglighet för kontakttagning och en ökad risk för att försättas

i komprometterande situationer. Datorspelsberoende kan leda till psykisk ohälsa samt problem med sociala relationer.

Syftet är inte att bedöma om den prövade har ett beroende, utan endast att uppmärksamma om det framkommer indikatorer på sådan problematik.

De beteenden som förenar de olika typerna av beroendena är:

- Personen har förlorat kontrollen över sitt beteende.
- Personen prioriterar beroendet framför andra intressen och försummar sociala relationer.
- Personen fortsätter med sitt beteende trots negativa konsekvenser.

TIPS

För mer information om beroendeproblematik samt olika narkotiska preparat och deras konsekvenser hänvisas till exempelvis Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (www.can.se) eller 1177 Vårdguiden (www.1177.se).

Om befattningen är placerad i säkerhetsklass 1 och 2 ska även den medkontrollerades eventuella beroenden klarläggas, i syfte att utreda huruvida omständigheterna kring personen kan utgöra en sårbarhet för den prövade.

6.4.13 Körkort och vapeninnehav

Körkort

Klarlägg ifall personen har, eller har haft, körkort samt om personen någon gång fått det återkallat. Uppgifter om den prövades körkorts-innehav kan säga något om den prövades lag- och regelfterlevnad, impulskontroll och riskbenägenhet i trafiken. De uppgifter som personen lämnar om sitt körkortsinnehav kan verifieras genom kontakt med Transportstyrelsen, då dessa uppgifter är offentliga. Verifiering av dessa uppgifter kan utgöra en grund för bedömning av personens pålitlighet.

TIPS

Kontaktuppgifter till Transportstyrelsen finns på deras webbsida www.transportstyrelsen.se.

Ett körkort kan återkallas av olika skäl, exempelvis om personen gjort sig skyldig till rattfylleri, smitning från trafikolycka, upprepade trafikförelser, inte bedömts som pålitlig ur nykterhetshänseende eller har en skada eller sjukdom som medför att personen inte uppfyller de medicinska kraven som ställs för att få ha körkort.⁵³ Om personen har fått körkortet återkallat ska omständigheterna kring händelsen utredas.

⁵³ 5 kap. 3 § körkortslagen (1998:488).

Vapeninnehav

Bild 6.9 Jimmy Croona/Försvarsmakten.

För att inneha skjutvapen och ammunition krävs tillstånd enligt vapenlagen (1996:67). Polismyndigheten ska återkalla ett tillstånd att inneha vapen om tillståndshavaren visat sig vara olämplig att inneha skjutvapen, utan godtagbar anledning vägrat Polismyndigheten tillträde för att kontrollera att förvaringsbestämmelserna följs, om förutsättningarna för tillståndet inte längre finns eller om det annars finns någon skälig anledning att återkalla tillståndet.⁵⁴

Klarlägg den prövades inställning till vapen samt om personen någon gång haft tillstånd att inneha vapen och i så fall för vilket syfte. Av vikt är även att klarlägga om personen, utan tillstånd, någon gång har ägt eller haft hand om ett vapen som varit tillståndspliktigt och i så fall varför. Frågorna syftar till att klarlägga om personen kan ha ett potentiellt problematiskt intresse för vapen och vapenanskaffning, det vill säga anskaffning för andra ändamål än exempelvis jakt, målskytte eller vapensamling. Därutöver syftar frågorna till att indikera eventuella kontakter mot kriminella miljöer. Om personen har fått ett vapentillstånd återkallat ska omständigheterna kring händelsen utredas.

⁵⁴ 6 kap. 1 § vapenlagen (1996:67).

6.4.14 Kontakter med rättsväsendet

Brottslighet

OBSERVERA

En uppgift om att en person dömts för rattfylleri, narkotikabrott eller sexualbrott utgör en känslig personuppgift, men är av avgörande betydelse för bedömningen. Svaren ska därför alltid dokumenteras.

Försvarsmakten ställer höga krav på regelefterlevnad och laglydnad samt att personer som deltar i den säkerhetskänsliga verksamheten har en god omdömesförmåga. Framkommer information om brottslig belastning ska omständigheterna därför utredas noggrant, även vid mindre allvarlig brottslighet, som trafiköverträdelser. Omständigheterna kring brottsligheten kan ge en bild av personens omdöme, integritet och impuls kontroll, vilket påverkar bedömningen av den prövades pålitlighet. Personens eget resonemang kring det inträffade är av stor vikt för bedömningen.

Om befattningen är placerad i säkerhetsklass 1 eller 2 ska även eventuell partners brottsliga belastning klarläggas, i syfte att utreda om omständigheterna kring den medkontrollerade kan utgöra en sårbarhet för den prövade.

TIPS

Om personen lämnat uppgift om brottslig belastning kan domen inhämtas från respektive dömande instans. Hitta rätt domstol genom att kontakta Sveriges Domstolar (www.domstol.se). Ett strafföreläggande utfärdas av åklagaren och inhämtas från respektive åklagarkammare.

Ta reda på om personen någon gång blivit lagförd eller dömd för brott eller delgivits misstanke om brott. Brottslig belastning är en verifierbar uppgift som efter kontroll av exempelvis dom eller strafföreläggande kan ge en bild av personens pålitlighet. Tänk på att även inkludera brottslighet i utlandet när frågorna ställs.

Beakta brottets påföljd, som till exempel böter, fängelse, strafföreläggande eller villkorlig dom, då detta säger något om allvarligheten. Klarlägg även om händelsen fick några andra negativa konsekvenser för personen förutom själva påföljden i sig, exempelvis om den påverkade möjligheten att söka vissa arbeten eller om personen hamnade i en ekonomisk knipa med anledning av högt utfärdat bötesbelopp. Beakta även om personen erkänt brott och i vilken utsträckning personen tar ansvar för sitt handlande. Om personen förmildrar det inträffade eller lägger skulden på andra, kan det indikera att den prövade inte lärt sig av händelsen och inte vidtagit åtgärder för att minska risken för att det ska hända igen. Om det föreligger indikationer på att den prövade på nytt kan komma att begå liknande eller andra brott påverkar det bedömningen av personens pålitlighet från ett säkerhetsperspektiv.

Övriga kontakter med rättsväsendet

Kontakter med rättsväsendet i övrigt kan indikera att en person har en särskild utsatthet eller ett riskbeteende. Ta därför reda på om personen någon gång blivit förhörd, omhändertagen eller gripen av polisen eller själv varit utsatt för ett brott. Skapa en klar bild av omständigheterna kring eventuella händelser samt om dessa händelser medfört några negativa konsekvenser.

Kontakt med utländsk polis kan innebära en sårbarhet då en polis kan ses som en representant för den andra nationen och det kan vara svårt att avgöra om kontakten har någon koppling till underrättelse- och

säkerhetstjänst. Om personen berättar om en händelse som inträffat i utlandet ska omständigheterna därför klarläggas noggrant.

Andra relevanta kontakter med rättsväsendet kan vara civilrättsliga tvister, exempelvis vårdnads- och arvstvister, som skapar svåra konflikter, ekonomiska problem eller bitterhet och missnöje. Även företagskonkurser kan vara relevanta, exempelvis om dessa indikerar misskötsel som kan påverka bedömningen av personens pålitlighet eller ekonomiska svårigheter som skulle kunna innebära en sårbarhet från ett säkerhetsperspektiv.

Samröre med kriminella, kriminella nätverk eller organisationer

Bild 6.10 Jimmy Groona/Försvarsmakten.

Samröre med eller andra kopplingar till kriminella, kriminella nätverk eller organiserad brottslighet är problematiskt ur ett säkerhetsperspektiv. Dessa kontakter kan innebära en sårbarhet utifrån risk för påverkan

samt indikera bristande lojalitet och ska därför utredas noggrant. Särskilt graverande är koppling till organiserad brottslighet då detta kan utgöra en betydande sårbarhet för den prövade samt ge skäl till att ifrågasätta dennes pålitlighet.

Klarlägg därför hur relationen ser ut, skälet till kontakten samt vilka påverkansmöjligheter som relationen kan medföra. Beakta om personen uppvisar värderingar som stödjer kontaktens kriminella handlingar. Det är även av vikt att utreda om personen har några lojalitetsband eller står i beroendeställning till den kriminella kontakten på ett sätt som kan komma att utnyttjas. Det kan exempelvis bli aktuellt om kontakten är en familjemedlem eller om den prövade har en ekonomisk skuld till eller annat åtagande gentemot kontakten.

Samröre med författningshotande verksamhet

OBSERVERA

En uppgift om att en person tillhör eller sympatiserar med ett visst politiskt parti eller tillhör, bekänner sig till eller utövar en viss religion, utgör en känslig personuppgift. En sådan uppgift ska endast dokumenteras om den är absolut nödvändig för bedömningen.

Med författningshotande verksamhet menas ideologiskt motiverad brottslighet som hotar våra grundläggande demokratiska funktioner. Av särskilt intresse är höger- eller vänsterextrem verksamhet samt våldsbejakande islamistisk extremism eller annan verksamhet som ser våldsbrott som en legitim del av den ideologiska kampen. Även terrorism och grova våldsbrott kan anses utgöra författningshotande verksamhet. Begreppet verksamhet används här som ett beskrivande samlingsbe-

grepp och inkluderar miljö, sammanslutning, grupp, förening, organisation, samfund, parti eller motsvarande.

Vidare kan begreppet även omfatta ett systematiskt användande av mer ringa brottslighet, så som hot och trakasserier, i syfte att ändra Sveriges statsskick, förmå politiska organ eller myndigheter att fatta beslut i en viss riktning eller hindra den enskilde medborgaren att utöva sina grundlagsfästa fri- och rättigheter. Deltagande i sådan verksamhet innebär per definition att personen inte är lojal från ett säkerhetsperspektiv. Kontakter med författningshotande verksamhet kan därtill utgöra en sårbarhet för den prövade som kan utnyttjas i påverkanssyfte.

Att delta i författningshotande verksamhet kan innebära att en person planerar, finansierar, förbereder eller genomför våldshandlingar eller på olika sätt stödjer eller uppmanar andra till våldshandlingar. Personen behöver dock inte nödvändigtvis tillhöra en gruppering eller organisation via till exempel medlemskap, utan det kan röra sig om deltagande i en gemenskap över internet och sociala medier, där extremistmiljöerna är som mest aktiva.

Tänk på att en person har grundlagsstadgade rättigheter att uttrycka tankar, känslor och åsikter i linje med ovanstående verksamheter och ideologier. Att sympatisera med författningshotande verksamhet påverkar dock alltid bedömningen av en persons lojalitet och pålitlighet. Fokus i bedömningen ska ligga på om den prövade är beredd att agera på sina sympatier.

6.4.15 Internet och sociala medier

Hur en person agerar på sociala medier kan innebära säkerhetsmässiga risker för såväl personen, dennes familj som för Försvarmaktens skyddsvärda verksamhet. Följaktligen ställer det krav på ett medvetet agerande och ett gott säkerhetsmässigt omdöme. Mot bakgrund av detta är det

viktigt att utreda hur säkerhetsmedveten den prövade är på internet och om denne agerar på ett ansvarsfullt och säkert sätt.

Klarlägg vad personen använder internet och sociala medier till samt i vilken utsträckning. Utred även om personen använder sig av sitt riktiga namn eller ett alias. Om man upplever att personen tror sig vara skyddad bakom ett alias kan det utgöra en sårbarhet som behöver omhändertas genom utbildning. Be även personen beskriva vilken bild man kan få av personen genom en kartläggning på internet och sociala medier, i syfte att få personen att reflektera över och ta ställning till vad som faktiskt finns publicerat om denne på öppna forum.

OBSERVERA

Med internet menas bland annat sökmotorer, informations- och propagandasidor, massmedia samt användning av den anonyma plattformen Darknet. Med sociala medier menas bland annat sociala nätverk via internet, appar eller spelplattformar samt SMS/meddelandetjänster, bloggar, vloggar, bilddelning, dejting-sidor, chattforum samt communities.

Är befattningen placerad i säkerhetsklass 1 eller 2 ska en kontroll av en persons förekomst på internet och sociala medier ingå i grundutredningen. Om detta inte skett innan säkerhetsprovningsintervjun kan man här fråga efter vilka användarnamn som personen använder sig av på sociala medier. Att efterfråga användarnamnet kan utesluta risken för missförstånd och att bedömningen utgår ifrån felaktig information.

Ta reda på hur personen ser på att dela information om sig själv på internet och sociala medier. Om personen uppvisar bristande insikt i att den information som publiceras på internet kan användas och förvanskas av andra samt är svår att radera, kan en ökad sårbarhet finnas. Klarlägg personens kunskap och förståelse för sårbarhet, sekretess samt

säkerhet. Det kan lämpligtvis göras genom att fråga personen hur den skyddar sina personliga uppgifter samt hur den ser på var gränsen går för att dela tjänsterelaterad information på internet och sociala medier. Resonera även med personen om hur den ser på risken för oaktsam informationsdelning av skyddsvärd information.

Ta slutligen även reda på om personen kan stå för alla sina aktiviteter på internet och sociala medier. Relevanta följdfrågor kan vara om personen agerat på ett sätt som den tror kan ha uppfattats som omdömeslöst eller kränkande av andra, eller om personen exponerat sig på ett sätt som skulle kunna vara problematiskt från ett säkerhetsperspektiv. Om så är fallet, ta reda på omständigheterna kring händelsen och vilka eventuella konsekvenser detta fått för personen.

För mer information om kontroll av internet och sociala medier se avsnitt 5.5.

6.4.16 Lojalitetsband

Lojalitet i säkerhetshänseende handlar om omständigheter och personliga egenskaper som indikerar att den prövade är lojal mot de intressen som skyddas i säkerhetsskyddslagen, som vårt nationella oberoende och demokratiska statsskick. Begreppet innebär vidare att personen kommer att skydda Sveriges säkerhet och Försvarsmaktens intressen även om personen utsätts för lojalitetskonflikter, utpressning och hot.

Det är vanligt att ha starka lojalitetsband till andra personer, främst till familj och vänner. Det är även vanligt att ha lojalitetsband till organisationer, som exempelvis politiska partier, sociala sällskap eller föreningar. Personer som har, eller har haft, utländskt medborgarskap, affärskontakter eller känslomässiga relationer med koppling till ett annat land, kan även ha lojalitetsband till en annan nation. Sådana lojalitetsband behöver dock inte innebära en risk för en lojalitetskonflikt. Frågan om

lojalitetskonflikter och illojalitet kan bli aktuell i de fall en person är villig att åsidosätta Sveriges intressen för att istället agera i annan persons, organisations eller lands intresse.

Klarlägg den prövades lojalitetsband samt vilka lojaliteter som potentiellt skulle kunna hamna i konflikt med Sveriges och Försvarmaktens intressen. Om en konfliktsituation skulle kunna uppstå, be personen resonera kring hur den skulle agera vid en lojalitetskonflikt där lojaliteter ställs mot varandra och personen måste göra ett val. Om personen har ett uppenbart omedvetet eller naivt resonemang kring denna fråga kan det utgöra en potentiell sårbarhet för den prövade.

Lojalitet ur ett säkerhetsperspektiv handlar alltså inte om personens lojalitet mot arbetsgivare, uppgiften eller kollegorna. Personens beteende gentemot exempelvis en arbetsgivare kan dock utgöra en indikator på att personen potentiellt riskerar att agera illojalt. Beteenden som ska uppmärksammas särskilt är om personen agerat hämndlystet gentemot kollegor eller chefer, arbetar utifrån en egen dold agenda på bekostnad av arbetsgivaren eller utnyttjar systemet för att uppnå egna mål och behov.

Läs mer om lojalitet i avsnitt 7.4.1.

6.4.17 Sårbarheter

En sårbarhet från ett säkerhetsperspektiv är personliga förhållanden och egenskaper som kan påverka personens oberoende eller som kan leda till att personen blir utsatt för påverkan, exempelvis utpressning efter en otrohetsaffär, erbjudanden vid ekonomiska svårigheter eller påtryckningar med anledning av att personen står i beroendeställning. Av särskild betydelse är sådant som personen vill hemlighålla och som skulle kunna skada personens rykte och status eller relationen till familj och arbetsgivare om det avslöjades.

Resonera med den prövade kring vilken personens största sårbarhet skulle kunna vara. Ett väl genomtänkt och medvetet resonemang kan innebära att en sårbarhet kan bedömas som hanterbar. På samma sätt kan ett omedvetet och naivt resonemang ytterligare förstärka den prövades sårbarhet.

Läs mer om sårbarhet i avsnitt 7.4.3.

6.4.18 Kompletterande frågor

Beroende på vilken säkerhetskänslig verksamhet som personen ska delta i finns olika stort behov av att ställa verksamhetsspecifika frågor. Dessa kompletterande frågor bör ha förberetts innan intervjun. Här finns även utrymme att reda ut eventuella frågetecken som uppstått under intervjun. Det kan röra sig om oklara omständigheter, motstridiga uppgifter eller att någon fråga inte ställts. Innan de kompletterande frågorna ställs kan det vara bra att ta en paus så att utredaren får möjlighet att sammanställa eventuella uppföljningsfrågor. Den prövade får då även en paus och en chans att kort reflektera över om det finns någon ytterligare information som den vill lägga till.

6.4.19 Avslutning

Det är viktigt att rama in intervjun och göra ett bra avslut. Personen ska känna förtroende för att uppgifterna som den lämnat hanteras på ett korrekt sätt och att bedömningen baseras på en rättvisande bild. Undvik därför att avsluta intervjun direkt efter en känslig fråga eller känsligt frågeområde, utan tillåt avrundande frågor eller en kortare reflektion. Fråga om det finns något ytterligare som personen anser vara viktigt att berätta, med hänsyn till säkerhetsprövningen rörande personen själv, en partner eller umgängeskretsen. Det kan exempelvis handla om kriminalitet, beroendeproblematik, kontakter, ekonomi eller levnadsbakgrund.

Ett bra sätt att runda av intervjun är att ta reda på om personen vill lägga till eller förtydliga något. Lämna även kontaktuppgifter så att personen kan höra av sig om den har några frågor eller vill lämna ytterligare information. Kontaktuppgifterna kan vara till den som genomfört intervjun eller någon annan företrädare i ärendet, som säkerhetschef eller rekryterande chef.

6.5 Dokumentation av säkerhetsprövningsintervju

Säkerhetsprövningsintervjun ska dokumenteras med hjälp av någon av dokumentmallarna för säkerhetsprövningsintervju.⁵⁵ Dokumentationen ska bevaras tillsammans med övrig dokumentation från grundutredningen i personalsäkerhetsakten. Läs mer om bevarande i avsnitt 3.4.2.

Under säkerhetsprövningsintervjun ska minnesanteckningar föras.⁵⁶ Dessa kan föras direkt på intervjuguiden eller på lämpligt anteckningsblad. Minnesanteckningarna utgör inte den slutliga dokumentationen av säkerhetsprövningsintervjun utan fungerar endast som ett stöd under samtalet.

OBSERVERA

Vid en utredning i personärende kan personalsäkerhetsavdelningen eller annan behörig person vid organisationsenheten behöva ta del av uppgifter som framkommit under grundutredningen för att klarlägga en uppgift som den prövade har lämnat. Säkerställ därför att uppgifter dokumenteras på ett sådant sätt att det är läsbart och förståeligt för tredje person.

⁵⁵ Moment 6:32 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

⁵⁶ Moment 6:31 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

Dokumentationskravet säkerställer att alla för säkerhetsprövningen relevanta frågeområden finns dokumenterade och att en säkerhetsprövningsintervju genomförs på ett likvärdigt sätt i Försvarsmakten. Ifall utredaren lagt till egna frågor är det tillräckligt att svaren sammanfattas på lämplig plats på intervjuguiden eller på lösblad som sparas med guiden. Om det är av särskilt värde för bedömningen ska även ställd fråga skrivas ned tillsammans med svaret.

Efter intervjun ska de uppgifter som har framkommit bearbetas. Det innebär att en bedömning ska göras av en uppgifts relevans från ett säkerhetsperspektiv. De uppgifter, från minnesanteckningarna, som bedöms vara relevanta ska därefter sammanställas på den version av *Intervjuguide säkerhetsprövningsintervju* som är anpassad för den aktuella befattningen.⁵⁷ Därefter ska minnesanteckningarna förstöras.

Slutligen ska de bearbetade uppgifterna analyseras. Analysen ska utmynna i en bedömning av den prövades lojalitet, pålitlighet och sårbarhet, sett ur ett säkerhetsperspektiv. Av bedömningen ska det framgå vilka uppgifter som särskilt legat till grund för den slutsats man gjort, exempelvis om det framkommit att personen har en beroendeproblematik, ekonomiska problem eller kontakter av betydelse. Information om vilket intryck personen gett under intervjun kan även läggas till, exempelvis om personen upplevts som särskilt nervös, uppvisat motstånd i samband med vissa frågor eller brustit i samarbete.

Det är även viktigt att notera om det är något som behöver följas upp inom ramen för grundutredningen. Det kan exempelvis röra sig om uppgifter som inte stämmer överens med de intyg som personen lämnat eller något som måste följas upp vid referenstagning. Det kan vara svårt att bedöma den information som framkommer under säkerhetsprövningsintervjun. Det är den lokala säkerhetsorganisationen som i

⁵⁷ Moment 6:97 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

första hand ger stöd vid behov. Stöd för hur bedömningen ska genomföras finns i kapitel 7.

De bearbetade uppgifterna samt efterföljande analys och bedömning omfattas av försvarssekretess, lägst säkerhetsskyddsklass begränsat hemlig. Läs mer om sekretessbedömning i avsnitt 3.3.

Läs mer om krav på dokumentation i avsnitt 6.16 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

7 Tolkningshjälp och bedömning

Bild 7.1 Försvarsmakten.

Organisationsenheten ska genomföra en bedömning av den prövades lojalitet, pålitlighet och sårbarhet ur ett säkerhetsperspektiv vid följande tillfällen:

- I samband med att en grundutredning avslutas.
- Efter åtgärder som vidtas under uppföljningen av säkerhetsprovningen, som exempelvis det uppföljande samtalet eller i samband med en utredning i personärende.
- Efter det avslutande samtalet.

Bedömningen görs av den organisationsenhet som beslutar om anställning eller annat deltagande i den säkerhetskänsliga verksamheten.

Denna bedömning är komplicerad och ställer krav på förmågan att inhämta, bearbeta och analysera information. Som stöd i detta arbete finns bedömningskriterierna samt modellen för signifikansbedömning, vilka beskrivs under avsnitt 7.4 och 7.5. Därutöver finns ett antal generella principer som den som ansvarar för bedömningen behöver ta hänsyn till.

7.1 Helhetsbedömning

Bedömningen ska utgå ifrån de uppgifter som kommit fram under grundutredningen, uppgifter som har lämnats ut efter registerkontroll samt omständigheterna i övrigt. Hänsyn ska även tas till den verksamhet som prövningen gäller. Bedömningsunderlaget ska alltså vara allsidigt och ge en helhetsbild av den prövade. Relevanta uppgifter kan även inhämtas från uppföljningen av tidigare säkerhetsprövning, men även den personkännedom som i övrigt finns vid organisationsenheten kan ge stöd vid bedömningen.

7.1.1 Kravnivå

Säkerhetsprövningen ska utmynna i en bedömning av huruvida den prövade uppfyller kraven för en godkänd säkerhetsprövning för den aktuella befattningen. Om det inte framkommit några uppgifter som indikerar att personen är opålitlig, illojal eller sårbar kan personen bedömas uppfylla kraven. Med hänsyn till att den som genomför säkerhetsprövningen måste göra en helhetsbedömning i varje enskilt fall, finns det inte någon uttalad konkret kravnivå att förhålla sig till.

I de fall det framkommer säkerhetsmässigt problematiska omständigheter eller brister måste dessa vägas mot eventuella förmildrande omständigheter och styrkor. Det innebär att en person, beroende på omständigheterna, kan bedömas uppfylla kraven för en godkänd säkerhetsprövning även om det föreligger säkerhetsmässiga brister. Helhets-

bedömningen bör även ta hänsyn till om det är möjligt att omhänderta säkerhetsmässiga brister genom att organisationsenheten vidtar kompensatoriska skyddsåtgärder, exempelvis skyddssamtal eller restriktioner.

Toleransen för oklarheter är mindre i högre säkerhetsklasser, exempelvis om det inte går att klarlägga vissa omständigheter. Det innebär i praktiken att en person kan bedömas uppfylla kraven för en godkänd säkerhetsprövning i säkerhetsklass 3, men inte i säkerhetsklass 1 eller 2. För placering på befattning i säkerhetsklass 1 bör det inte finnas några oklarheter eller identifierade brister.

7.2 Informationsvärdering

Bedömningsunderlaget ska i största möjliga mån grunda sig på uppgifter som verifierats mot tillförlitliga informationskällor. Om det råder osäkerhet avseende källans tillförlitlighet eller informationens sakriktighet bör informationen bekräftas innan den ligger till grund för en bedömning av den prövade.

Bedömningen av tillförlitlighet och sakriktighet är väsentlig vid inhämtning av information som av olika anledningar riskerar att förvrängas eller feltolkas, som exempelvis en uppgift som inhämtats vid referenstagning eller information som framkommit vid säkerhetsrapportering. Även en uppgift som den prövade själv lämnat kan behöva kontrolleras mot en tillförlitlig källa. Om informationen inte kan bekräftas måste utredaren ta ställning till huruvida den oklarhet som detta innebär är acceptabel för den aktuella befattningen.

Inom ramen för säkerhetsprövningen kan en källa vara en person, som exempelvis en referens eller sagesman till en säkerhetsrapport eller en annan myndighet, som Kronofogden eller Skatteverket. Källan kan

vidare utgöras av dokumentation från exempelvis tidigare grundutredning.

Sakriktigheten bedöms utifrån källans närhet till informationen samt om informationen styrks av andra källor. Det är inget krav att ange sakriktighet, men sakriktighetsskattningen kan användas som stöd för att bedöma sannolikheten för att en viss omständighet är sann.

Sakriktighet kan anges enligt följande:

Beteckning	Begrepp	Innebörd
1	Bekräftad	Information vilken överensstämmer med tidigare information från minst en säkerställd oberoende källa.
2	Sannolikt riktig	Information vilken överensstämmer med tidigare information från minst en sannolikt oberoende källa.
3	Möjligen riktig	Information vars innehåll inte i sak strider mot tidigare dokumenterade förhållanden eller uppträdanden och där en högre grad av sakriktighet inte kunnat fastställas.
4	Tvivelaktig	Information vars innehåll avviker från tendenser i tidigare rapporter eller tidigare dokumenterade förhållanden eller uppträdanden och där en högre grad av sakriktighet inte kunnat fastställas.
5	Osannolik	Information vars innehåll tydligt motsäger tidigare rapporter eller direkt strider mot dokumenterade förhållanden eller uppträdande och där en högre grad av sakriktighet inte kunnat fastställas.
6	Sakriktigheten kan inte bedömas	Information som inte relaterar till eller kan jämföras med tidigare dokumenterade förhållanden eller uppträdande.

7.3 Säkerhet i bedömning

Bedömningen av en persons lojalitet, pålitlighet samt eventuella sårbarheter ska enbart utgå ifrån säkerhetsperspektivet och ska ske så objektivt som möjligt. Det är dock nästintill en omöjlighet att den som genomför bedömningen inte har egna personliga åsikter och tankar baserade på egna erfarenheter och upplevelser. Det är viktigt att vara medveten om dessa tankar och inte låta dessa utgöra en grund för bedömningen.

Beroende på omständigheterna kommer bedömningen att vara mer eller mindre säker. För att minimera risken att dra felaktiga slutsatser ska säkerheten i den egna bedömningen beaktas. Som stöd kan Försvarsmaktens metod för att uttrycka sannolikhet i bedömningar användas. Sannolikheten bedöms utifrån hur många faktorer som ger stöd till, alternativt talar emot bedömningen samt faktorernas tyngd.

Sannolikhet i bedömningar uttrycks i Försvarsmakten enligt följande:

Beteckning	Begrepp	Innebörd
1	Bekräftad	Bekräftad information är att betrakta som fakta, till exempel om en person är dömd för brott eller blir påkommen med att ljuga i självrapporteringsformuläret.
2	Sannolik	Bedömningen stöds av flera signifikanta och tydliga faktorer där innebörden kan tolkas entydigt, till exempel då personen förnekar en händelse, men flera oberoende källor ger en annan bild.
3	Troligen	Bedömningen stöds av flera signifikanta faktorer men innebörden kan inte tolkas entydigt, till exempel då ett mindre antal referenser ger en relativt samstämmig bild, men med olika grad av tillförlitlighet.

Beteckning	Begrepp	Innebörd
4	Möjligen	Bedömningen stöds av ett fåtal faktorer. Innebörden är tvekydig och kan tolkas på flera sätt, till exempel då det ryktesvägen, på oklara grunder, framkommer säkerhetsmässigt problematiska uppgifter.
5	Tveksamt	I det närmaste inga faktorer talar till stöd för bedömningen, men det går inte att utesluta, till exempel då det i en referenstagning framkommer en stark negativ bild av den prövade från en källa vars tillförlitlighet är oklar och där bilden av den prövade inte delas av andra oberoende referenser.

Läs mer om konfidensgrader och uttryckssätt i bedömningar i *Reglemente Underrättelsetjänst* (R UND).

7.4 Bedömningskriterier

7.4.1 Lojalitet

Bild 7.2 Hampus Hagstedt/Försvarmakten.

Lojalitet ur ett säkerhetsperspektiv handlar om lojalitet mot Sveriges inre och yttre säkerhet, Sveriges försvarsförmåga, nationella oberoende och demokratiska statsskick. Den som genomför säkerhetsprövningen ska alltså bedöma om den prövade är lojal mot Sveriges säkerhet samt utreda sådana omständigheter som indikerar en faktisk illojalitet. Om dubbla lojaliteter förekommer, men som inte direkt innebär en lojalitetsbrist, ska det beaktas om en sådan skulle kunna uppstå vid en framtida konflikt med Försvarsmaktens intressen.

Faktorer som kan indikera en faktisk eller potentiell bristande lojalitet är exempelvis:

- Lojalitet till annan nation, exempelvis till följd av dubbelt medborgarskap eller utländsk härkomst.
- Känsломässiga lojalitetsband till familj bosatt i annat land.
- Engagemang i en organisation eller rörelse som hotar Sveriges inre eller yttre säkerhet, till exempel våldsbejakande höger- eller vänsterextremism eller islamistiska miljöer.
- Engagemang i företag, förening eller organisation som skulle kunna dra nytta av personens kunskaper om Försvarsmakten och vara en källa till inflytande, status eller ge den prövade ekonomiska fördelar.
- Illojalt agerande med grund i hämndlystnad, missnöje eller egen agenda.
- Beteenden som kan skada förtroendet för Sverige eller Försvarsmakten, som exempelvis att sprida subversiva eller kraftigt samhällskritiska budskap på sociala medier.

7.4.2 Pålitlighet

Pålitlighet ur ett säkerhetsperspektiv handlar om det går att lita på att personen kommer att följa lagar, regler, bestämmelser och överenskommer. Viktiga personliga egenskaper är ärlighet, moral och integritet.

Faktorer som indikerar brister avseende pålitlighet och som därför kan ligga till grund för ett beslut att avbryta säkerhetsprövningen är:

- Brottslig belastning eller misstanke om brott.
- Återkommande oaktsamhet och slarv.
- Återkommande regelöverträdelser.
- Omdömeslöst beteende.
- Motstånd under säkerhetsprövningsprocessen, som till exempel att ljuga genom att undanhålla eller tillrättalägga information.
- Bedrägligt eller svekfullt beteende.
- Sjukdom som påverkar verklighetsuppfattning eller omdöme.

Under grundutredningen kan det framkomma händelser eller omständigheter som väcker frågetecken avseende personens pålitlighet men som inte är så pass allvarliga att säkerhetsprövningen ska avbrytas. I dessa fall ska det beaktas om det finns ett återkommande mönster av flera mindre incidenter, vilket sammantaget kan indikera en mer allvarlig brist, som exempelvis personens lag- och regelefterlevnad, omdöme samt förmåga att ta ansvar.

Det kan röra sig om:

- Ringa brott, trafikförseelser samt alkoholrelaterade incidenter, som exempelvis omhändertagande enligt lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer.

- Oansvarigt ekonomiskt beteende, som till exempel att personen är sen med att betala räkningar, drar på sig betalningsanmärkningar och har flertalet konsumtionslån eller krediter, men som i sig inte leder till skulder hos Kronofogden eller annan ekonomisk problematik.
- Incidenter, som till exempel konflikter eller missnöje på arbetsplatsen, ilska- och aggressionsproblematik, konfliktfyllda relationer, olämpligt beteende på internet och sociala medier.

7.4.3 Sårbarhet

Sårbarhet i säkerhetshänseende handlar om personliga förhållanden eller egenskaper som försätter den prövade i en beroendeställning samt ökar den prövades mottaglighet för påverkan.

Faktorer som kan indikera sårbarhet är:

- Narkotikabruk och alkoholproblematik.
- Annan beroendeproblematik, som till exempel spel-, shopping- eller sexberoende.
- Ekonomiska svårigheter eller att befinna sig i en ekonomisk beroendeställning.
- Psykisk ohälsa.
- Relationsproblematik.
- Hög exponering samt naivt kontaktsökande på sociala medier.

Det är även viktigt att beakta omständigheter som kan komma att utnyttjas mot den prövade i utpressningssyfte, exempelvis sådant som personen undanhåller och som skulle kunna skada personens rykte och status eller relationen till familj och arbetsgivare, om det avslöjades. Det kan röra sig om att den prövade:

- Lämnat falska uppgifter avseende utbildnings- eller arbetslivs-erfarenhet, vilket skulle kunna leda till att personen förlorar arbetet om det uppdragas.
- Har, eller har haft, en dold missbruks- eller beroendeproblematik.
- Deltar i kriminell verksamhet eller har kontakter med kriminella personer eller nätverk.
- Gjort en stor ekonomisk förlust som väcker skamkänslor.
- Är otrogen mot sin partner alternativt har ett sexuellt beteende som är skambelagt eller som skulle kunna väcka omgivningens ogillande om det uppdragades, exempelvis köp av sexuella tjänster.
- Deltar i en olaglig aktivitet i Sverige eller utomlands.

7.5 Signifikansbedömning

Om det framkommer omständigheter eller brister som kan få betydelse ur ett säkerhetsperspektiv ska det göras en bedömning av vilken signifikans uppgifterna har för säkerhetsprövningen. Som stöd finns modellen för signifikansbedömning som tar utgångspunkt i bedömningsfaktorerna nedan.

7.5.1 Allvarlighet

Allvarligheten i det inträffade samt hur stor betydelse händelsen eller omständigheten får för bedömningen beror först och främst på dess karaktär, det vill säga vad som har hänt samt omständigheterna kring händelsen. Informationen bör därför brytas ner i relevanta beståndsdelar där det säkerhetsmässiga problemet identifieras. Därefter klarläggs hur allvarligt och hur omfattande problemet är.

EXEMPEL

Rattonykterhet är ett lagbrott, vilket kan tyda på bristande lag- och regelefterlevnad. Det kan också vara en indikator på att personen har alkoholproblem, vilket är problematiskt ur ett säkerhetsperspektiv. Därtill kan handlingen indikera att personen är risktagande, impulsiv och omdömeslös. Hur omfattande och allvarlig den säkerhetsmässiga problematiken är beror bland annat på hur mycket personen druckit, var personen kört, dag i veckan och tid på dygnet, samt orsaken till att personen satt sig bakom ratten.

7.5.2 Omständigheter

Det är viktigt att beakta omständigheterna kring problematiken och i vilken utsträckning dessa påverkat händelsen. Det ska därför klarläggas om det funnits bakomliggande faktorer i personens livssituation, som kan tänkas vara orsaken till det som hänt. Om bidragande omständigheter förändrats sedan händelsen kan en annan bedömning göras än om situationen är densamma. Ta även hänsyn till i vilken utsträckning personen agerat eller deltagit medvetet och uppsåtligt. Ett uppsåtligt agerande är säkerhetsmässigt mer allvarligt än om det skett oavsiktligt.

EXEMPEL

Viktiga omständigheter kring rattonykterheten kan exempelvis vara personens livsomständigheter i övrigt, som hur personen mår, om personen är utsatt för stress eller har en oordnad social situation. Sådana omständigheter kan indikera att personen dricker för att hantera sin problematik, vilket är allvarligt ur ett säkerhetsperspektiv. Därtill är det viktigt för bedömningen av pålitlighet att beakta om personen erkänt brottet och tagit ansvar för sitt agerande samt i vilken utsträckning det var uppsåtligt. Om personen kört bil dagen efter en fest, trott sig vara nykter, och erkänt brottet kan detta möjligen anses vara förmildrande omständigheter från ett säkerhetsperspektiv.

7.5.3 Motivbild

Personens motiv till händelsen eller omständigheten ska beaktas. Om personen menat väl, men konsekvenserna trots det blivit oväntat negativa kan händelsen möjligen bedömas som något mindre signifikant för säkerhetsprövningen. En medvetet illvillig eller hämndlysten motivbild är istället synnerligen allvarligt ur ett säkerhetsperspektiv.

EXEMPEL

Att medvetet framföra ett fordon under alkoholpåverkan är en säkerhetsmässigt problematisk motivbild till händelsen. En potentiellt förmildrande omständighet skulle kunna vara att personen väntat tills att den trott sig vara nykter, trots att inte så var fallet.

7.5.4 Närhet i tid och frekvens

När en händelse inträffat är närheten i tid viktig för bedömningen. Om händelsen ligger flera år tillbaka i tiden och inte har återupprepats, talar det till personens fördel. Har händelsen inträffat i närtid blir det svårare att bedöma, dels då personen kanske fortfarande är negativt påverkad av den, dels då det inte gått så pass lång tid att personen kunnat påvisa att den vidtagit åtgärder för att förhindra att händelsen inträffar igen. Andra viktiga faktorer att beakta är om det rör sig om enstaka eller upprepade händelser. Även säkerhetsmedvetna och laglydiga personer kan göra fel och om det endast är en enstaka, isolerad händelse kan det tala till personens fördel. Upprepad problematik är försvarande från ett säkerhetsperspektiv, då det kan vittna om underliggande brister hos personen som innebär en förhöjd risk för framtida problematik.

EXEMPEL

Om rattonykterheten skett i närtid går det inte att bedöma huruvida personen dragit lärdom av händelsen eller om personen skulle kunna försätta sig i samma situation igen. Är det första och enda gången som personen dömts för rattfylleri är det möjligt att händelsen kan tolkas som en isolerad händelse, snarare än som ett uttryck för bristande regelefterlevnad och en alkoholproblematik. Även om personen bara dömts för rattfylleri vid ett tillfälle, är det ändå möjligt att personen regelbundet framfört fordon under berusning utan att ha blivit påkommen.

7.5.5 Ålder och mognad

Personens ålder och mognad vid tidpunkten för det inträffade påverkar bedömningen av vilken betydelse händelsen har från ett säkerhetsperspektiv. Om personen var väldigt ung, och händelsen kan kopplas till ett ”ungdomligt oförstånd” och en omogenhet, kan den möjligen få en

mindre betydelse för bedömningen. Handlar det däremot om en äldre, vuxen, person som kan antas ha full förståelse för konsekvenserna av sitt eget handlande får händelsen en större betydelse för bedömningen. Oaktat åldern är det dock viktigt att beakta om personen förstått allvaret i händelsen och tagit ansvar för det inträffade.

EXEMPEL

Ungdomligt oförstånd eller omogenhet är aldrig en ursäkt vid rattonykterhet, men är ändå viktigt att beakta. I en jämförelse mellan två fall, där rattonykterheten skett för fem år sedan och personerna i fråga var 18 respektive 38 år gamla vid tillfället, kan rattonykterheten möjligen anses än mer försvårande för den äldre personen. Mognadsmässigt kan den yngre personen ha utvecklast mycket under de åren, medan den äldre personen borde ha haft bättre omdöme i den åldern. Båda har dock kört onyktra med vetskapen om att det är olagligt och att de utsätter sig själva och andra för stor fara, vilket alltid är allvarligt ur ett säkerhetsperspektiv.

7.5.6 Beteendemässiga förändringar och övriga åtgärder

I vilken utsträckning personen vidtagit åtgärder för att förändra sitt beteende och de omständigheter som legat till grund för händelsen är viktiga faktorer i bedömningen. Det kan exempelvis handla om att personen fullgjort rehabilitering eller distanserat sig från en säkerhetsmässigt problematisk verksamhet eller person. Om personen inte tagit ansvar för händelsen, inte vidtagit några konkreta åtgärder, inte medverkat i behandling eller gjort beteendemässiga förändringar talar det till personens nackdel. Det finns då anledning att förvänta sig en större risk för framtida problembeteenden.

EXEMPEL

Om personen som kört rattonykter genomgått rehabilitering och därefter kan påvisa att den anpassat sin alkoholkonsumtion samt sitt beteende i samband med alkoholintag talar det till personens fördel.

7.5.7 Bristande samarbete

Bild 7.3 Försvarsmakten.

Att ljuga genom att undanhålla eller tillrättalägga information under säkerhetsprövningsprocessen är mycket problematiskt ur ett säkerhetsperspektiv och försvårande för den prövade. Ett sådant agerande indikerar brister i personens omdöme samt ger anledning att ifrågasätta om personen har viljan eller förmågan att följa säkerhetsrelaterade regler och bestämmelser framöver.

Om en person medvetet undanhåller information, eller på annat sätt inte samarbetar under säkerhetsprövningsintervjun, är det anledning nog att avsluta säkerhetsprövningen. I bedömningen av huruvida en person medvetet undanhållit information, måste det dock beaktas om personen helt enkelt kan ha glömt att berätta, missförstått frågan, eller inte trott att uppgiften varit relevant.

Följande måste alltså klarläggas:

- Vilken information har personen undanhållit och är denna information signifikant för säkerhetsprövningen?
- Varför har personen undanhållit informationen? Har personen trott att informationen inte var relevant eller har det varit ett aktivt val för att informationen sannolikt skulle få en negativ inverkan på bedömningen? Om personen påstår att den glömt informationen måste det beaktas om detta är rimligt eller inte utifrån exempelvis hur lång tid som förflutit sedan händelsen inträffade.

EXEMPEL

Om personen som kört rattonykter inte samarbetar i säkerhetsprövningen, exempelvis genom att undvika att svara på frågor, tillrättalägga information, förminska händelsens betydelse eller påstå sig inte minnas händelsen, försvårar det situationen för den prövade samt möjligheten att göra en korrekt säkerhetsmässig bedömning. Med hänsyn till personens berusningsgrad kan dock minnesbegränsningar vara rimliga.

7.5.8 Påverkan, utpressning, utnyttjande och tvång

I vilken utsträckning händelsen eller omständigheterna gör personen mottaglig för olika former av påverkan ska alltid beaktas. Det kan röra

sig om påverkan för utpressning, tvång, manipulation eller en lojalitetskonflikt. Om händelsen, eller den prövades hantering av händelsen, skapar potential för påverkan eller gör personen mottaglig för utpressning kan händelsen anses vara mer säkerhetsmässigt försvårande. Potential för påverkan kan exempelvis uppstå om personen undanhåller en händelse eller en omständighet utifrån vetskapen om att ett avslöjande skulle kunna få betydande negativa konsekvenser. Exempel på frågeområden där en person kan vara mer benägen att ljuga, undanhålla eller tillrättalägga information är brottslighet, narkotika, utbildning- och arbetslivserfarenhet samt motgångar och missnöje.

EXEMPEL

Om personen döljer sin rattonykterhet utifrån en rädsla för att förlora sitt arbete är personen mottaglig för utpressning, vilket i sin tur innebär att händelsen blir säkerhetsmässigt mer försvårande. Sådan utpressning skulle kunna ske genom att en antagonistisk aktör får reda på rattonykterheten, alternativt aktivt försätter personen i en situation där den kan bli påkommen med att köra onykter, och därefter tvingar personen till att påbörja ett ofrivilligt samarbete under hot om att annars bli avslöjad eller anmäld.

7.6 Generella skyddsfaktorer

Om det framkommit omständigheter som är signifikanta för säkerhetsprövningen kan de generella skyddsfaktorerna vara ett ytterligare stöd i bedömningen. De generella skyddsfaktorerna är förmildrande omständigheter som kan beaktas i bedömningen av om den prövade uppnår kraven för en godkänd säkerhetsprövning.

De generella skyddsfaktorerna är:

- Att självmant ta initiativ till att berätta om en händelse eller omständigheterna kring den är positivt ur ett pålitlighetsperspektiv. Det indikerar att personen är ansvarstagande, har ett gott omdöme samt att personen sannolikt skulle rapportera en eventuell framtida säkerhetsmässig problematik.
- Att svara ärligt och heltäckande på alla frågor utan att göra motstånd eller undanhålla information är positivt ur ett pålitlighetsperspektiv och indikerar att personen är öppen, ärlig och samarbetsvillig.
- Att personen sökt stöd och fullföljt behandling för en viss problematik är positivt ur både ett sårbarhets- och pålitlighetsperspektiv. Det indikerar att den prövade är hjälpsökande och ansvarstagande, vilket minskar risken för framtida säkerhetsmässig problematik.
- Att personen uppvisat positiva beteendemässiga förändringar, och löst eller troligtvis kommer att lösa den säkerhetsmässiga problematiken, är positivt ur både ett pålitlighets- och sårbarhetsperspektiv. Det indikerar att personen är ansvarstagande och att denne vidtagit åtgärder för att minska sårbarheten.

8 Kontroll i register

Bild 8.1 Jimmy Croona/Försvarmakten.

Om en befattning är placerad i säkerhetsklass ska säkerhetsprövningen omfatta en registerkontroll. Det innebär att Säkerhetspolisen, efter ansökan från Försvarmakten, hämtar uppgifter från register som omfattas av:

- lag (1998:620) om belastningsregister
- lag (1998:621) om misstankeregister
- lag (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område
- lag (2019:1182) om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter.

Uppgifter från registerkontrollen hämtas löpande under den tid som deltagandet i den säkerhetskänsliga verksamheten pågår. Vid placering i säkerhetsklass 1 och 2 kontrolleras även den prövades make, maka eller sambo, så kallad medkontrollerad.

OBSERVERA

Den särskilda personutredningen genomförs av Säkerhetspolisen som en del av registerkontrollen. Uppgifter som framkommer under den särskilda personutredningen lämnas endast ut till Försvarsmakten efter beslut av Registerkontrolldelegationen vid Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden.

En ansökan om registerkontroll får skickas in till personalsäkerhetsavdelningen först efter att organisationsenheten genomfört en grundutredning och gjort bedömningen att den prövade uppfyller kraven för en godkänd säkerhetsprövning. Utgångspunkten är att den prövade ska antas komma att anställas eller på annat sätt delta i verksamheten. I samband med registerkontroll för befattning i säkerhetsklass 1 och 2 ska även en särskild personutredning genomföras. En sådan utredning genomförs av Säkerhetspolisen och omfattar bland annat en undersökning av den kontrollerades ekonomiska förhållanden.

En registerkontroll får endast genomföras om den som säkerhetsprovningen gäller har lämnat sitt samtycke. Kravet på samtycke omfattar dock inte värnpliktiga som är placerade i säkerhetsklass 3. Den organisationsenhet som genomför säkerhetsprovningen ska informera den prövade om vad en registerkontroll innebär och ansvarar för att den prövade lämnat sitt samtycke. Om samtycke inte lämnas ska grundutredningen avslutas.⁵⁸ Något krav på samtycke från medkontrollerad vid registerkontroll i säkerhetsklass 1 och 2 finns inte.

58 Moment 6:23 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

Läs mer om samtycke och information till den som ska provas i avsnitt 6.3.

Efter att en ansökan om registerkontroll skickats in från organisationsenheten kan personalsäkerhetsavdelningen besluta att grundutredningen ska kompletteras. Exempel på när det finns behov av komplettering kan vara om personen tidigare inte uppfyllt kraven för en godkänd säkerhetsprövning eller om personen är eller har varit föremål för en utredning i personärendet. Om behov av komplettering finns kommer personalsäkerhetsavdelningen kontakta säkerhetsorganisationen vid aktuell organisationsenhet.

8.1 Utlämning av uppgifter

OBSERVERA

Det är viktigt att kontrollorsakstexten är tydligt skriven eftersom den direkt påverkar om Försvarsmakten kommer att få information från registerkontrollen. Om kontrollorsakstexten är otydlig finns risk att uppgifter av betydelse för säkerhetsprövningen inte lämnas ut.

Det är Registerkontrolldelegationen vid Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden som beslutar om uppgifter som framkommit i samband med registerkontroll ska lämnas ut. Om den prövade förekommer i något av de register som Säkerhetspolisen kontrollerar får dessa uppgifter endast lämnas ut till Försvarsmakten om de bedöms vara av betydelse för säkerhetsprövningen. För att uppgifter om en medkontrollerad ska lämnas ut måste dessa bedömas vara absolut nödvändiga för säkerhetsprövningen. Relevansbedömningen utgår ifrån vilka uppgifter som framkommit, beskrivningen i kontrollorsakstexten samt vilken säkerhetsklass som är aktuell.

Ifall den prövade förekommer i något register kan Registerkontrolldelegationen besluta att den prövade ska få möjlighet att yttra sig över samtliga eller delar av de uppgifter som Säkerhetspolisen avser lämna ut, så kallad kommunikering. Detta genomförs inte om uppgifterna som ska lämnas ut omfattas av sekretess i förhållande till den enskilde. Efter att den prövade kommunicerats beslutar Registerkontrolldelegationen om uppgifterna ska lämnas ut till Försvarsmakten. I regel medföljer då även den prövades yttrande.

Om det finns en uppgift om den prövade som inte lämnas ut framgår inte det av svaret på ansökan om registerkontroll. Det innebär att den prövade kan förekomma i olika register utan att Försvarsmakten får kännedom om det, eftersom Registerkontrolldelegationen bedömt att uppgifterna inte är relevanta för säkerhetsprövningen.

8.2 Registerkontrollprocessen

En registerkontroll omfattar ett antal olika steg där flera organisationsenheter och myndigheter är inblandade. Den inledande processen genomförs genom att:

1. Organisationsenheten ansöker om registerkontroll via registerkontrollrutinen i IS UNDSÄK. Ansökan skickas till personalsäkerhetsavdelningen.
2. Personalsäkerhetsavdelningen kontrollerar att uppgifterna är korrekta samt att det inte föreligger annat hinder och skickar registerkontrollen vidare till Säkerhetspolisen.
3. Säkerhetspolisen registrerar ansökan och påbörjar därefter kontrollen om personen förkommer i något av de olika registren. Datum för när en registerkontroll aktiveras anges som "Säpo-datum" eller "RK-datum".

Beroende på om Säkerhetspolisen lämnat ut några uppgifter eller inte påverkas processen på olika sätt och kan därför ta olika lång tid.

8.2.1 Inga uppgifter lämnas ut

4. Om personen inte förekommer i något register, eller om Registerkontrolldelegationen beslutar att uppgifter inte ska lämnas ut, skickas registerkontrollen tillbaka till personalsäkerhetsavdelningen.
5. Personalsäkerhetsavdelningen fattar ett beslut i ärende om säkerhetsprövning om att personen uppfyller kraven för en godkänd säkerhetsprövning. Därefter skickas registerkontrollen tillbaka till organisationsenheten.
6. Organisationsenheten meddelar personalsäkerhetsavdelningen via registerkontrollrutinen i IS UNDSÄK om personen deltar i verksamheten eller inte, i enlighet med beslutet.
7. Om registerkontrollen avanmäls vid organisationsenheten, genom alternativet ”Deltar inte”, meddelas Säkerhetspolisen som därefter avslutar registerkontrollen.

8.2.2 Uppgifter lämnas ut

4. Om en person förekommer i något register sammanställer Säkerhetspolisen uppgiften och föredrar ärendet för Registerkontrolldelegationen.
5. Om Registerkontrolldelegationen beslutar att uppgiften ska lämnas ut till Försvarsmakten genomför Säkerhetspolisen kommunikering med den berörde. Den prövade får två veckor på sig att yttra sig över uppgifterna, som eventuellt kommer att lämnas ut.
6. När yttrandefristen löpt ut eller efter att den prövade yttrat sig fattar Registerkontrolldelegationen ett slutgiltigt beslut om utläm-

ning. Registerkontrollen skickas, tillsammans med ett utlämningsunderlag, till personalsäkerhetsavdelningen.

7. Personalsäkerhetsavdelningen bereder ärendet och fattar ett skriftligt beslut i ärende om säkerhetsprövning. Av beslutet framgår det om den prövade uppfyller kraven för en godkänd säkerhetsprövning eller inte samt om beslutet är förenat med villkor, som exempelvis restriktioner eller särskild uppföljning.
8. Beslutet skickas till organisationsenheten som, genom att under-teckna mottagningsbeviset, meddelar om personen deltar i verksamheten eller inte i enlighet med beslutet. Mottagningsbeviset ska återsändas till personalsäkerhetsavdelningen inom en månad.

Om organisationsenheten angett på mottagningsbeviset att den prövade inte deltar i verksamheten är det personalsäkerhetsavdelningen som meddelar Säkerhetspolisen som därefter avslutar registerkontrollen.⁵⁹

8.3 Ansökan om deltagande i säkerhetskänslig verksamhet

En person kan delta i Försvarsmaktens säkerhetskänsliga verksamhet utan att den aktuella befattningen är placerad i säkerhetsklass. I detta fall får befattningshavaren endast ta del av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter upp till nivå begränsat hemlig och delta i verksamhet där den som mest kan orsaka en ringa skada för Sveriges säkerhet.

Varje organisationsenhet ska löpande föra en förteckning över vilka personer som deltar i den säkerhetskänsliga verksamheten utan att ha en befattning som är placerad i säkerhetsklass.⁶⁰ Syftet med förteckningen är att få en spårbarhet över vilka som deltar i den säkerhetskänsliga

⁵⁹ Moment 6:58-59 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

⁶⁰ Moment 6:11 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

verksamheten. Förteckningen upprättas i samband med registrering av ansökan om deltagande i säkerhetskänslig verksamhet. Denna ansökan ska sändas till personalsäkerhetsavdelningen genom registerkontrollrutinen i IS UNDSÄK.⁶¹

En ansökan om deltagande i säkerhetskänslig verksamhet har ingen koppling till Säkerhetspolisen, utan hanteras endast av personalsäkerhetsavdelningen enligt denna process:

1. Organisationsenheten ansöker om deltagande i säkerhetskänslig verksamhet via registerkontrollrutinen i IS UNDSÄK.
2. Personalsäkerhetsavdelningen kontrollerar att uppgifterna i ansökan är korrekta och att det inte finns några hinder mot ett beslut om godkänd säkerhetsprövning.
3. Personalsäkerhetsavdelningen fattar ett beslut som innebär att personen uppfyller kraven för en godkänd säkerhetsprövning avseende befattning i säkerhetskänslig verksamhet.
4. Beslutet sänds digitalt till organisationsenheten som därefter meddelar personalsäkerhetsavdelningen, via registerkontrollrutinen i IS UNDSÄK, om personen deltar i verksamheten eller inte.

Om det finns omständigheter som leder till att personalsäkerhetsavdelningen inleder en utredning i personärendet kan ett skriftligt beslut i ärendet om säkerhetsprövning fattas. Av beslutet framgår det om den prövade uppfyller kraven för en godkänd säkerhetsprövning eller inte med anledning av de uppgifter som inkommit samt om beslutet är förenat med villkor, som exempelvis särskild uppföljning.

Beslutet skickas till organisationsenheten som, genom att underteckna mottagningsbeviset, meddelar om personen deltar i verksamheten eller

61 Moment 6:40 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

inte i enlighet med beslutet. Mottagningsbeviset ska återsändas till personalsäkerhetsavdelningen inom en månad.⁶²

TIPS

Mer information om praktisk hantering av registerkontroller finns i *Manual för lokal handläggare* i Registerkontrollrutinen i IS UNDSÄK.

⁶² Moment 6:58-59 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

9 Beslut i ärende om säkerhetsprövning

I Försvarsmakten är det chef för personalsäkerhetsavdelningen som beslutar om den prövade uppfyller kraven för en godkänd säkerhetsprövning för den sökta befattningen.⁶³ Innan ett beslut i ärende om säkerhetsprövning är fattat är inte säkerhetsprövningen godkänd och den prövade får därmed inte delta i den säkerhetskänsliga verksamheten. Ett sådant beslut fattas i samband med att ansökan om registerkontroll kommer åter från Säkerhetspolisen eller efter att en ansökan om deltagande i säkerhetskänslig verksamhet inkommer till personalsäkerhetsavdelningen.

Först efter att organisationsenheten mottagit ett beslut om godkänd säkerhetsprövning kan personen erbjudas den aktuella tjänsten. Det gäller för allt deltagande i verksamheten, även inför utbildning samt provtjänstgöring. Ett beslut i ärende om säkerhetsprövning får inte överklagas.

OBSERVERA

Det är viktigt att rekryterings- och säkerhetsprövningsmomenten ses som en gemensam process. Utlova inte någon anställning innan personalsäkerhetsavdelningen fattat ett beslut om godkänd säkerhetsprövning.

Organisationsenheten ska avsluta säkerhetsprövningen om det, inför eller under, en grundutredning står klart att den prövade inte uppfyller kraven för en godkänd säkerhetsprövning. Om personen inte bedöms uppfylla kraven för en godkänd säkerhetsprövning ska rekryteringsprocessen avslutas och bedömningen ska rapporteras till personalsäkerhets-

⁶³ Försvarsmaktens arbetsordning (FIB 2022:6).

avdelningen. Läs mer om åtgärder när säkerhetsprövningen ska avslutas i avsnitt 6.8.5 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

Ett beslut i ärende om säkerhetsprövning kan meddelas antingen digitalt eller skriftligt.

9.1 Beslut i ärende om säkerhetsprövning som meddelas digitalt

Ett beslut i ärende om säkerhetsprövning som meddelas digitalt innebär i normalfallet att den prövade uppfyller kraven för en godkänd säkerhetsprövning. Det innebär att det inte har framkommit några brister avseende lojalitet, pålitlighet eller sårbarhet i säkerhetshänseende som hindrar att den prövade kan tillträda den aktuella befattningen.

Ett digitalt beslut meddelas direkt i registerkontrollrutinen i IS UND-SÄK genom beslutsformulering *Godkänd säkerhetsprövning*. Organisationsenheten ska därefter via samma rutin meddela personalsäkerhetsavdelningen om personen deltar eller inte i den säkerhetskänsliga verksamheten. Åtgärden ska även genomföras om en person enbart ska delta i säkerhetskänslig verksamhet utan placering i säkerhetsklass.

OBSERVERA

Om befattningen är placerad i säkerhetsklass börjar registerkontrollen löpa i samband med att den registreras hos Säkerhetspolisen, alltså vid tidpunkten för det så kallade Säpodatumet eller RK-datumet.

9.2 Beslut i ärende om säkerhetsprövning som meddelas skriftligt

Ett skriftligt beslut i ärende om säkerhetsprövning innebär att beslutet har föregåtts av en utredning i personärende. En sådan utredning kan genomföras av flera skäl, till exempel om den prövade förekommer i en säkerhetsrapport, tidigare varit föremål för utredning i personärende eller om det inkommit en utlämning från Säkerhetspolisen med uppgifter från registerkontrollen.

OBSERVERA

Ett skriftligt beslut i ärende om säkerhetsprövning benämndes fram till 1 januari 2021 *Säkerhetsskyddsbeslut i personärende*. Det tidigare begreppet används inte längre.

Ett skriftligt beslut översänds till säkerhetschefen på organisationsenheten tillsammans med ett missiv samt ett mottagningsbevis. Organisationsenheten ska inom en månad efter mottagandet av ett beslut meddela personalsäkerhetsavdelningen om den prövade ska delta i den säkerhetskänsliga verksamheten eller inte, samt skyndsamt vidta eventuella skyddsåtgärder enligt beslutet.⁶⁴ Meddelandet görs genom att behörig person fyller i och återsänder det bifogade mottagningsbeviset.

På mottagningsbeviset ska det noteras att organisationsenheten har tagit del av beslutet och om några egna skyddsåtgärder vidtagits. Om personalsäkerhetsavdelningen beslutat att organisationsenheten ska genomföra ett säkerhetssamtal med personen ska dokumentationen från detta samtal senast skickas tillbaka då mottagningsbeviset återsänds. Det

⁶⁴ Moment 6:58-59 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

exemplar av beslutet som sänts till organisationsenheten förvaras därefter i personalsäkerhetsakten.

9.2.1 Beslutsformuleringar

Ett skriftligt beslut i ärende om säkerhetsprövning kan formuleras på följande sätt:

1. Uppfyller kraven för en godkänd säkerhetsprövning avseende befattning i säkerhetsklass 1, 2 eller 3, alternativt säkerhetskänslig verksamhet.

Beslutet innebär att det som framkommit vid säkerhetsprövningen inte i sig är så pass allvarligt att det förhindrar ett beslut om en godkänd säkerhetsprövning. Om beslutet grundar sig på en utlämning från Säkerhetspolisen kan underlaget skickas till organisationsenheten tillsammans med beslutet för kännedom.

2. Uppfyller kraven för en godkänd säkerhetsprövning avseende befattning i säkerhetsklass 1, 2 eller 3, alternativt säkerhetskänslig verksamhet, med följande villkor:

Beslutet innebär att det som framkommit vid säkerhetsprövningen är allvarligt, men att bristerna kan uppvägas av den personkännedom som finns om den prövade eller hanteras genom andra skyddsåtgärder, som till exempel restriktioner eller särskild uppföljning. Läs mer om villkor vid beslut i ärende om säkerhetsprövning i avsnitt 9.3.

3. Uppfyller inte kraven för en godkänd säkerhetsprövning avseende befattning i säkerhetsklass 1, 2 eller 3, alternativt säkerhetskänslig verksamhet.

Beslutet innebär att det som framkommit vid säkerhetsprövningen är så allvarligt att det inte kan uppvägas genom god personkännedom

eller hanteras genom andra skyddsåtgärder. Om den prövade är anställd i Försvarsmakten och om beslutet grundar sig på en utlämning från Säkerhetspolisen kan underlaget skickas till organisationsenheten tillsammans med beslutet, i syfte att underlätta den fortsatta hanteringen av ärendet.

Är personen anställd i Försvarsmakten utgör beslutet i sig inte en saklig grund för uppsägning enligt lagen (1982:80) om anställningsskydd. Det är Försvarsmaktens personalansvarsnämnd (FPAN), som prövar frågor om till exempel skiljande av anställning eller andra disciplinåtgärder. Läs mer om FPAN i kapitel 12.

Om beslutet innebär att den prövade inte uppfyller kraven för en godkänd säkerhetsprövning avseende befattning i säkerhetsklass, men bedöms kunna delta i en befattning som endast innebär deltagande i säkerhetskänslig verksamhet, ska organisationsenheten skyndsamt ansöka om en sådan, så kallad Ej RK.⁶⁵

4. Uppfyller inte kraven för en godkänd säkerhetsprövning avseende <specifik befattning>.

Beslutet innebär att det som framkommit vid säkerhetsprövningen utgör ett hinder mot att tillträda den specifika befattningen, men att personen trots detta ändå bedöms kunna uppfylla kraven för en annan befattning i samma säkerhetsklass. Det kan exempelvis handla om en sårbarhet som är särskilt problematisk i just den befattningen. Om personen efter detta beslut ska tillträda en annan befattning, ska en ny ansökan om registerkontroll skickas till personalsäkerhetsavdelningen.

Om det som har framkommit under utredningen är så pass allvarligt att personen inte bedöms kunna placeras på en befattning i lägre säkerhets-

65 Moment 6:55 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

klass eller i befattning utanför säkerhetsklass, kan även detta framgå av beslutet i form av en upplysning:

5. Upplysningsvis anser chef för personalsäkerhetsavdelningen att personen, under aktuella förhållanden, inte heller uppfyller kraven för en godkänd säkerhetsprövning avseende annan befattning i säkerhetsklass alternativt säkerhetskänslig verksamhet.

Ovanstående formulering utgör inte en del av beslutet utan ska ses som en inriktning till organisationsenheten under den fortsatta hanteringen av ärendet. Om det framkommit nya uppgifter som kan leda till en annan bedömning ska dessa insändas till personalsäkerhetsavdelningen, med fördel genom en komplettering av en befintlig säkerhetsrapport eller via handlingsrutinen i IS UNDSÄK.

OBSERVERA

Kommunikation med personalsäkerhetsavdelningen sker med fördel i form av en säkerhetsrapport eller via handlingsrutinen i IS UNDSÄK med läsbehörighet till HKV MUST SÄKK SÄKS PERSONÄRENDEN.

9.3 Villkor vid beslut i ärende om säkerhetsprövning

Ett beslut i ärende om säkerhetsprövning kan förenas med villkor för deltagandet. Ett sådant beslut innebär att organisationsenheten måste vidta ytterligare skyddsåtgärder om personen ska delta i verksamheten.⁶⁶

⁶⁶ Moment 6:58 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

Villkoren kan omfatta skyddsåtgärder som:

- Särskild uppföljning
- Restriktioner
- Säkerhetssamtal (se avsnitt 12.3)
- Skyddssamtal (se avsnitt 10.5).

Om personalsäkerhetsavdelningen beslutat om ett villkor gäller detta tills vidare, det vill säga tills ett nytt beslut är fattat utan krav på villkor. Läs mer om omprövning av ett beslut i avsnitt 9.4.

Chef för en organisationsenhet kan, inom ramen för arbetsledningsrätten och övriga mandat, besluta om tillfälliga skyddsåtgärder, exempelvis under tiden en utredning pågår. Om tillfälliga skyddsåtgärder har beslutats ska det meddelas till personalsäkerhetsavdelningen.⁶⁷

Läs mer om organisationsenhetens hantering av beslut i ärende om säkerhetsprövning i avsnitt 6.10.3 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

9.3.1 Särskild uppföljning

OBSERVERA

En omprövning av ett beslut i ärende om säkerhetsprövning för-
enat med villkor kräver att förändringarna är konkreta och lång-
siktiga samt att vidtagna åtgärder är dokumenterade.

⁶⁷ Moment 6:12 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

Syftet med den särskilda uppföljningen är att kontrollera och följa en persons utveckling samt att stötta personen med att komma tillrätta med den situation som har föranlett beslutet. Målet med den särskilda uppföljningen är att personen ska kunna placeras på en befattning i säkerhetsklass, placeras i en befattning i en högre säkerhetsklass eller att den särskilda uppföljningen ska kunna avslutas. För att kunna inhämta ett tillräckligt underlag inför en ny bedömning av personen krävs det att uppföljningen fortgår under en längre tid samt att den är väldokumenterad.

Ansvaret för att genomföra den särskilda uppföljningen ligger hos den organisationsenhet som ansvarar för säkerhetsprovningen av personen. Chef för organisationsenheten ska utse vem som ska genomföra den särskilda uppföljningen och se till att personen är behörig.⁶⁸ Uppföljningen kan dock genomföras av annan organisationsenhet där personen för närvarande är verksam, exempelvis vid internationell insats eller tillfällig tjänstgöring.

Den särskilda uppföljningen ska innefatta regelbundna samtal med den prövade. Dessa ska dokumenteras och bevaras vid organisationsenheten.⁶⁹ Samtalen ska främst fokusera på den problematik som låg till grund för beslutet, men kan även beröra andra relevanta omständigheter som ur ett säkerhetsperspektiv kan bli en följd av grundproblematiken, till exempel kan ett missbruk leda till andra problem i form av ekonomiska svårigheter och psykisk ohälsa. Den särskilda uppföljningen kan även innehålla åtgärder så som att följa upp en rehabilitering genom kontakt med vårdgivare (efter medgivande från den enskilde) eller en ekonomisk problematik genom kontinuerliga ekonomiska kontroller.

⁶⁸ Försvarsmaktens arbetsordning (FIB 2022:6).

⁶⁹ Moment 6:57 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

9.3.2 Restriktioner

En restriktion innebär begränsningar i deltagandet i den säkerhetskänsliga verksamheten. Det kan exempelvis handla om att en person inte får tillgång till vissa specifika skyddsvärden. Restriktioner genomförs som en skyddsåtgärd när brister i lojalitet, pålitlighet eller sårbarhet i säkerhetshänseende identifierats hos en person. Restriktionerna ska anpassas till de individuella omständigheterna och kan exempelvis omfatta begränsningar i tillgång till vapen, ammunition och sprängmedel, internationell verksamhet inom och utom Sverige samt tillgång till säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter. Organisationsenheten ska utse vem som ansvarar för att följa upp att restriktionerna följs.

9.4 Omprövning av beslut i ärende om säkerhetsprövning

En omprövning av ett tidigare godkänt beslut i ärende om säkerhetsprövning kan ske efter en utredning i personärende. En sådan utredning kan inledas om det framkommer indikationer på brister i lojalitet, pålitlighet eller sårbarhet. Resultatet av en sådan omprövning kan innebära att personen inte längre bedöms uppfylla kraven för en godkänd säkerhetsprövning i aktuell befattning. Om en sådan situation uppstår krävs samverkan mellan HR-funktion och lokal säkerhetsorganisation för att hitta en ny befattning åt personen.

En omprövning kan även vara av positiv karaktär, till exempel om den prövade vidtagit åtgärder som gör att den åter kan placeras på en befattning i säkerhetsklass eller i högre säkerhetsklass än tidigare. Ett sådant beslut förutsätter att nya uppgifter framkommit samt att livssituationen väsentligen förändrats, vilket normalt innebär att en längre tid har passerat. En individuell bedömning görs dock alltid i det enskilda fallet.

Om ett tidigare beslut i ärende om säkerhetsprövning ska omprövas på initiativ av organisationsenheten, ska en hemställan om omprövning sändas in till personalsäkerhetsavdelningen. Hemställan ska innehålla den dokumentation som finns om den prövade samt en bedömning av personens lojalitet, pålitlighet och sårbarhet i säkerhetskänslighet.⁷⁰ Om personen inte är placerad i säkerhetsklass, eller ska placeras i en högre säkerhetsklass, ska framställan kompletteras med en ansökan om registerkontroll för den nya befattningen.

9.5 Delgivning av beslut

Ett beslut i ärende om säkerhetsprövning får delges den prövade om det inte framgår annat av beslutet. I normalfallet ska den prövade endast meddelas om den bedöms uppfylla kraven för en godkänd säkerhetsprövning eller inte. Som skäl för beslutet ska anges att det grundar sig på Försvarsmaktens säkerhetsprövning.⁷¹

Om beslutet har kombinerats med villkor kan bakgrunden till det framgå för att organisationsenheten ska ha möjlighet att vidta rimliga åtgärder. Övriga uppgifter som kan komma att delges är exempelvis en dom, ett strafföreläggande eller skulder till Kronofogden. Om en säkerhetsrapport legat till grund för beslutet är omständigheterna redan väl kända vid organisationsenheten.

Ett beslut i ärende om säkerhetsprövning omfattas av försvarssekretess, lägst säkerhetsskyddsklass begränsat hemlig. Beslutet indikerar att det finns, eller har funnits, säkerhetsmässiga sårbarheter eller brister i personens lojalitet eller pålitlighet, vilket skulle kunna utnyttjas mot den prövade av en antagonistisk aktör. Med hänsyn till det ska beslutet delges restriktivt och enbart till personer som är behöriga, det vill säga som

70 Moment 6:56 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

71 Moment 6:60 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

behöver uppgifterna för att kunna utföra sitt arbete. Det innebär att varken den prövade eller organisationsenheten kan berätta om beslutet för utomstående.

OBSERVERA

Det finns inget krav i Försvarsmakten att kvittera muntlig delgivning eller visning av säkerhetsskyddsklassificerade handlingar i säkerhetsskyddsklasserna begränsat hemlig, konfidentiell eller hemlig.

Vem som är i behov av uppgifterna kan variera från fall till fall. Om en chef med personalansvar fortsatt kommer ha ansvar för den prövade kan chefen behöva få insyn i omständigheterna som legat till grund för beslutet. Om personen däremot ska omplaceras med anledning av beslutet kan det vara tillräckligt att närmaste chef och HR-funktion endast tar del av beslutsformuleringen för att kunna hantera omplaceringen av personen.

Vid omplacering eller byte av befattning till annan organisationsenhet ska mottagande säkerhetsorganisation informeras om beslutet. Detta för att de ska kunna göra en korrekt säkerhetsmässig bedömning av den prövade samt få rätt förutsättningar att hantera personen.

10 Uppföljning av säkerhetsprövning

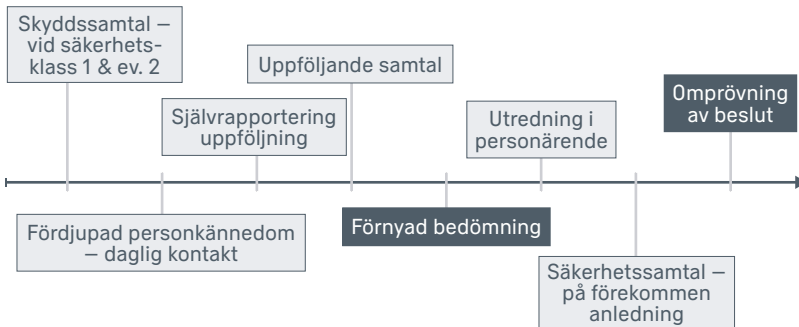

Bild 10.1 Johan Landgren/Försvarsmakten.

Säkerhetsprövningen ska kontinuerligt följas upp så länge personen deltar i den säkerhetskänsliga verksamheten. Personkännedomen ska fördjupas i syfte att organisationsenheten ska kunna förebygga, tidigt uppmärksamma och åtgärda omständigheter som kan få negativa säkerhetsmässiga konsekvenser för personen eller verksamheten. Av särskild vikt är förhållanden som kan påverka risk och mottaglighet för utpressning samt omständigheter som tyder på att personen är i riskzonen för olika typer av missbruk. Andra relevanta omständigheter är kontaktförsök från främmande makt, kontakter med organiserad brottslighet, ekonomisk problematik, brottslig belastning, förändringar i den sociala situationen eller om personen upplevt missnöje med arbetssituationen.

Uppföljning av säkerhetsprövning sker genom en årlig bedömning av den prövades lojalitet, pålitlighet och sårbarhet, sett ur ett säkerhetsperspektiv. En god personkännedom om den prövade är en förutsättning för att kunna följa upp säkerhetsprövningen. Den kontinuerliga kontakten i den dagliga verksamheten är därför den absolut viktigaste delen av uppföljningen. Utöver det ska även dokumentmallen *Självrapporteringsformulär uppföljning* årligen fyllas i och vid behov ska ett uppföljande samtal genomföras i syfte att bibehålla och fördjupa personkän-

nedomen.⁷² Om den prövade anger på självrapporteringsformuläret att den önskar ett uppföljande samtal, kan ett sådant samtal genomföras istället. Organisationsenheten bör ha tydliga rutiner för hur uppföljning genomförs i den egna verksamheten.

Den årliga bedömningen ska genomföras efter genomgång av självrapporteringsformuläret eller efter det uppföljande samtalet. Det ska även identifieras om det finns eventuella utbildningsbehov eller något övrigt behov av att särskilt följa upp personen. Uppföljningen innebär vidare en kontinuerlig uppdatering av personuppgifter i registerkontrollrutinen i IS UNDSÄK. Chef för organisationsenheten beslutar vem som är ansvarig för uppföljningen.⁷³

Ett uppföljande samtal ska genomföras minst var tredje år, i syfte att minimera risken för att omständigheter som är viktiga ur ett säkerhetsperspektiv förbises.⁷⁴ Vid behov kan även andra åtgärder genomföras, exempelvis ekonomisk kontroll eller referenstagning.

10.1 Anmälan om förändring av de personliga förhållandena

Det är viktigt att personer som deltar i den säkerhetskänsliga verksamheten rapporterar sådant som kan komma att påverka säkerhetsprövningen. Syftet är att tidigt kunna uppmärksamma och åtgärda brister och sårbarheter. Det kan handla om exempelvis brottsmisstanke, förändrat civilstånd, betalningsanmärkningar eller skulder till Kronofogden. Organisationsenheten ska informera medarbetare om på vilket sätt som rapporteringen ska ske och vad den ska omfatta.

72 Moment 6:66a-b i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

73 Försvarmaktens arbetsordning (FIB 2022:6).

74 Moment 6:66c i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

10.2 Självrapporteringsformulär uppföljning

Frågorna i dokumentmallen *Självrapporteringsformulär uppföljning* fokuserar på förändringar sedan föregående säkerhetsprövningsintervju eller uppföljande samtal. Den prövade ska årligen redogöra för eventuella förändringar som är av betydelse från ett säkerhetsperspektiv och ange om det finns omständigheter som kan påverka säkerhetsprövningen. Även förändringar avseende en eventuell medkontrollerad ska uppmärksammas. Om personens civilstånd förändrats ska uppgifterna i registerkontrollen korrigeras därefter. Läs mer om avanmälan och ändring i registerkontrollrutinen i *Manual – Registerkontroll*.⁷⁵

I samband med att *Självrapporteringsformulär uppföljning* lämnas in ska den som är ansvarig för uppföljningen bedöma om det finns ett behov av att komplettera underlaget med ett uppföljande samtal. Bedömningen ska dokumenteras på dokumentmallen *Sammanfattande dokumentation uppföljning*. Dokumentationen kan därefter överlämnas till lokal säkerhetsorganisation som vid behov granskar bedömningen. Om den prövade själv upplever ett behov av ett uppföljande samtal ska den som ansvarar för uppföljningen ge möjlighet till det.

OBSERVERA

Organisationsenheten beslutar själv hur och när *Självrapporteringsformulär uppföljning* ska inhämtas, men det ska fyllas i och bedömas en gång per år. Med hänsyn till sekretessen får formuläret inte skickas via e-post. Självrapporteringsformuläret ska alltid undertecknas av den prövade.

⁷⁵ Manualen finns tillgänglig i handling i IS UNDSÄK (*Manual för lokal handläggare i Registerkontrollrutinen*).

Uppgifterna i *Självrapporteringsformulär uppföljning* omfattas av sekretess enligt 35 kap. 1 § första stycket tredje punkten samt 38 kap. 4 § OSL. Underlaget ska därför skrivas ut, fyllas i, undertecknas och därefter antingen överlämnas direkt till mottagaren eller skickas via internposten i ett slutet kuvert. Efter att den som ansvarar för uppföljningen gjort en analys av uppgifterna och därefter gjort en sammanfattande bedömning av den prövade omfattas dokumentmallen av försvarssekretess, lägst säkerhetsskyddsklass begränsat hemlig. Läs mer om sekretessbedömning i avsnitt 3.3.

10.3 Uppföljande samtal

Bild 10.2 Jan Sjöberg.

Den som ska genomföra ett uppföljande samtal ska vara utbildad och bedömd som lämplig. Läs mer om godkända utbildningar i avsnitt 4.7.1.

Ett uppföljande samtal kan genomföras av tre skäl:

1. Den prövade har angett i självrapporteringsformuläret att det skett förändringar som från ett säkerhetsperspektiv behöver klargäggas i ett samtal.
2. Den prövade har själv angett att den önskar ett uppföljande samtal.
3. Det har gått tre år sedan det senast genomförda uppföljande samtalet alternativt säkerhetsprövningsintervjun.

EXEMPEL

Anna har innehaft aktuell befattning i två år. Det har inte framkommit någon information avseende Anna som påverkar den säkerhetsmässiga bedömningen av henne på ett negativt sätt. Anna rapporterar inga säkerhetsmässigt relevanta förändringar i *Självrapporteringsformulär uppföljning* och uppger att hon inte känner något behov av ett uppföljande samtal. Annas chef gör då bedömningen att Anna inte behöver genomföra något uppföljande samtal. Bedömningen dokumenteras i dokumentmallen *Sammanfattande dokumentation uppföljning* och skickas till lokal säkerhetsorganisation tillsammans med självrapporteringsformuläret.

10.3.1 Förberedelser uppföljande samtal

Den som ansvarar för genomförandet av det uppföljande samtalet ska förbereda sig genom att ta del av uppgifterna i självrapporteringsformuläret samt övrigt relevant underlag som samtalsledaren är behörig till. Det kan vara dokumentation från tidigare genomförd grundutredning, uppföljande samtal eller underlag från en eventuell utredning. Utifrån underlagen ska en bedömning göras om det finns några särskilda fråge-

tecken som ska redas ut eller följas upp med personen. Ta reda på om det finns befattningsspecifika frågor som ska ställas under samtalet.

Om personen har anmält i *Självrapporteringsformulär uppföljning* att det tillkommit en medkontrollerad eller om personen genomgått en separation, ska omständigheterna klarläggas under det uppföljande samtalet.

Som stöd för genomförandet finns dokumentmallen *Samtalsguide uppföljande samtal*. Intervjuguiden är ett öppet samtalsstöd som utgår från ett antal övergripande frågeområden. Utgångspunkten är att det uppföljande samtalet ska beröra samtliga frågeområden, men samtalet kan anpassas utifrån personens specifika förhållanden samt de uppgifter som finns sedan tidigare.⁷⁶ Vid behov kan samtalet kompletteras med ytterligare frågor och mer djupgående följdfrågor.

10.3.2 Genomförande av uppföljande samtal

Likt säkerhetsprövningsintervjun omfattar det uppföljande samtalet ett antal frågeområden som, mot bakgrund av säkerhetsskyddslagens intentioner, internationell forskning och beprövad erfarenhet, bedöms vara viktiga att utreda från ett säkerhetsperspektiv. Samtalet ska fokusera på förändringar i de personliga förhållandena som kan komma att påverka bedömningen av personens lojalitet, pålitlighet eller utgöra en sårbarhet i säkerhetshänseende. Om det inte skett några förändringar sedan föregående samtal, och personens aktuella förhållanden motsvarar det som tidigare finns dokumenterat, behöver samtalsledaren endast notera att frågeområdet är oförändrat. Läs mer om olika frågeområden i avsnitt 6.1.1.

76 Moment 6:68 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

OBSERVERA

Den som genomför det uppföljande samtalet förväntas inte följa upp samtliga frågeområden i den utsträckning som beskrivs i kapitel 6. Innehållet ska ses som ett referensstöd för vad samtalsledaren ska tänka på vid uppföljning av de svar som den prövade lämnat genom självrapporteringsformuläret eller under samtalet.

Samtalsguide uppföljande samtal innehåller frågeområden där svaren kan komma att beröra känsliga personuppgifter. För att skydda personen från betydande inskränkningar i den personliga integriteten ska dock fördjupande, integritetskänsliga frågor endast ställas om de kan förmodas ha betydelse för helhetsbedömningen. Känsliga personuppgifter som saknar betydelse för bedömningen av personens lojalitet, pålitlighet och sårbarhet från ett säkerhetsperspektiv behöver inte nedtecknas. Läs mer i avsnitt 3.2 om personlig integritet och känsliga personuppgifter.

Efter det uppföljande samtalet ska samtalsledaren säkerställa att de personuppgifter som lämnats stämmer överens med de uppgifter som finns registrerade på personen samt eventuell medkontrollerad i registerkontrollrutinen i IS UNDSÄK. Om behörighet saknas till registerkontrollrutinen ska uppgifterna överlämnas till den lokala säkerhetsorganisationen.

EXEMPEL

Johan tillträdde sin aktuella befattning för tre år sedan. Under säkerhetsprövningsintervjun berättade Johan bland annat om sin tidigare ekonomiska problematik. I *Självrapporteringsformulär uppföljning* anger Johan att det finns saker i hans privatliv som han oroar sig över och som han vill berätta om samt att hans ekonomiska situation försämrats. Under det uppföljande samtalet ska Johans chef fokusera på hur Johan mår idag samt vad som är orsaken till att den ekonomiska situationen nu försämrats. Under förutsättning att man under den tidigare säkerhetsprövningsintervjun klarlagt och bedömt Johans tidigare problematik, samt att detta tydligt är dokumenterat, behöver ansvarig chef inte fokusera på att klarlägga det under samtalet.

Frågeområden uppföljande samtal

BESVIKELSE	EKONOMI	SOCIAL SITUATION
B Vantrivsel Missnöje Intressekonflikt	E Skulder Dyra vanor Ekonomisk sårbarhet	S Vardagsliv Internet Resor Hälsa Beroende
KONTAKTER	TILLFÄLLE & TILLÄGG	
K Utländsk underrättelse- & säkerhetstjänst Författningshot Kriminalitet	T Incidenter Medvetenhet Utbildning Säkerhetshot	

Bild 10.3 BESKT-modellen. Johan Landgren/Försvarsmakten.

För att fördjupa personkännedom under uppföljningen kan BESKT-modellen användas som utgångspunkt. Modellen är indelad i fem olika

frågeområden med syfte att utreda relevanta personliga, sociala, och ekonomiska förhållanden samt kontakter och arbetstillfredsställelse. Aktuella frågeområden utifrån BESKT-modellen är:

- Besvikelse: Upplever personen missnöje med arbets- eller livssituationen? Hur hanterar personen problem och konflikter på arbetsplatsen?
- Ekonomi: Föreligger en eventuell ekonomisk problematik? Hur hanterar personen sin ekonomi?
- Social situation: Hur ser vardagslivet ut utanför arbetet avseende till exempel fritid, umgänge, hälsa, alkoholvanor och resor?
- Kontakter: Vilka privata- och yrkesrelaterade kontakter har personen som kan vara av betydelse från ett säkerhetsperspektiv? Har personen dömts för brott eller har koppling till kriminalitet?
- Tillfälle och tillägg: Har personen förståelse för sin roll i Försvarmaktens verksamhet? Finns det någon sårbarhet som skulle kunna skapa tillfälle eller risk för förlust av skyddsvärden? Har personen något utbildningsbehov kopplat till säkerhetsmedvetande och rutiner avseende säkerhet?

En detaljerad genomgång av dessa frågeområden finns i avsnitt 6.4.

TIPS

För att minska risken för att viktiga omständigheter förbises kan man utgå ifrån de fem frågeorden: var, när, hur, vem och varför? När dessa frågor ställts och man fått uttömmande svar har omständigheterna troligen klarlagts i tillräcklig utsträckning.

Det är viktigt att rama in samtalet och göra ett bra avslut. Personen ska känna förtroende för att uppgifterna som den lämnat hanteras på

ett korrekt sätt och att bedömningen som genomförs baserar sig på en rättvisande bild. Undvik därför att avsluta samtalet direkt efter en känslig fråga eller känsligt frågeområde, utan tillåt avrundande frågor eller en kortare reflektion. Fråga om det finns något ytterligare som personen anser vara viktigt att berätta om med hänsyn till säkerhetsprövningen. Det kan röra personen själv, en partner eller umgängeskretsen och handla om exempelvis kriminalitet, beroendeproblematik, kontakter, ekonomi eller levnadsbakgrund.

Ett bra sätt att runda av samtalet är att ta reda på om personen vill lägga till eller förtydliga något.

10.4 Dokumentation av uppföljning

Uppföljningen av säkerhetsprövningen ska dokumenteras på *Självrapporteringsformulär uppföljning* eller *Samtalsguide uppföljande samtal* och *Sammanfattande dokumentation uppföljning*.⁷⁷ Dokumentationen ska förvaras och bevaras i personalsäkerhetsakten tillsammans med övrig dokumentation från säkerhetsprövningen. Läs mer om bevarande i avsnitt 3.4.2.

Under det uppföljande samtalet ska samtalsledaren ta minnesanteckningar.⁷⁸ Minnesanteckningarna utgör en arbetshandling som ska sekretessbedömas i varje enskilt fall, men uppgifterna omfattas som minst av sekretess enligt 35 kap. 1 § första stycket tredje punkten samt 38 kap. 4 § OSL. De kan föras direkt på samtalsguiden eller på lämpligt anteckningsblad. Minnesanteckningarna utgör inte den slutliga dokumentationen av det uppföljande samtalet utan fungerar endast som ett stöd under samtalet.

⁷⁷ Moment 6:100 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

⁷⁸ Moment 6:69 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

OBSERVERA

Om de relevanta uppgifterna bearbetas och dokumenteras direkt på samtalsguiden i samband med det uppföljande samtalet omfattas uppgifterna av försvarssekretess.

Efter samtalet ska de uppgifter som har framkommit bearbetas. Det innebär att en bedömning ska göras av en uppgifts relevans ur ett säkerhetsperspektiv. De uppgifter från minnesanteckningarna som bedöms vara relevanta ska därefter sammanställas på dokumentmallen *Samtalsguide uppföljande samtal*.⁷⁹ Därefter ska minnesanteckningarna förstöras.

Slutligen ska de bearbetade uppgifterna analyseras. Analysen ska resultera i en bedömning av den prövades lojalitet, pålitlighet och sårbarhet, sett ur ett säkerhetsperspektiv. Av bedömningen ska det framgå vilka uppgifter som legat till grund för den slutsats man gjort, exempelvis om det framkommit att personen har en beroendeproblematik, ekonomiska problem eller kontakter av betydelse. Information om vilket intryck personen gett under samtalet kan även läggas till, exempelvis om personen upplevts som särskilt nervös, uppvisat motstånd i samband med vissa frågor, eller i övrigt brustit i samarbete.

79 Moment 6:100 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

OBSERVERA

Vid en utredning i personärendet kan personalsäkerhetsavdelningen eller annan behörig person vid organisationsenheten behöva ta del av uppgifter som framkommit under uppföljningen för att till exempel klarlägga en uppgift som den prövade har lämnat. Dokumentera därför på ett sådant sätt att det är läsbart och förståeligt för tredje person.

Bedömningen som genomförs efter samtalet ingår sedan i den sammanfattande bedömningen av den prövade. Av den sammanfattande bedömningen ska det framgå om den prövade fortsatt uppfyller kraven för en godkänd säkerhetsprövning. Den sammanfattande bedömningen dokumenteras, tillsammans med övriga vidtagna åtgärder, i dokumentmallen *Sammanfattande dokumentation uppföljning*.⁸⁰ I dokumentmallen ska även resultatet av en eventuell ekonomisk kontroll, referenstagning och andra vidtagna åtgärder anges. Stöd för hur bedömningen ska genomföras finns i kapitel 7.

De bearbetade uppgifterna samt efterföljande analys och bedömning omfattas av försvarssekretess, lägst säkerhetsskyddsklass begränsat hemlig. Läs mer om sekretessbedömning i avsnitt 3.3.

80 Moment 6:67 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

10.5 Skyddssamtal

Bild 10.4 Jimmy Croona/Försvarsmakten.

Ett skyddssamtal genomförs som en del av uppföljningen av säkerhetsprövningen. Skyddssamtalet är en form av säkerhetsmässig ”vaccinering” som syftar till att medvetandegöra personen om säkerhetshotande verksamhet som kan riktas mot personen eller mot den verksamhet som personen deltar i. Genom skyddssamtalet ska personen få förståelse för att denne kan bli ett mål för en antagonistisk aktör, hur säkerhetshotande verksamhet bedrivs samt vad personen kan göra för att minska sin exponering eller sårbarhet. Skyddssamtalet ska även öka personens säkerhetsmedvetande och fördjupa organisationsenhetens personkännedom om den provade.

Den som ska leda ett skyddssamtal ska vara utbildad och bedömd som lämplig. Läs mer om godkända utbildningar i avsnitt 4.7.1.

10.5.1 När ska skyddssamtal genomföras?

Ett skyddssamtal ska genomföras när en person tillträtt en befattning placerad i säkerhetsklass 1.⁸¹ Om det finns särskilda omständigheter kan organisationsenheten eller personalsäkerhetsavdelningen besluta om att ett skyddssamtal ska genomföras även i andra fall. En sådan omständighet kan exempelvis vara om det finns en specifik hotbild mot befattningen, som till exempel vid utlandstjänstgöring. Det kan även handla om särskilda omständigheter kring personen, exempelvis kontakter eller bisysslor som innebär en särskild sårbarhet i den specifika befattningen.

Samtalet ska genomföras skyndsamt och bör vara genomfört senast några veckor efter tillträdet. Skyddssamtalet ska genomföras av den organisationsenhet som ansvarar för verksamheten. Skyddssamtalet genomförs i normalfallet som ett enskilt samtal, men kan även genomföras i grupp om det bedöms lämpligt.

10.5.2 Förberedelser och genomförande av skyddssamtal

Inför skyddssamtalet ska samtalsledaren förbereda sig genom att ta del av tidigare dokumentation från säkerhetsprövningen, uppgift om personens befattning samt den aktuella hotbilden.

TIPS

Om den som genomför skyddssamtalet behöver få uppdaterad information om säkerhetshotande verksamhet finns det informationsmaterial som man kan läsa in sig på och utgå ifrån på Försvarsmaktens intranät Emilia.

81 Moment 6:61 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

Samtalet består i normalfallet av två delar, en del där personen får berätta om sig själv och en del där samtalsledaren informerar om hotbild och säkerhetsskydd kopplat till den specifika verksamhet som personen ska delta i. Till stöd för skyddssamtalet finns dokumentmallen *Samtalsguide skyddssamtal*.

Den första delen av skyddssamtalet omfattar ett antal frågeområden som, mot bakgrund av säkerhetsskyddslagens intentioner, internationell forskning och beprövad erfarenhet, bedöms vara viktiga att utreda från ett säkerhetsperspektiv. Frageområdena syftar till att fördjupa personkännedom och att ge diskussionsunderlag för det fortsatta samtalet, det vill säga hur säkerhetshotande verksamhet kan komma att påverka den prövade. Om skyddssamtalet genomförs i grupp utgår denna del.

Den andra delen av skyddssamtalet är mer orienterande och vägledande. Samtalsledaren ska informera om säkerhetshotande verksamhet och diskutera med den prövade om hur sådan verksamhet kan påverka personen eller den verksamhet som personen deltar eller ska delta i. Denna del av samtalet bör ske i en öppen och lärande dialog mellan samtalsledaren och den prövade.

10.6 Dokumentation av skyddssamtal

Om skyddssamtalet genomförs enskilt med personen ska samtalet dokumenteras på dokumentmallen *Samtalsguide skyddssamtal*.⁸² Dokumentationen ska förvaras och bevaras tillsammans med övrig dokumentation från säkerhetsprövningen i personalsäkerhetsakten. Läs mer om bevarande i avsnitt 3.4.2. Det finns inga krav att dokumentera skyddssamtal som genomförts i grupp.

82 Moment 6:98 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

Under skyddssamtalet ska samtalsledaren ta minnesanteckningar.⁸³ En minnesanteckning utgör en arbetshandling som ska sekretessbedömas i varje enskilt fall, men uppgifterna omfattas som minst av sekretess enligt 35 kap. 1 § första stycket tredje punkten samt 38 kap. 4 § OSL. Minnesanteckningarna kan föras direkt på samtalsguiden eller på lämpligt anteckningsblad. De utgör inte den slutliga dokumentationen av skyddssamtalet, utan fungerar endast som ett stöd för samtalsledaren under samtalet.

Efter skyddssamtalet ska de uppgifter som har framkommit bearbetas. Det innebär att en bedömning ska göras av en uppgifts relevans från ett säkerhetsperspektiv. De uppgifter, från minnesanteckningarna, som bedömts vara relevanta ska därefter sammanställas på dokumentmallen *Samtalsguide skyddssamtal*. Därefter ska minnesanteckningarna förstöras.

Slutligen ska de bearbetade uppgifterna analyseras. Analysen ska utmynna i en bedömning av den prövades lojalitet, pålitlighet och sårbarhet, sett ur ett säkerhetsperspektiv. De bearbetade uppgifterna som dokumenteras i samtalsguiden omfattas av försvarssekretess, lägst säkerhetsskyddsklass begränsat hemlig. Läs mer om sekretessbedömning i avsnitt 3.3.

När ett skyddssamtal har genomförts, enskilt eller i grupp, ska organisationsenheten, oavsett vilken säkerhetsklass befattningen är placerad i, meddela personalsäkerhetsavdelningen att detta är genomfört.⁸⁴ Ett sådant meddelande genomförs via registerkontrollrutinen i IS UND-SÄK genom formuläret *Ange utfört samtal*.

⁸³ Moment 6:65 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

⁸⁴ Moment 6:64 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

11 Avslutning av säkerhetsprövning

När en person inte längre deltar i organisationsenhetens säkerhetskänsliga verksamhet ska säkerhetsprövningen avslutas. Säkerhetsprövningen avslutas dels genom ett avslutande samtal, dels genom att registerkontrollen avslutas. Läs mer om avanmälan av en registerkontroll i *Manual - Registerkontroll*.⁸⁵

11.1 Avslutande samtal

Bild 11.1 Jan Sjöberg.

OBSERVERA

Ett avslutande samtal inom ramen för säkerhetsprövning ska inte förväxlas med avgångssamtalet. Dessa samtal har olika syften och innehåll.

⁸⁵ Manualen finns tillgänglig i handling i IS UNDSÄK (*Manual för lokal handläggare i Registerkontrollrutinen*).

Ett avslutande samtal ska genomföras när en person avslutar sitt deltagande i Försvarsmaktens säkerhetskänsliga verksamhet, oavsett om personen helt lämnar myndigheten eller om den byter organisationsenhet. Vid samtalet ska personen upplysas om räckvidden och innebörden av den sekretess och tystnadsplikt som följer av OSL och säkerhetsskyddslagen.

Det avslutande samtalet har som syfte att stämma av hur tiden i verksamheten varit, vilka positiva och negativa erfarenheter som personen tar med sig samt om det finns någon besvikelse eller bitterhet som kan utgöra ett hot mot Försvarsmakten eller Sveriges säkerhet. Samtalet syftar även till att informera personen om vem den ska kontakta och hur den ska agera om den misstänker att den blivit utsatt för ett kontaktagningsförsök.

Ett avslutande samtal genomförs med fördel av lokal säkerhetsorganisation. Om samtalet i stället leds av exempelvis chef med personalansvar finns inga hinder mot att kombinera det avslutande samtalet med det avgångssamtal som genomförs ur ett arbetsgivarperspektiv. Oavsett vem som genomför samtalet ska personen vara utbildad och bedömd som lämplig. Läs mer om godkända utbildningar i avsnitt 4.7.1.

11.1.1 Förberedelser avslutande samtal

Det avslutande samtalet ska genomföras i god tid innan personen slutar i verksamheten. Till skillnad från avgångssamtalet kan det avslutande samtalet inte genomföras över telefon, då samtalet kan komma att avhandla känsliga eller säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter.

Inför samtalet ska samtalsledaren förbereda sig genom att gå igenom tillgänglig dokumentation och bedöma om det finns något särskilt som ska följas upp med personen. Till stöd för det avslutande samtalet finns dokumentmall *Samtalsguide avslutande samtal*. Det finns inga krav på att samtalsledaren ska använda samtalsguiden under samtalet, men det avslutande samtalet ska omfatta samtliga frågeområden som framgår av guiden.⁸⁶

11.1.2 Genomförande av avslutande samtal

Samtalet består av två delar, en del där personen får berätta om sin tid i Försvarsmakten och en del där samtalsledaren informerar om de bestämmelser som gäller för sekretess och tystnadsplikt. Som bekräftelse på att personen har fått informationen kan sekretessbeviset under-tecknas på nytt. Det är dock inget krav då personen ändå är bunden av sekretessbestämmelserna i OSL oavsett om ett sekretessbevis har under-tecknats eller inte.

Den första delen av det avslutande samtalet syftar till att fånga upp eventuellt missnöje eller besvikelse gentemot Försvarsmakten. Om personen uttrycker bitterhet mot Försvarsmakten är det viktigt att försöka få fram orsaken till det och hur missnöjet kan tänkas gestalta sig. Det är viktigt att lyssna och bekräfta personen och inte låta sig provoceras av negativa kommentarer. Om personen uttrycker öppna eller förtäckta hot om att läcka information ska personen påminnas om tystnadsplikten.

Om samtalet slutar i negativ anda och personen fortsatt är missnöjd kan ytterligare ett samtal genomföras. Detta bör tidigast ske efter ett par dagar för att ge båda parter tillfälle till reflektion, vilket förbättrar möjligheten till ett bra avslut. Om det kommer fram händelser som behöver

86 Moment 6:91 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

utredas ytterligare måste detta omhändertas innan personen avslutat sitt deltagande. När personen lämnat Försvarsmakten finns det inte längre någon möjlighet att följa upp ett eventuellt missnöje eller vidta några övriga säkerhetsprövningsåtgärder, varför det är mycket viktigt att försöka få avslutet så positivt som möjligt.

Om det finns säkerhetsmässiga brister eller frågetecken kring personen efter det avslutande samtalet ska det rapporteras till den lokala säkerhetsorganisationen som i sin tur rapporterar till personalsäkerhetsavdelningen.

Stöd för hur säkerhetsrapportering i personärende ska genomföras finns i avsnitt 6.4 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

11.1.3 Dokumentation av avslutande samtal

Det avslutande samtalet ska dokumenteras på dokumentmallen *Samtalsguide avslutande samtal*.⁸⁷ Dokumentationen ska därefter arkiveras tillsammans med övriga handlingar i personalsäkerhetsakten i enlighet med Riksarkivets föreskrifter och Försvarsmaktens rutiner för arkivering.

Under det avslutande samtalet ska samtalsledaren föra minnesanteckningar.⁸⁸ Dessa utgör en arbetshandling som ska sekretessbedömas i varje enskilt fall, men uppgifterna omfattas som minst av sekretess enligt 35 kap. 1 § första stycket tredje punkten samt 38 kap. 4 § OSL. Minnesanteckningarna kan föras direkt på samtalsguiden eller på lämpligt anteckningsblad. Anteckningarna fungerar endast som ett stöd för samtalsledaren under samtalet och utgör inte den slutliga dokumentationen av det avslutande samtalet.

⁸⁷ Moment 6:93 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

⁸⁸ Moment 6:92 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

Efter samtalet ska de uppgifter som har framkommit bearbetas. Det innebär att en bedömning ska göras av en uppgifts relevans från ett säkerhetsperspektiv. De uppgifter från minnesanteckningarna som bedöms vara relevanta ska sammanställas i dokumentmallen *Samtalsguide avslutande samtal*.⁸⁹ Därefter ska minnesanteckningarna förstöras.

Slutligen ska de bearbetade uppgifterna analyseras. Analysen ska utmynna i en bedömning av den prövades lojalitet, pålitlighet och sårbarhet, sett ur ett säkerhetsperspektiv. Av bedömningen ska det framgå vilka uppgifter som legat till grund för den slutsats man gjort.

De bearbetade uppgifterna samt efterföljande analys och bedömning omfattas av försvarssekretess, lägst säkerhetsskyddsklass begränsat hemlig. Läs mer om sekretessbedömning i avsnitt 3.3.

⁸⁹ Moment 6:102 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

12 Utredning i personärende

Om det framkommit säkerhetsmässiga brister eller frågetecken kring en person ska organisationsenheten påbörja en utredning i personärende.⁹⁰ Det kan handla om en händelse som indikerar brister i pålitlighet, exempelvis avsiktliga regelöverträdelser, eller omständigheter som kan utgöra en sårbarhet för personen, som ekonomiska svårigheter. Det kan även finnas frågetecken gällande personens lojalitet, exempelvis om personen har starka lojalitetsband till annan nation.

En utredning i personärende kan uppdaga omständigheter som utgör grund för avsked, disciplinansvar, åtalsanmälan eller avstängning. Sådana ärenden hanteras av Försvarsmaktens personalansvarsnämnd (FPAN). En anmälan till FPAN ska göras av chef för organisationsenheten. Organisationsenheten kan behöva anmäla personälärendet till FPAN innan en utredning i personärende är klar. Vid en anmälan till FPAN ska det särskilt tas hänsyn till gällande sekretessbestämmelser, i synnerhet om exempelvis underlag från ett säkerhetssamtal ligger till grund för anmälan.

Mer information om FPAN finns på Försvarsmaktens intranät Emilia. Läs mer om sekretessbedömning i avsnitt 3.3.

12.1 Genomförande av en utredning i personärende

När en organisationsenhet påbörjat en utredning i personärende ska det rapporteras till personalsäkerhetsavdelningen.⁹¹ Den initiala säkerhetsrapporten bör skickas som en säkerhetsrapport i personärende i

⁹⁰ Moment 6:72 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

⁹¹ Moment 6:73 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

IS UNDSÄK och ska innehålla en övergripande bild av vad som inträffat samt en redogörelse för de eventuella åtgärder som vidtagits.

Relevant bakgrundsinformation kan vara insatsrapport från bevakningschef, en anmälan från en kollega eller uppgift från polisen. Organisationsenheten bör tidigt skaffa sig en bild av vad som har inträffat och inhämta personuppgifter för de som är inblandade. I detta skede kan det även vara nödvändigt att kontakta en eventuell uppgiftslämnare för att få ytterligare information. Om det är en händelse som polis-anmälts bör organisationsenheten informera polisen om att Försvarsmakten inlett en egen utredning, i syfte att inte störa polisutredningen eller riskera att påverka vittnen.

Vid behov får organisationsenheten vidta tillfälliga skyddsåtgärder under utredningens gång, som att begränsa åtkomst till viss materiel, information eller verksamhet. Om organisationsenheten vidtagit tillfälliga skyddsåtgärder ska det rapporteras till personalsäkerhetsavdelningen, exempelvis genom att det anges i säkerhetsrapporten.⁹²

OBSERVERA

Det är chef för organisationsenheten som har ansvaret att besluta vilka personer som är behöriga att ta del av uppgifter som förekommer i en utredning i personärende. Chef för organisationsenheten är även ansvarig för att se till att dessa har relevant utbildning och är lämpliga för uppgiften.

Därefter ska organisationsenheten besluta vem eller vilka som ska genomföra utredningen samt vem som är utredningsledare. En utredning genomförs normalt av en säkerhetschef eller säkerhetshandläggare, men kan även genomföras av annan behörig och utbildad personal.

⁹² Moment 6:12 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

Detta kan vara lämpligt vid exempelvis en jävsituation. Antalet personer som har insyn i utredningen ska dock begränsas så långt som det är möjligt. Om flera personer samverkar under utredningen är det bra att tidigt klargöra vem som ska göra vad. Utredningsledaren bör även fastställa en preliminär tidsplan för när utredningen kan färdigställas och återrapporteras i sin helhet till personalsäkerhetsavdelningen.

En initial säkerhetsrapport bör innehålla:

1. en övergripande bild av vad som inträffat
2. relevant bakgrundsinformation
3. personuppgifter på de inblandade samt eventuella uppgiftslämnare
4. de åtgärder som organisationsenheten vidtagit
5. namn på utredningsledare.

EXEMPEL

Initial säkerhetsrapport

Förbundet har fått information om att Johan Johansson (personnummer och befattning) gjort följande ... Uppgiftslämnare är Anders Andersson.

Förbundet har vidtagit följande åtgärder:

- Johan Johansson får inte delta i X verksamhet
- Johan Johansson får inte ha tillgång till X materiel.

Lisa Larsson (befattning) ansvarar för att genomföra utredning i personärendet med stöd av Mia Magnusson (befattning). Utredningen planeras vara klar X.

12.2 Utredningsmetodik

Utredningen syftar till att klarlägga en viss händelse eller omständighet samt utreda säkerhetsmässiga brister som framkommit kring en person. Initialt bör utredningen fokusera på att bekräfta de uppgifter som har föranlett utredningen. Därefter kan uppgifternas betydelse för säkerhetsprövningen utredas och bedömas. Om informationen bedöms vara av betydelse för säkerhetsprövningen, ska uppgifterna sammanställas i en utredningsrapport. Utredningsrapporten kan sedan ligga till grund för ett beslut i ärende om säkerhetsprövning, som fattas vid personalsäkerhetsavdelningen.

12.2.1 Utredningsplan

Inledningsvis bör utredningsledaren formulera en plan för hur utredningsarbetet ska genomföras. Av utredningsplanen bör det framgå vilken information som ska inhämtas, från vilka källor samt när, var och hur inhämtning ska ske. Det är viktigt att planera och avdela tillräcklig med tid för utredningen och de samtal som ska hållas. Under utredningen är det lämpligt att föra en kronologisk förteckning där till exempel tidpunkt, typ av händelse och åtgärder dokumenteras. En sådan åtgärd kan exempelvis vara samtal med berörd person, kontakt med Polismyndigheten, beslut eller personaladministrativa åtgärder.

I detta skede är det lämpligt att skapa en förteckning över vilka personer som kan antas ha information i ärendet och som utredaren behöver samtala med. Lämpliga källor kan vara personer som varit direkt inblandade i händelsen eller som på annat sätt fått en bild av vad som skett. Även kollegor och chefer kan vara viktiga att prata med, då de kan ge en tydligare bild av personen i fråga. Under utredningens gång kan ytterligare personer behöva tillföras förteckningen.

I planeringen ingår även att klara ut hur samtalen ska läggas upp, vilka frågor som ska ställas, samt vilka lokaler som ska användas. För att ett samtal ska kunna genomföras på ett framgångsrikt sätt är det viktigt att det genomförs i en neutral och ostörd miljö.

12.2.2 Inhämta uppgifterna

Med stöd av utredningsplanen ska utredaren därefter inhämta de uppgifter som är relevanta för att förstå vad som skett och varför. Eftersom uppgifterna kommer att ligga till grund för bedömningen av personen måste utredningsledaren säkerställa att informationen ger en bred, allsidig och korrekt bild av personen och av händelsen. Källornas tillförlitlighet och informationens sakriktighet ska alltid beaktas.

Information kan inhämtas på olika sätt från olika källor och uppgifterna kan syfta till att verifiera viss information, klarlägga en händelse, eller fördjupa personkännedom. Om utredningen föranletts av att någon blivit drabbad eller utsatt för något bör utredaren först tala med den personen. Därefter är det lämpligt att genomföra samtal med eventuella vittnen samt övriga som identifierats som informationsbärare. Slutligen ska samtal hållas med den utpekade personen.

Samtal med uppgiftslämnare

Samtal med vittnen eller personer som rapporterat något kan ge en tydligare bild av vad som hänt, vilket är viktigt för att kunna bedöma uppgifternas sakriktighet. Samtalet bör genomföras i en neutral ton och frågorna bör vara tydliga, utan utrymme för tolkningar. Frågorna bör inledningsvis uppmuntra till fritt berättande, exempelvis genom att be personen beskriva, berätta eller förklara, varefter mer direkta frågor kan ställas. Frågorna bör vara öppna, det vill säga av typen som inte går att besvara med endast ett ja eller nej, och de bör inte vara ledande.

Uppgifter från säkerhetsprövningen

Uppgifter som inhämtats under säkerhetsprövningen kan ge en bred, men även djup, förståelse för personen och dennes bakgrund. Om personen uppvisat ett problematiskt beteende kan uppgifter från säkerhetsprövningen ge viktig information om huruvida det finns tidigare mönster av liknande beteenden. Av underlagen kan det även framkomma omständigheter som, i kombination med den aktuella händelsen eller situationen, kan försvåra eller förmildra för personen. Ett exempel på en försvårande omständighet är om personen undanhållit information under säkerhetsprövningen. På motsvarande sätt kan en förmildrande omständighet vara om personen varit öppen om en tidigare händelse. Allvarligheten i händelsen kan dock göra att en eventuell öppenhet får en mindre betydelse för bedömningen. Utredningen bör således alltid bestå i en undersökning av vilken information som framkommit under tidigare grundutredning och uppföljning.

Samtal med referensperson

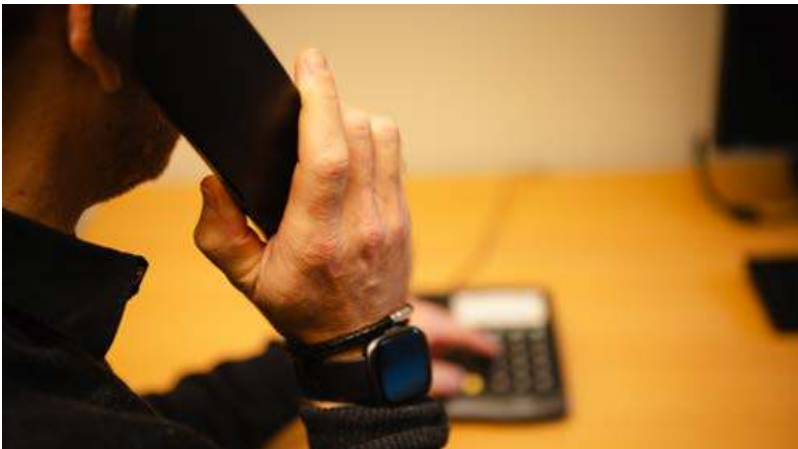

Bild 12.1 Försvarsmakten.

Referenstagning är ett viktigt redskap för att fördjupa personkännedom och för att klarlägga ifall det föreligger säkerhetsmässigt försvårande eller förmildrande omständigheter gällande personen.

Säkerhetssamtal med berörda personer

Om det är möjligt ska ett säkerhetssamtal med personen som det gäller genomföras. Syftet med samtalet är att bringa klarhet i vad som inträffat och säkerhetssamtalet ger den prövade en möjlighet att komma till tals och redogöra för sin bild av vad som hänt. Detta ger bland annat ett underlag för att bedöma personens ärlighet, ansvarstagande och säkerhetsmedvetenhet, vilket är viktiga aspekter att beakta i den sammantagna bedömningen.

Inhämtning från öppna källor

Beroende på vad utredningen gäller kan information även hämtas från öppna källor. Om det finns frågetecken kring personens ekonomiska situation kan en ekonomisk kontroll genomföras via kontakt med Kronofogden. Ifall det föreligger oklarheter kring personens familjebild eller släktskap, kan en kontroll ske via Skatteverket. Det kan även finnas ett behov av att inhämta en dom eller förundersökningsprotokoll från tingsrätten om personen dömts för brott.

Sammanställning och bedömning

När all relevant information samlats in och samtal har genomförts med alla berörda parter ska informationen sammanställas i en utredningsrapport. Det är den organisationsenhet som genomför en utredning som ansvarar för att den dokumenteras. Det är då lämpligt att gå igenom informationen och kontrollera om eventuellt ytterligare samtal behöver genomföras med någon part. Utredningsrapporten ska innehålla infor-

mation om bakgrund och omständigheter kring händelsen, vem som ansvarat för utredningen samt vilka utredningsåtgärder som vidtagits och när. Sammanställningen ska även beskriva vilken information som kommit fram från respektive källa, exempelvis uppgifter från förundersökningsprotokoll, referenstagning och säkerhetssamtal med den person som utredningen gäller. Utredningsrapporten ska avslutas med en bedömning av personens lojalitet, pålitlighet och sårbarhet i säkerhets-hänseende.

12.3 Säkerhetssamtal

Ett säkerhetssamtal genomförs på förekommen anledning och kan exempelvis användas inom ramen för en utredning i personärende för att klarlägga en viss händelse. Säkerhetssamtalet är dock inte enbart en utredningsåtgärd, utan kan även användas om organisationsenheten av annan anledning vill fördjupa kännedomen om en person eller händelse alternativt förmedla ett budskap.

Säkerhetssamtalet kan initieras av organisationsenheten eller den enskilde själv. Personalsäkerhetsavdelningen kan även i vissa fall ge organisationsenheten i uppgift att, mot bakgrund av exempelvis ett beslut i ärende om säkerhetsprövning eller en inkommen säkerhetsrapport, genomföra ett säkerhetssamtal. När ett beslut om säkerhetssamtal har fattats vid personalsäkerhetsavdelningen ska samtalet genomföras skyndsamt, senast inom en månad från beslutet.⁹³

12.3.1 Förberedelser säkerhetssamtal

Den som ska genomföra säkerhetssamtalet ska vara utbildad och bedömd som lämplig för uppgiften. Om tveksamhet uppstår kring vem som kan genomföra säkerhetssamtalet kan den lokala säkerhetsorgani-

93 Moment 6:76 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

sationen ge råd och vägledning. Läs mer om utbildning och behörighet i avsnitt 4.7.

Samtalsledaren ska förbereda sig genom att gå igenom det material som finns om personen och om ärendet i övrigt. Vid behov bör personen läsa in sig på de problemområden som ska beröras under säkerhetssamtalet. Boka in samtalet i god tid och förklara kort vad samtalet ska beröra. Se till att lokalen där samtalet ska genomföras är placerad så att överhörning inte är möjlig. Om ni är flera som ska delta i säkerhetssamtalet är det lämpligt att i förväg ha bestämt vem som för anteckningar och vem som ska leda samtalet.

12.3.2 Genomförande av säkerhetssamtal

Under samtalets gång är det viktigt att försöka hålla ett öppet samtalsklimat. Det är bra att inleda med några neutrala samtalsämnen för att få en lugn inledning på samtalet. Försök få personen att tala fritt och inte enbart svara på frågor.

Vissa ämnen, som exempelvis ekonomiska problem, alkoholproblem eller misstanke om misshandel inom familjen kan vara svåra att prata om. Personen kan känna sig pressad, bli uppgjagad eller hamna i försvarsställning. Försök att genomföra samtalet utan att trycka på för mycket, men inte heller släppa efter för att det känns obehagligt.

Vidare är det även viktigt att våga låta samtalet vara allvarligt då det handlar om allvarliga saker. Att först förmedla ett allvarligt budskap, för att sedan ”släta över” det som hänt ger dubbla budskap som kan upplevas som förvirrande. Ett allvarligt samtal handlar inte om att anklaga eller peka ut personen som skyldig eller oskyldig, utan om att klargöra vad som har inträffat och hur personen resonerar kring det inträffade.

12.3.3 Förslag till samtalets disposition

Anledning till säkerhetssamtalet

Inled med att förklara anledningen till samtalet samt dess syfte och mål. Målet kan exempelvis vara att organisationsenheten efter samtalet ska kunna avgöra om fortsatt uppföljning krävs, om några andra åtgärder behöver vidtas eller om personen kan kvarstå i den aktuella befattningen.

Inträffad händelse och personens syn på händelsen

Klarlägg personens syn på vad som har hänt och varför det hände. Det är viktigt, både för utredningen och för den slutliga bedömningen, att personen får berätta om händelsen från sitt perspektiv. Använd följdfrågor som exempelvis *"förklara hur du tänkte..."*, *"berätta mer om..."* eller *"förklara vad som gjorde att..."*.

Riskbedömning

Samtalsledaren ska bilda sig en uppfattning om vilka faktorer som kan ha utlöst personens agerande och som eventuellt gör personen sårbar eller mottaglig för det som skett. Utred även vilka faktorer som kan upprätthålla problematiken och som behöver förändras för att personen inte ska hamna i samma situation igen. Även personens styrkor och andra faktorer som talar till personens fördel ska beaktas.

Ett uttalande som *"det här kommer aldrig att hända igen"* bör följas upp med frågor som *"vad behöver du ändra på för att en liknande situation inte ska uppstå?"*. Vid frågor som rör alkohol är det inte ovanligt med generella svar som; *"jag dricker väl som de flesta andra"*. Därför är det viktigt att fråga om personen kan specificera hur mycket just han eller hon

dricker och hur ofta. Dricker personen alkohol under vardagar? Dricker personen varje helg?

Läs mer om stöd vid bedömningen i kapitel 7.

Kontrollfrågor

När samtalet närmar sig sitt slut, be personen berätta vad han eller hon anser att ni kommit fram till. Om det råder tveksamheter eller osäkerhet avseende något svar är detta tillfället att gå tillbaka och fråga *”uppfattade jag dig rätt när du sa att ...”*.

Fortsatt handläggning

Förklara hur den fortsatta handläggningen i ärendet kommer se ut, exempelvis vad som kommer att hända efter samtalet, om uppföljande åtgärder kommer att vidtas samt om ytterligare samtal ska genomföras.

12.3.4 Dokumentation av ett säkerhetssamtal

Under ett säkerhetssamtal ska anteckningar föras.⁹⁴ Om de förs i form av minnesanteckningar utgör dessa en arbetshandling som ska sekretessbedömas i varje enskilt fall. Uppgifterna omfattas som minst av sekretess enligt 35 kap. 1 § första stycket tredje punkten samt 38 kap. 4 § OSL. Om de relevanta uppgifterna överförs från minnesanteckningarna till exempelvis en utredningsrapport eller sammanställs i ett övrigt dokument, kan minnesanteckningarna därefter förstöras.

Efter ett säkerhetssamtal ska de uppgifter som framkommit analyseras och en bedömning ska göras av personens lojalitet och pålitlighet samt

94 Moment 6:78 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

eventuella sårbarheter i säkerhetshänseende. Bedömningen ska dokumenteras.⁹⁵

Den slutliga dokumentationen inklusive den sammanfattande bedömningen, omfattas av försvarssekretess, lägst säkerhetsskyddsklass begränsat hemlig. Dokumentationen från säkerhetssamtalet ska förvaras i personalsäkerhetsakten.

När ett säkerhetssamtal har genomförts ska det meddelas personalsäkerhetsavdelningen genom att underlaget skickas in i form av en säkerhetsrapport i IS UNDSÄK. Rapporten ska innehålla en sammanfattning av samtalet, organisationsenhetens bedömning av personens lojalitet, pålitlighet och sårbarhet samt eventuella åtgärder och avsikter. Om en säkerhetsrapport uppdateras ska den rekommenderas på nytt.

12.4 Utredningsrapport

Den organisationsenhet som genomför utredningen ansvarar för att utredningen dokumenteras.⁹⁶ Utredningsrapporten ska som minst innehålla en fullständig bakgrund till varför utredningen påbörjades, vilka åtgärder som vidtagits och resultatet av dessa. Det ska gå att få en klar bild av ärendet, den inhämtade informationen samt de källor varifrån informationen inhämtats. Utredningsrapporten ska även innehålla de slutsatser som dragits av den information som har framkommit samt en sammanfattande bedömning avseende personens lojalitet, pålitlighet och sårbarhet i säkerhetshänseende.⁹⁷

95 Moment 6:79 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

96 Moment 6:75 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

97 Moment 6:74 i *Reglemente Säkerhetstjänst*, version 1.1.

OBSERVERA

Vid säkerhetsrapportering av personärende i IS UNDSÄK ska behörighetsmall HKV MUST SÄKK SÄKS PERSONÄRENDEN alltid användas. Glöm inte att lägga till läsbehörighet till kommentarsfältet, om personuppgifter registreras där.

Utredningsrapporten ska därefter skickas till personalsäkerhetsavdelningen i form av en säkerhetsrapport via IS UNDSÄK. Mot bakgrund av utredningen samt dess rekommendationer fattar personalsäkerhetsavdelningen beslut om hur ärendet ska hanteras därefter. Bedömningen kan exempelvis mynna ut i ett beslut i ärende om säkerhetsprövning som överensstämmer med utredningens rekommendationer, men personalsäkerhetsavdelningen kan även besluta att organisationsenheten ska komplettera utredningen för att ytterligare klarlägga vissa omständigheter.

Utredningsrapporten ska bestå av följande delar:

1. Ärendemening
2. Personuppgifter
3. Bakgrund
4. Vidtagna åtgärder
5. Inhämtad information
6. Bedömning
7. Rekommendationer.

Ärendemening

Ärendemeningen ska återspegla innehållet i rapporten, exempelvis "Framställan om beslut i ärende om säkerhetsprövning" eller "Utredning i personärende gällande X".

Personuppgifter

Personuppgifterna för den som utredningen gäller ska framgå. Det kan röra sig om namn, personnummer, tjänstgöringstider, befattning, civilstånd, familjeförhållanden och bostadsort. Tänk på att personuppgifter som förekommer i en utredning i personärende, endast ska delges den som har behörighet till uppgiften och de ska därför hanteras restriktivt. Om utredningsrapporten har en spridning utanför lokal säkerhetsorganisation och personalsäkerhetsavdelningen ska personuppgifterna endast finnas i en kommentar med begränsad läsbehörighet.

Bakgrund

Ange övergripande vad som föranlett utredningen och hur utredaren blivit informerad om det inträffade. Här kan även utredningens avgränsningar och vilka som deltagit i utredningsarbetet redovisas. Tänk på att redovisa tidpunkter för när händelser har inträffat, när information delgivits och när beslut har fattats. Det kan även vara lämpligt att kortfattat redogöra för personens bakgrund i Försvarsmakten eller på organisationsenheten.

Vidtagna åtgärder

Redovisa viktigare beslut, händelser och kontakter under utredningens gång. Det kan exempelvis röra sig om att chefen för organisationsenheten informerats om ärendet eller att samverkan skett med polisen. Här

redovisas även eventuella tillfälliga skyddsåtgärder, exempelvis om personen i fråga inte får delges säkerhetsskyddsklassificerad information eller tillfälligt fått lämna in sitt vapen.

Inhämtad information

Inhämtad information ska redovisas i kronologisk ordning, lämpligen genom att upprätta en händelsekedja. Om redovisningen innehåller uppgift om samtal som genomförts ska inte alla detaljer redovisas, utan fokus ska ligga på de delar som är relevanta för utredningen. Ett mer detaljerat underlag från exempelvis ett säkerhetssamtal kan redovisas i ett separat dokument. Även information som är inhämtad från andra källor, som uppgifter från säkerhetsprövningen, Kronofogden eller domstol, ska redovisas här.

Bedömning

Redovisa bedömningen av den inhämtade informationen, det vill säga vad som mot bakgrund av händelsen eller omständigheterna talar för och emot personen ur ett säkerhetsperspektiv samt vilken betydelse uppgiften får för säkerhetsprövningen. Därefter ska den sammantagna bedömningen av personens lojalitet, pålitlighet och sårbarhet från säkerhetssynpunkt anges.

Rekommendationer

Slutligen ska utredaren, mot bakgrund av sin bedömning, redovisa sin rekommendation till personalsäkerhetsavdelningen. Det kan exempelvis vara att personen inte uppfyller kraven för en godkänd säkerhetsprövning och ett beslut i ärende om säkerhetsprövning önskas. Det kan även vara så att utredaren anser att personen uppfyller kraven för en

godkänd säkerhetsprövning under förutsättning att personen är föremål för särskild uppföljning.

Redaktionell information

Den här versionen av *Handbok Säkerhetstjänst Säkerhetsprövning* är en revidering av version FM2016-23434:4 daterad 2017-05-01.

Arbetet med att ta fram denna handbok har utförts av medarbetare vid personalsäkerhetsavdelningen vid Must. I den slutliga beredningen och utarbetande av handboken har Sanna Kraft och Kristoffer Lilja-Lolax deltagit som sakkunniga. Revideringen påbörjades under 2021.

Kapitel 3 Juridiska grunder och kapitel 6 Grundutredning har tagits fram i samverkan med FST JUR som över tid lämnat synpunkter och varit ett stöd i textens utformning.

Kapitel 6 Grundutredning och kapitel 7 Säkerhetsprövningsintervju gick ut till referensgruppen för säkerhetsprövning hösten 2022. Referensgruppen bestod vid tillfället av representanter från 43 organisationsenheter. Deltagandet i referensgruppen bygger på eget intresse och frivillighet. Representanter från Amf 1, Ing 2, och P 18 lämnade synpunkter som föranledde förändringar i handboken.

Metodmöten har genomförts under hösten 2022 med representanter från Amf 1, Flygstaben, FM HRC, FMTIS, HKV STAB SÄK, INSS J2, LG, MUST LEDK SÄK samt 332. Fältsäkerhetspluton vid LG.

En internberedning genomfördes under februari 2023 inom Försvarsmakten (FM2023-3855). Svar med förslag på justeringar inkom från F 7, F 16, F 17, FM HRC, FS, FMTS, FMTIS, FMUndSäkC, HKV FST, HKV STAB SÄK, ING 2, K4, LV 6, MHS K, MR S, MR V, MSS, MUST, P 4, P 7, P 18, SKYDDC, SOG, SWEDEC, T 2. Inkomna synpunkter har behandlats av medarbetare på personalsäkerhetsavdelningen.

HANDBOK

Granskning av Försvarsmaktens publikationssamordnare har utförts 2025-02-24.

C SäkK fick den föredragen 2025-05-06.

Bildförteckning

I den här publikationen förekommer följande bilder med verkshöjd:

Bildnr	Fotograf/illustratör	Hur FM säkrat rätten att använda bilden
Omslag	Försvarmakten	Försvarmaktens bild
1.1	Antonia Sehlstedt/Försvarmakten	Försvarmaktens bild
2.1	Johan Landgren/Grafisk produktion	Försvarmaktens bild
2.2	Johan Landgren/Grafisk produktion	Försvarmaktens bild
3.1	Försvarmakten	Försvarmaktens bild
3.2	Johan Landgren/Grafisk produktion	Försvarmaktens bild
3.3	Zacarias Johansson/Försvarmakten	Försvarmaktens bild
4.1	Erik Westberg/Försvarmakten	Försvarmaktens bild
4.2	Alexander Gustavsson/Försvarmakten	Försvarmaktens bild
5.1	Johan Landgren/Grafisk produktion	Försvarmaktens bild
5.2	Johan Landgren/Grafisk produktion	Försvarmaktens bild
5.3	Olof Holdar	FM2025-1872:1
5.4	Olof Holdar	FM2025-1872:1
5.5	Jimmy Croona/Försvarmakten	Försvarmaktens bild
5.6	Bezav Mahmod/Försvarmakten	Försvarmaktens bild
6.1	Jimmy Croona/Försvarmakten	Försvarmaktens bild
6.2	Försvarmakten	Försvarmaktens bild
6.3	Amanda Gahm/Försvarmakten	Försvarmaktens bild
6.4	Jimmy Croona/Försvarmakten	Försvarmaktens bild
6.5	Jimmy Croona/Försvarmakten	Försvarmaktens bild
6.6	Försvarmakten	Försvarmaktens bild
6.7	Försvarmakten	Försvarmaktens bild
6.8	Försvarmakten	Försvarmaktens bild
6.9	Jimmy Croona/Försvarmakten	Försvarmaktens bild

Bildnr	Fotograf/illustratör	Hur FM säkrat rätten att använda bilden
6.10	Jimmy Croona/Försvarmakten	Försvarmaktens bild
7.1	Försvarmakten	Försvarmaktens bild
7.2	Hampus Hagstedt/Försvarmakten	Försvarmaktens bild
7.3	Försvarmakten	Försvarmaktens bild
8.1	Jimmy Croona/Försvarmakten	Försvarmaktens bild
10.1	Grafisk produktion	Försvarmaktens bild
10.2	Jan Sjöberg	FM2016-19677:1
10.3	Grafisk produktion	Försvarmaktens bild
10.4	Jimmy Croona/Försvarmakten	Försvarmaktens bild
11.1	Jan Sjöberg	FM2016-19677:1
12.1	Försvarmakten	Försvarmaktens bild

Källförteckning

Den här publikationen baseras på följande källor:

Dokumenttyp	Källor
Externa styrande dokument	• SFS 2021:1171 Lag om behandling av personuppgifter vid Försvarsmakten. • SFS 2021:955 Säkerhetsskyddsförordningen. • SFS 2019:1182 Lag om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter. • SFS 2018:585 Säkerhetsskyddslagen. • SFS 2018:1693 Lag om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område. • SFS 2017:900 Förvaltningslag. • SFS 2009:400 Offentlighets- och sekretesslagen. • SFS 2007:1266 Förordning med instruktion för Försvarsmakten. • SFS 1998:620 Lag om misstankeregister. • SFS 1998:620 Lag om belastningsregister. • SFS 1998:488 Körkortslagen. • SFS 1997:146 Hemvärnsförordningen. • SFS 1996:67 Vapenlagen. • SFS 1994:524 Förordning om frivillig försvarsverksamhet. • SFS 1991:446 Arkivförordningen. • SFS 1990:782 Arkivlagen. • SFS 1982:80 Lag om anställningsskydd. • SFS 1974:152 Kungörelse om ny beslutad regeringsform. • SFS 1949:105 Tryckfrihetsförordningen. • PMFS 2022:1 Säkerhetspolisens föreskrifter om säkerhetsskydd. • RA-FS 2018:3 Riksarkivets föreskrifter och allmänna råd om återlämnande eller gallring av handlingar vid upphandling. • RA-MS 2018:42 Riksarkivets föreskrifter och allmänna råd om gallring hos Fortifikationsverket, Försvarets materielverk, Försvarsmakten, Totalförsvarets forskningsinstitut och Totalförsvarets rekryteringsmyndighet.

HANDBOK

Dokumenttyp	Källor
Interna styrande dokument	• FFS 2019:2 Försvarsmaktens föreskrifter om säkerhetsskydd. • FIB 2022:6 Försvarsmaktens interna bestämmelser om Försvarsmaktens arbetsordning. • FIB 2022:1 Försvarsmaktens interna bestämmelser om personaltjänst. • FIB 2020:4 Försvarsmaktens interna bestämmelser om säkerhetsskydd. • FM2022-7746:1 Rutin vid tillämpning av försvarsdatalagen inom Försvarsmaktens försvarsunderrättelseverksamhet och militära säkerhetstjänst. • FM2022-7746:2 Rutin vid behandling av känsliga personuppgifter enligt försvarsdatalagen inom Försvarsmaktens försvarsunderrättelseverksamhet och militära säkerhetstjänst. • FM2022-7746:3 Rutin för längsta tid personuppgifter får behandlas inom Försvarsmaktens försvarsunderrättelseverksamhet och militära säkerhetstjänst. • <i>Reglemente Säkerhetstjänst</i>, gällande från och med 2025-05-01. • <i>Reglemente Underrättelsetjänst</i>, gällande från och med 2022-07-01. • <i>Handbok DÄR - Dokument och ärendehantering i Försvarsmakten</i>, gällande från och med 2013-07-12. • <i>Handbok Jäv, bisyssla och muta</i>, gällande från och med 2015-10-01. • <i>Handbok Säkerhetstjänst Säkerhetsprövning</i>, gällande från och med 2017-05-01.

HANDBOK

Dokumenttyp	Källor
Externa övriga dokument	• <i>Adjudicative Desk Reference (ADR), Defence Personnel and Security Research Center (PERSEREC), version 4, March 2014.</i> • <i>Regeringens proposition 2017/18:89 – Ett modernt och stärkt skydd för Sveriges säkerhet – ny säkerhetsskyddslag.</i> • <i>www.1177.se (Information inom hälsa och vård)</i> • <i>www.can.se (Centralförbundet för alkohol- och narkotika-upplysning)</i> • <i>www.domstol.se (Sveriges Domstolar)</i> • <i>www.fass.se (FASS)</i> • <i>www.folkhalsoguiden.se (Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin (CES), Region Stockholm)</i> • <i>www.folkhalsomyndigheten.se (Folkhälsomyndigheten)</i> • <i>www.kronofogden.se (Kronofogden)</i> • <i>www.lakemedelsverket.se (Läkemedelsverket)</i> • <i>www.transportstyrelsen.se (Transportstyrelsen)</i> • <i>www.uhr.se (Universitets- och högskolerådet)</i> • <i>www.uka.se (Universitetskanslersämbetet)</i>

Syftet med handboken är att ge metoder och verktyg för att kunna utbilda i och genomföra säkerhetsprovning.

Målgruppen är Försvarsmaktens personal som i sitt arbete leder, utbildar, genomför eller i övrigt kommer i kontakt med säkerhetsprovning.

FÖRSVARSMAKTEN